dialogic

Onderzoek voor ***onderbouwd*** beleid.



Rapport

Weerbare wetenschap

Evaluatie Loket Kennisveiligheid

Auteurs

Dialogic

Dr. Timon de Boer

Guido de Moor MSc MA

Pieter Goossens MSc

Oberon

Dr. Maarten van Doorn

Dr. Ingrid Wakkee

Hafssa Dahchour MSc

In samenwerking met

Oberon
onderzoek | advies

Rapport

Weerbare wetenschap

Evaluatie Loket Kennisveiligheid

Auteurs

Dialogic

Dr. Timon de Boer

Guido de Moor MSc MA

Pieter Goossens MSc

Oberon

Dr. Ingrid Wakkee

Dr. Maarten van Doorn

Hafssa Dahchour MSc

Opdrachtgever

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Publicatienummer

2025.147.11031

Citeren als

Dialogic & Oberon (2026). *Weerbare wetenschap - Evaluatie Loket Kennisveiligheid*. In opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Datum

10 april 2026

Beeld omslag

Pexels

Inhoud

Managementsamenvatting 4

1 Inleiding 10

1.1 Aanleiding en doelstelling 10
1.2 Methodologische verantwoording 11

2 Beschrijving van het Loket Kennisveiligheid 17

2.1 Ontstaan, doel en taken van het Loket 17
2.2 Beleidscontext van het Loket 23
2.3 Beleidstheorie 25
2.4 Financiën van het Loket 27

3 Doeltreffendheid van de adviesfunctie 32

3.1 Input en organisatie 32
3.2 De adviezen van het Loket 37
3.3 De effecten van de adviezen 43

4 Doeltreffendheid van de learning community 46

4.1 Activiteiten van de learning community 46
4.2 Prestaties van de learning community 48
4.3 Effecten en impact van de learning community 52

5 Doelmatigheid Loket Kennisveiligheid 55

5.1 Doelmatigheid adviesfunctie 58
5.2 Doelmatigheid learning community 64
5.3 Doelmatigheid Loket i.r.t. andere instrumenten 66

6 Positionering en toekomst van het Loket 68

6.1 Gerapporteerde behoeften omtrent het Loket 68
6.2 Invloed van overige beleidstrajecten 71
6.3 Dilemma's voor de toekomst van het Loket 72

7 Conclusies en aanbevelingen 74

7.1 Conclusies 74
7.2 Aanbevelingen 76

Bijlage 1. Rijksbrede aanpak kennisveiligheid 79

Bijlage 2. Overzicht vergelijkende analyse learning communities 80

Managementsamenvatting

Over de evaluatie

Het Loket Kennisveiligheid is in 2022 opgericht als onderdeel van de brede aanpak kennisveiligheid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) om de weerbaarheid van kennisinstellingen tegen risico's van ongewenste kennis- en technologieoverdracht, heimelijke beïnvloeding en andere vormen van buitenlandse inmenging te vergroten. Het Loket fungeert als centraal aanspreekpunt voor vragen over kennisveiligheid, biedt maatwerkadvies aan instellingen en faciliteert een learning community waarin kennisinstellingen gezamenlijk leren over risico's en handelingsperspectieven.

De minister van OCW heeft in een Kamerbrief aangekondigd het Loket te willen evalueren. In opdracht van OCW hebben Dialogic en Oberon onafhankelijke evaluatie uitgevoerd van de doeltreffend- en doelmatigheid van het Loket Kennisveiligheid.

Voor deze evaluatie hebben wij de volgende **hoofdonderzoeksvragen** geformuleerd en beantwoord:

1. *In hoeverre is het Loket Kennisveiligheid doeltreffend en doelmatig in het ondersteunen bij de bewustwording, zelfregulering en weerbaarheid van Nederlandse kennisinstellingen op het gebied van kennisveiligheid?*
2. *In hoeverre heeft dit bijgedragen aan het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht, heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties.*
3. *Wat is de behoefte van kennisinstellingen aan ondersteuning vanuit de overheid bij het verder bevorderen van hun bewustwording en zelfregulering van kennisveiligheidsrisico's de komende jaren?*

Over het Loket Kennisveiligheid

Begin 2022 werd het Loket Kennisveiligheid opgericht als onderdeel van een samenhangend pakket aan maatregelen op het gebied van kennisveiligheid. Bij de oprichting waren meerdere ministeries en diensten betrokken: OCW, EZK, BZ, J&V, de NCTV, en de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (AIVD en MIVD). Na een inventarisatie werd RVO gekozen als uitvoerder van de regeling. Het doel van het Loket is:

> ***"... om bewustwording en zelfregulering in de sector te vergroten door het beantwoorden van vragen over internationale samenwerking en kennisveiligheid, het organiseren van bijeenkomsten***

met het veld en experts, en het ontwikkelen van handzame tools die door kennisinstellingen kunnen worden toegepast."[1]

Dit moet bereikt worden door respectievelijk (1) het adviseren van kennisinstellingen en (2) het faciliteren van de learning community. Met deze focus op bewustwording en zelfregulering kiest de Rijksoverheid er nadrukkelijk voor om kennisveiligheid primair bij de instellingen zelf te beleggen, met het Loket als ondersteunend instrument.

De advisering van kennisinstellingen houdt in dat het Loket fungeert als landelijk, niet-bindend expertise- en adviespunt waar kennisinstellingen terechtkunnen met vragen over internationale samenwerking, kennis- en technologieoverdracht en mogelijke risico's voor de nationale veiligheid. De advisering vindt plaats op verzoek van instellingen en richt zich op het duiden van risico's rond bijvoorbeeld samenwerking met buitenlandse onderzoekers, -instellingen of -financiers, en het toepassen van regelgeving rond dual-use technologie, sancties en gevoelige kennisgebieden. Wanneer uit een beoordeling blijkt dat een samenwerking aanzienlijke risico's oplevert, kan het Loket instellingen dringend adviseren deze te mitigeren of niet aan te gaan. De uiteindelijke verantwoordelijkheid blijft echter altijd bij de instelling zelf.[2] Het Loket doet geen persoonsgericht onderzoek.

De tweede kerntaak betreft het faciliteren van een learning community, waarmee het Loket actief bijdraagt aan bewustwording en ontwikkeling van expertise binnen de kennissector. Via de learning community stimuleert het Loket dus onderlinge kennisuitwisseling en faciliteert het de opbouw van expertise bij de instellingen. De learning community is daarmee geen zelfstandig interventie-instrument voor het oplossen van individuele complexe casussen, maar een ondersteunend kader voor kennisdeling en professionalisering.

Conclusies

Conclusie 1: Het Loket was een doeltreffende katalysator voor kennisveiligheidsbewustzijn. Kennisinstellingen geven aan dat hun bewustzijn op het vlak van kennisveiligheid dankzij het Loket is toegenomen en dat zij beter zelf risico's kunnen detecteren en mitigeren. Ook de learning community heeft bijgedragen aan toenemend bewustzijn dankzij bruikbare informatie en instrumenten, zeker voor beginnende instellingen en kennisveiligheidscoördinatoren.

Conclusie 2: Het Loket heeft in de beginjaren bijgedragen aan volwassenwording van instellingen op het gebied van kennisveiligheid. Uit de gesprekken blijkt dat adviezen van het Loket, vooral in de opstartfase van het kennisveiligheidsbeleid werden gebruikt als

[1] Kamerstuk 31 288, nr. 1003, p. 6.

[2] Kamerstuk 31 288, nr. 1003.

leerstof. Ook zien we dat instellingen in de learning community nuttige tools, informatie en onderlinge contacten hebben opgedaan.

Conclusie 3: De doeltreffendheid van de adviesfunctie is in de huidige context afgenomen. Doordat instellingen in de afgelopen jaren volwassener zijn geworden, en doordat het Loket in de huidige inrichting beperkt blijft in technologische expertise en in het verwerken van persoonsinformatie, is de meerwaarde van de huidige adviesfunctie voor een groot deel van het veld substantieel kleiner geworden. Veel instellingen ervaren de adviezen als te traag, te generiek en inhoudelijk niet beter dan hun eigen analyse. Een aantal van hen maakt daarom geen gebruik meer van het Loket. Voor de meeste gebruikers geldt dat zij de huidige adviesfunctie vaker benutten voor verificatie, legitimatie, signalering of leren voor vergelijkbare toekomstige casussen dan als instrument dat daadwerkelijk richting geeft aan besluitvorming.

Conclusie 4: De learning community draagt inmiddels beperkt doeltreffend bij aan het ontwikkelen van expertise binnen instellingen. De activiteiten van de learning community worden als waardevol en laagdrempelig ervaren, maar gebruikers missen vaak diepgang. Dit geldt voor ervaren instellingen meer dan voor onervaren instellingen, en het gebrek aan diepgang is in recente jaren een groter knelpunt geworden vanwege de toenemende volwassenheid van de sector.

Conclusie 5: Kennisinstellingen hebben nog behoefte aan ondersteuning vanuit de overheid, maar een deel van die behoefte past niet goed binnen de huidige inrichting van het Loket. Instellingen zoeken bij complexe, persoonsgebonden of anderszins vertrouwelijke casuïstiek een deskundige sparringpartner die concrete duiding en handelingsperspectief kan bieden. Juist daarvoor schiet de huidige inrichting van het Loket tekort: binnen het huidige mandaat beschikt het Loket niet over de juridische ruimte, informatiepositie en specialistische technologische expertise die nodig zijn om die rol op casusniveau structureel te vervullen.

Conclusie 6: Het Loket heeft grotendeels doelmatig gepresteerd, maar de dalende doeltreffendheid zorgt ook voor een inherente daling van de doelmatigheid. De uitvoering van eenvoudige aanvragen beoordelen wij als doelmatig maar de doorlooptijd van complexe aanvragen is langer dan de beoogde doorlooptijd en beoordelen wij daarom als ondoelmatig. Op basis van ramingen over de potentiële schade van kennisveiligheidsincidenten, achten wij het aannemelijk dat de adviesfunctie doelmatig is. De organisatie van de learning community is doelmatig vanwege doeltreffende en responsieve inrichting van activiteiten. De outputs van de learning community zijn qua kosten zijn niet uit verhouding en dus doelmatig. De toegevoegde waarde van de learning community t.o.v. bestaande netwerken is wel een belangrijk vraagteken voor de doelmatigheid op outcomeniveau, zeker voor ervaren coördinatoren.

Aanbevelingen

Op basis van de conclusies constateren wij dat het Loket op een kruispunt staat en dat doorgaan in de huidige vorm waarschijnlijk leidt tot verder afnemende doeltreffend- en doelmatigheid. Daarom is onze centrale aanbeveling aan OCW en het Loket:

> **Kies expliciet voor doorontwikkeling tot expertisecentrum of voor afbouw tot informatieknooppunt.**

De twee handelingsperspectieven volgen uit de beleidstheorie van het Loket. Indien OCW de oorspronkelijke doelen van bruikbare advisering, expertiseontwikkeling en versterkte zelfregulering ook in een volwassener veld centraal wil blijven stellen, vraagt dat om een steviger ingericht Loket. Indien daarentegen wordt vastgesteld dat de blijvende meerwaarde van het Loket vooral nog ligt in bewustwording, informatievoorziening en netwerkvorming voor minder ervaren instellingen, ligt afbouw richting informatieknooppuntfunctie meer voor de hand.

Hieronder werken we de twee handelingsperspectieven uit deze aanbeveling in meer detail uit:

Handelingsperspectief 1: Ontwikkel het Loket door tot sterker expertisecentrum. Dit handelingsperspectief is logisch als OCW de centrale overheidsvoorziening voor kennisveiligheid wil behouden én bereid is te investeren in meer toegevoegde waarde voor (met name volwassen) instellingen. Uit de evaluatie blijkt dat daar in de sector groot draagvlak voor is. Doorontwikkeling vraagt om een sterkere informatiepositie, meer specialistische expertise en een explicietere differentiatie naar type instelling en volwassenheidsniveau. Ook vanuit doelmatigheidsperspectief is zo'n investering goed te onderbouwen, juist omdat de potentiële kosten van gemiste of onvoldoende gemitigeerde kennisveiligheidsrisico's groot kunnen zijn.

De volgende acties zijn volgens ons binnen dit handelingsperspectief noodzakelijk:

a) ***Moderniseer het adviesproduct fundamenteel.*** Een doorontwikkeling tot expertisecentrum vraagt om adviezen die voor volwassen instellingen weer echt iets toevoegen. Dat betekent dat het Loket in adviezen meer technologische expertise en inlichtingenkennis te berde moet brengen, scherper onderscheid moet maken tussen context en daadwerkelijke drager van risico, transparant moet communiceren wanneer geen specifieke inlichtingeninformatie kan worden toegevoegd, en geen adviezen meer moet uitbrengen die hoofdzakelijk openbare bronnen en algemene landeninformatie herhalen. Ook moeten mitigerende maatregelen veel concreter en praktischer worden uitgewerkt, in samenwerking met de sector, zodat zij aansluiten op de praktijk van open kennisinstellingen. Dit vraagt om meer expertise, betere tooling en een sterkere informatiepositie.
b) ***Werk met vaste contactpersonen en een echte sparfunctie.*** Instellingen hebben behoefte aan een vertrouwd gezicht dat hun context kent. Daaraan gerelateerd

wensen ze snelle, informele afstemming voordat een vraag uitmondt in een formeel adviestraject. Het Loket zou daarom kunnen werken met vaste contactpersonen voor instellingen en een veilige sparfunctie moeten bieden, waarin kennisveiligheidscoördinatoren laagdrempelig kunnen overleggen met materiedeskundigen van de overheid. Het is binnen deze functie van belang dat een Rijksbrede afstemde lijn behouden blijft.

c) ***Zorg dat learning community meer bijdraagt aan expertise-ontwikkeling van instellingen.*** Het Loket moet de samenwerking met instellingen absoluut behouden en mogelijk uitbouwen om zo meer diepgang in hun activiteiten aan te brengen. Binnen de learning community past daarbij ook meer ruimte voor intervisie tussen instellingen en tussen instellingen en het Loket.

d) ***Differentieer expliciet naar volwassenheid en risicoprofiel.*** Voor startende instellingen blijft brede informatievoorziening, basale beleidsondersteuning en toegang tot netwerk relevant. Voor volwassen instellingen is de meerwaarde beperkter. Voor hen moet het Loket juist functioneren als een hoogwaardig expertiseknooppunt met raakvlakken met economische veiligheid, exportcontrole en sectorspecifieke dreigingsduiding. Dat betekent: minder algemene landeninformatie, meer gerichte trendsignalering, meer sectorkennis en bijeenkomsten en tools die meegroeien met en aansluiten bij het volwassenheidsniveau van de sector.

Handelingsperspectief 2: Bouw het Loket af tot informatieknooppunt. Gezien de afnemende doeltreffendheid van zowel de adviesfunctie als de learning community kan afbouwen van het Loket logischer blijken dan het voortzetten van het Loket in de huidige opzet. Dit handelingsperspectief is logisch als de Rijksoverheid niet bereid of in staat is om de informatiepositie, kaders en expertise te organiseren die nodig zijn voor handelingsperspectief 1. In dat geval ligt het meer voor de hand om de rol van het Loket te concentreren op informatievoorziening, kennisdeling, routering en ondersteuning van minder ervaren instellingen, dan om vast te houden aan een adviesfunctie die voor een groot deel van het veld nog maar beperkt toegevoegde waarde heeft. De learning community wordt als nuttig ervaren voor de netwerkvorming, maar gezien het bestaan van andere kennisveiligheidscommunities waar met name volwassen instellingen elkaar vaak al vinden, is de blijvende meerwaarde voor ervaren instellingen beperkt. In een afbouwscenario ligt het daarom meer voor de hand om de learning community en een beperkte informatieknooppuntfunctie te behouden dan het huidige adviesmodel. Dat betekent wel dat de toegevoegde waarde voor ervaren instellingen waarschijnlijk verder afneemt.

We denken binnen dit handelingsperspectief aan de volgende concrete acties:

a) ***Beperk de adviesfunctie tot uitzonderingsgevallen of beëindig haar gefaseerd.*** Formuleer expliciet voor welke typen vragen het Loket nog wél antwoord geeft tijdens de afbouwfase, en welke typen casussen niet langer via het Loket lopen.

b) ***Behoud één herkenbaar overheidsaanspreekpunt.*** Ook in een afbouwscenario moet voor instellingen één ingang behouden blijven voor basisinformatie over kennisveiligheid, zodat zij niet langs verschillende departementen hoeven.

c) ***Concentreer de learning community op bewustwording, basiskennis en ondersteuning van minder ervaren instellingen.*** Maak expliciet dat de learning community in dit scenario niet langer probeert alle instellingen te bedienen, maar zich richt op starters, kennisveiligheidscoördinatoren en brede informatievoorziening.

d) ***Organiseer een gecontroleerde overgang.*** Voorkom een abrupte afbouw door een overgangsperiode te hanteren, waarin duidelijk wordt gecommuniceerd wat verandert, welke functies blijven bestaan en waar instellingen terechtkunnen met complexe vragen die buiten het Loket komen te vallen.

1 Inleiding

Dit rapport beschrijft de evaluatie van het Loket Kennisveiligheid (hierna: het Loket). Deze evaluatie is uitgevoerd door Dialogic Innovatie & Interactie en Oberon Onderzoek & Advies in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 1 beschrijft deze evaluatie. Het bevat de aanleiding, doelstelling en methodologische verantwoording.
- In hoofdstuk 2 beschrijven we het Loket Kennisveiligheid. We beschrijven hier het ontstaan, doel en mandaat van het Loket, werken de beleidscontext en beleidstheorie uit en geven inzicht in de financiën van het Loket.
- Vanaf hoofdstuk 3 begint de empirische evaluatie, te beginnen met de doeltreffendheid van de adviesfunctie. In alle empirische hoofdstukken (3-6) vatten we aan het begin van het hoofdstuk de belangrijkste bevindingen samen.
- Hoofdstuk 4 bevat de evaluatie van de doeltreffendheid van de learning community.
- In hoofdstuk 5 analyseren we de doelmatigheid van beide functies.
- In hoofdstuk 6 werpen we een blik op de toekomst. We hebben hier de behoeftes vanuit veld, overheid en politiek geanalyseerd en weergeven welke andere beleidstrajecten invloed gaan hebben op de toekomst van het Loket. Ook schetsen we hier een aantal dilemma's richting de toekomst.
- We eindigen in hoofdstuk 7 met conclusies en aanbevelingen.

1.1 Aanleiding en doelstelling

Het Loket Kennisveiligheid is in 2022 opgericht als onderdeel van de brede aanpak kennisveiligheid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) om de weerbaarheid van kennisinstellingen tegen risico's van ongewenste kennis- en technologieoverdracht, heimelijke beïnvloeding en andere vormen van buitenlandse inmenging te versterken. Het Loket fungeert als centraal aanspreekpunt voor vragen over kennisveiligheid, biedt maatwerkadvies aan instellingen en faciliteert een learning community waarin kennisinstellingen gezamenlijk leren over risico's en handelingsperspectieven.

De minister van OCW heeft in een Kamerbrief[3] aangekondigd het Loket te willen evalueren. In opdracht van OCW hebben Dialogic en Oberon onafhankelijke evaluatie uitgevoerd van de doeltreffend- en doelmatigheid van het Loket Kennisveiligheid. De evaluatie heeft tot doel inzicht te bieden in (1) de werking van het Loket, (2) de doelmatigheid van de uitvoering, (3) de toegevoegde waarde van de adviesfunctie en de learning community, en (4) de positionering van het Loket binnen het bredere beleidsveld van kennisveiligheid. Dit betreft de eerste evaluatie van het Loket Kennisveiligheid.

Naast deze aankondiging van de minister is deze evaluatie ook ingegeven door een motie uit de Tweede Kamer. De motie-Martens-America[4] verzoekt de regering te onderzoeken of het wenselijk is dat het Loket ook proactief en ongevraagd advies geeft aan kennisinstellingen. Daarom moet deze evaluatie ook vooruitkijken naar de vraag of en in welke vorm een actievere rol van het Loket wenselijk, haalbaar en passend is binnen de bredere beleidsinzet op kennisveiligheid.

Centraal in deze evaluatie staat dus ook de vraag in hoeverre de huidige inrichting van het Loket – met nadruk op bewustwording en zelfregulering – op langere termijn leidt tot voldoende doeltreffendheid en doelmatigheid. De analyse verkent in hoeverre de huidige constructie houdbaar is, en welke ontwikkelrichtingen nodig zijn om het Loket toekomstbestendig te houden of maken.

1.2 Methodologische verantwoording

1.2.1 Onderzoeksvragen

Voor deze evaluatie hebben wij de volgende **hoofdonderzoeksvragen** geformuleerd:

1. ***In hoeverre is het Loket Kennisveiligheid doeltreffend en doelmatig in het ondersteunen bij de bewustwording, zelfregulering en weerbaarheid van Nederlandse kennisinstellingen op het gebied van kennisveiligheid?***
2. ***In hoeverre heeft dit bijgedragen aan het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht, heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties.***
3. ***Wat is de behoefte van kennisinstellingen aan ondersteuning vanuit de overheid bij het verder bevorderen van hun bewustwording en zelfregulering van kennisveiligheidsrisico's de komende jaren?***

Op basis van deze hoofdonderzoeksvragen hebben we de volgende **deelvragen** opgesteld:

[3] Kamerstuk 31 288, nr. 1150

[4] Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk 31288, nr. 1130, Motie van het lid Martens-America, 21-05-2024.

4. In welke mate draagt het Loket bij aan de bewustwording onder en binnen Nederlandse kennisinstellingen over kennisveiligheidsrisico's?
    a. In welke mate draagt de adviesfunctie hieraan bij? Zijn er risico's op schijnveiligheid door de adviezen?
    b. In welke mate draagt de learning community hieraan bij?
    c. Welke lessen kunnen worden geleerd van andere learning communities?
    d. Wat was er met de bewustwording gebeurd zonder het Loket?
    e. Hoe wordt door Loketten in het buitenland bewustwording gestimuleerd?
5. In welke mate draagt het Loket bij aan de zelfregulering en weerbaarheid onder en binnen Nederlandse kennisinstellingen op het gebied van kennisveiligheid?
    a. In welke mate draagt de adviesfunctie hieraan bij? Zijn er risico's op schijnveiligheid door de adviezen?
    b. In welke mate draagt de learning community hieraan bij?
    c. Welke lessen kunnen worden geleerd van andere learning communities?
    d. Wat was er met de zelfregulering en weerbaarheid gebeurd zonder het Loket?
    e. Heeft het Loket ongewenste neveneffecten?
    f. Hoe wordt door Loketten in het buitenland zelfregulering en weerbaarheid gestimuleerd?
6. Wat zijn de kosten van het Loket, en staan die redelijkerwijs in verhouding tot de behaalde effecten?
    a. Worden de activiteiten efficiënt uitgevoerd?
    b. Staan de outputs, outcomes en impacts in verhouding tot de gemaakte kosten?
    c. Wat zijn mogelijke lessons learned uit de internationale context?
7. Past de wijze waarop het Loket opereert bij de huidige en toekomstige behoeften van Nederlandse kennisinstellingen en de politiek?
    a. Wat zijn de huidige en toekomstige behoeften van Nederlandse kennisinstellingen en de politiek?
8. Op welke manier verandert de behoefte van Nederlandse Kennisinstellingen jegens de ondersteuning vanuit het Loket?
    a. Welke invloed hebben de implementatie van de Nationale Leidraad Kennisveiligheid en het Wetsvoorstel screening Kennisveiligheid?
    b. Welke invloed hebben internationale ontwikkelingen?
9. Is het mogelijk om als Loket proactief en ongevraagd advies te geven aan Nederlandse kennisinstellingen, welke vorm is daarbij denkbaar, en past dit bij de behoefte van kennisinstellingen?
10. Wat is de politieke tendens en past de wijze waarop het Loket opereert bij de politieke ontwikkelingen?
11. Wat zijn aanbevelingen om het loket verder te optimaliseren?

1.2.2 Evaluatie-aanpak

Voor deze evaluatie gebruiken we een beleidstheorie als kapstok voor de gehele onderzoeksaanpak. De beleidstheorie beschrijft hoe het Loket, via zijn twee kerntaken – de adviesfunctie en de learning community – beoogt bij te dragen aan de beleidsdoelen op het gebied van kennisveiligheid. Belangrijk hierbij is dat de Beleidstheorie de beoogde causale verbanden van het Loket weergeeft op het moment van oprichting. De

Beleidstheorie vormt vervolgens het conceptuele raamwerk voor de evaluatie: per stap in de beleidstheorie (input – throughput – output – outcome – impact) wordt onderzocht of deze in de praktijk wordt gerealiseerd, met welke kwaliteit, en of de veronderstelde causale verbanden plausibel zijn.

1.2.3 Onderzoeksmethoden

Doeltreffendheidsanalyse

Om de doeltreffendheid van het Loket te bepalen hebben we deskresearch uitgevoerd en interviews gehouden.

Deskresearch

De documentatie voor deze analyse bestaat uit beleidsstukken, kamerbrieven en nota's van de Rijksoverheid waarin het Loket genoemd wordt en opdrachtbrieven, jaarverslagen en voortgangsrapportages van het Loket. Op basis daarvan is een overzicht gemaakt van de gemaakte kosten en uitgevoerde activiteiten. Deze analyse geeft inzicht in hoe het Loket werkt, welke middelen worden ingezet en hoe processen verlopen. Daarnaast voeren we een kwantitatieve analyse van metadata uit over 594 ingediende adviesaanvragen, waaronder aantallen per type instelling, thema en land, en de gemiddelde doorlooptijd. Ook doen we kwantitatieve analyse van deelnemersdata rondom de learning community – zoals het aantal aanmeldingen per evenement en het bereik onder verschillende type instellingen – om inzicht te krijgen in het bereik van de learning community. Daarnaast bekijken we in hoeverre de KPI's voor de learning community behaald werden en gebruiken we informatie als de beoordeling van activiteiten en producten door deelnemers/gebruikers, de representativiteit van de bereikte doelgroep en het bereik.

Ten behoeve van deze evaluatie krijgen de onderzoekers inzicht in twintig geanonimiseerde casussen (ingediende vragen en beantwoording daarvan door het Loket). Het Loket selecteert deze dossiers in overleg met de onderzoekers op basis van selectiecriteria. Het doel daarvan is een zo groot mogelijke inhoudelijke representativiteit. De selectie bevat daarom spreiding over de drie dimensies van kennisveiligheid: ongewenste kennisoverdracht, heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties. Ook kiezen we voor een spreiding in de tijd (2022-2025) om ontwikkelingen in de advisering zichtbaar te kunnen maken. Tot slot letten we op variatie in het type aanvrager. Een belangrijke kanttekening bij deze analyse komt voort uit de anonimiteit. Onderzoekers hebben inzage in de geanonimiseerde vraag en het advies, maar niet in het vervolg. Heeft de instelling de samenwerking bijvoorbeeld stopgezet? Of zijn de mitigerende maatregelen slechts op papier ingevoerd? Door de anonimiteit hebben wij dit ook niet kunnen bevragen bij stakeholders, of reconstrueren aan de hand van secundaire bronnen. Hierdoor konden wij verminderd toetsen wat de daadwerkelijke impact van de adviezen is geweest.

Daarnaast voeren we een internationale vergelijking uit van nationale stelsels en ondersteuningsstructuren voor kennisveiligheid. Het doel daarvan is om het Nederlandse Loket in perspectief te plaatsen en te analyseren welke bestuurlijke en beleidsmatige keuzes andere landen maken in de ondersteuning en sturing van kennisinstellingen rondom kennisveiligheid. We vergeleken vijf landen – Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Vlaanderen en Canada – langs drie dimensies: (1) governance en positionering, oftewel de bestuurlijke inbedding en verantwoordelijkheidsverdeling; (2) sturingsmechanismen, dienstpakket en proactiviteit, waaronder de aard van de ondersteuning en de mate waarin overheden reactief of juist actiever optreden; en (3) toegankelijkheid en doelgroep, oftewel de vraag voor wie ondersteuning beschikbaar is en hoe instellingen toegang krijgen tot expertise en beleidsondersteuning. Als referentiekader gebruikten we het rapport *European Research Security: Threats and Responses*[5] aangevuld met actuele nationale beleidsdocumenten, parlementaire rapportages, richtlijnen van onderzoeks- en veiligheidsdiensten en interviews met beleidsverantwoordelijken en uitvoerders in Canada, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland.

Vervolgens voeren we een vergelijkende analyse uit met drie andere learning communities. Het doel van de vergelijkende analyse is tweeledig: (1) contextualiseren wat de learning community van het Loket in de praktijk oplevert en (2) zicht krijgen op welke ontwerpkeuzes (bijv. doelgroep, vormgeving van activiteiten en mate van besloten-heid) in vergelijkbare communities bijdragen aan bereik, kwaliteit van kennisdeling en (duurzame) doorwerking. De vergelijking was opgezet langs de onderdelen van de Beleidstheorie, waarbij de drie referentie communities fungeren als benchmarks waartegen de prestaties en vormgeving van de learning community van het Loket worden afgezet.

De drie referentiecommunities zijn Cyberveilig Nederland, KIA Community (Kenniscommunity Informatie en Archief) en het Platform Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs (IV-HO). Deze drie communities zijn geschikt voor een vergelijkende analyse omdat ze, net als het Loket, georganiseerde vormen van kennisdeling en professionalisering faciliteren rond vergelijkbare thema's (veiligheid /weerbaarheid, informatievraagstukken) binnen Nederland. Tegelijk bieden ze zinvolle variatie om de beleidstheorie te kunnen vergelijken, onder andere op het gebied van governance (vereniging vs. community-platform vs. sectorplatform), doelgroep (marktpartijennetwerk vs. overheidsprofessionals vs. kennisinstellingen) en type activiteiten (bijv. certificering, het onderhouden van een levendig community platform of het gezamenlijk ontwikkelen van tools met de sector). Een compleet overzicht de verschillen en overeenkomsten in doelgroep en governance structuur tussen de verschillende learning communities is te vinden in Bijlage 2.

[5] (Flanagan et al., 2025)

Tot slot voeren we een literatuur- en documentstudie uit van beleidsbrieven, Kamerstukken, wetenschappelijke publicaties en internationale rapporten om te analyseren hoe kennisveiligheid zich beleidsmatig ontwikkelt en welke verwachtingen richting het Loket bestaan vanuit stakeholders en de politiek.

Interviews

In totaal hebben we 31 semigestructureerde interviews uitgevoerd met vier doelen:

1. Het verder in kaart brengen van de organisatie, werkwijze en efficiëntie van het Loket. Hiervoor voeren we semigestructureerde interviews (n = 8) met betrokkenen bij het Loket, d.w.z vanuit betrokken onderdelen van de rijksoverheid en medewerkers van het Loket en RVO.
2. Het onderzoeken van de effecten van het Loket bij kennisinstellingen. We interviewen (n = 15) instellingen die een adviesaanvraag hebben ingediend en/of deelnamen aan de learning community. In deze interviews onderzoeken we hoe met het advies van het Loket is omgegaan, en of het heeft bijgedragen aan zelfregie en zelfbewustzijn bij de instelling. Ook geven deze interviews inzicht in de meerwaarde, verbeterpunten en toekomstbehoeften van de learning community.
3. Aanvullen van de internationale vergelijking. We hebben verdiepende interviews (n = 4) gehouden met beleidsmakers uit de landen uit de internationale vergelijking.
4. Analyseren van behoeften en richtingen voor de toekomst van het Loket. Daarnaast voerden we toekomstgerichte interviews (n = 4) met organisaties die betrokken zijn bij het Loket. Deze gesprekken richtten zich op de toekomst van het Loket: welke rol past bij veranderende risico's en beleidsbehoeften, en is er draagvlak voor uitbreiding naar ongevraagde advisering en /of structurele verankering?

Gezien de sensitiviteit van het onderwerp zijn alle interviews anoniem verwerkt, en rapporteren we niet met welke organisaties en personen gesproken is.

Doelmatigheidsanalyse

Voor de doelmatigheidsanalyse zijn de drie doelmatigheidsniveaus van de Algemene Rekenkamer[6] aangehouden. Voor elk van de drie doelmatigheidsniveaus wordt apart gekeken naar de adviesfunctie en de learning community van het Loket. Hieronder lichten we deze drie niveaus en onze werkwijze voor bepalen doelmatigheid toe.

Doelmatigheid op uitvoeringsniveau. Voor de adviesfunctie geldt: hoe sneller een adviesaanvraag (succesvol) wordt afgehandeld, hoe groter de efficiëntie. Daarbij kunnen de daadwerkelijke doorlooptijden worden geleken met de beoogde doorlooptijden.

[6] Algemene Rekenkamer – Sectie 1.2 Kernbegrippen

RVO heeft hiervoor data aangeleverd over de doorlooptijd van adviesaanvragen. Op basis van aangeleverde data, documentatie en interviews met betrokkenen en eindgebruikers van het loket bepalen we de efficiëntie (doelmatigheid) van de uitvoering. Omdat detailinformatie op activiteitenniveau van de learning community ontbreekt, werken we in deze evaluatie met gereconstrueerde kostenposten en bandbreedtes; in hoofdstuk 2 en 5 lichten we de aannames en beperkingen hiervan toe.

Voor de twee resterende niveaus bepalen we de doelmatigheid op basis van twee vragen:

- Staan de kosten in verhouding met, respectievelijk, de gerealiseerde prestaties (output) en effecten (outcomes en impact)?
- Hadden méér prestaties, of méér effecten verwezenlijkt kunnen worden met dezelfde inzet van middelen? Of andersom: hadden dezelfde prestaties en effecten gerealiseerd kunnen worden met de inzet van minder middelen?

Doelmatigheid op outputniveau. Bij de adviesfunctie is de doelmatigheid van output onderzocht door de (gemiddelde) kosten van het afhandelen van een aanvraag te reconstrueren. Ook voor de learning community is onderzocht op de kosten van de georganiseerde in verhouding staan, ook in relatie tot vergelijkbare learning communities.

Doelmatigheid op outcomeniveau. Bij de adviesfunctie is onderzocht of de gerealiseerde outcomes in verhouding staan met de kosten. Hiervoor vertrekken we vanuit een schatting over de schade door kennisveiligheidsincidenten, om te duidend welk aandeel van incidenten voorkomen moet worden om de kosten van het Loket te kunnen dekken. Dezelfde analyse is uitgewerkt voor de effecten van de learning community (stimuleren bewustwording voor realiseren impact).

2 Beschrijving van het Loket Kennisveiligheid

2.1 Ontstaan, doel en taken van het Loket

Kennisveiligheid is rond 2020 op de beleidsmatige en wetenschappelijke agenda gekomen en valt in drie sporen uiteen. Deze sporen zijn: (1) het voorkomen van ongewenste overdracht van sensitieve kennis en technologie met negatieve gevolgen voor onze nationale veiligheid en de Nederlandse innovatiekracht, (2) heimelijke beïnvloedings- en inmengingsactiviteiten van statelijke actoren in hoger onderwijs en wetenschap, (3) ethische kwesties die samenhangen met de samenwerking met personen en instellingen uit landen waar grondrechten niet worden gerespecteerd.[7] Kennisveiligheid werd een belangrijk thema omdat dreigingsbeelden van Nederlandse veiligheids- en inlichtingendiensten signaleren dat statelijke actoren in Nederland actief op zoek zijn naar kennis om hun militaire, technologische, politieke en economische macht te vergroten.[8] Dit zorgt niet alleen voor risico's voor individuele onderzoekers en onderzoeksinstellingen, maar ook voor de Nederlandse maatschappij als geheel.

Begin 2022 werd het Loket Kennisveiligheid opgericht als onderdeel van een samenhangend pakket aan maatregelen op het gebied van kennisveiligheid.[9] Binnen deze aanpak, samengevat onder het motto "open waar mogelijk, beschermen waar nodig", formuleerden de ministers van OCW, J&V en EZK in 2020 het voornemen om een centraal expertise- en adviesloket op te richten dat kennisinstellingen zou ondersteunen bij het maken van zorgvuldige afwegingen over internationale samenwerking. Het ontwerp voor het Loket werd voor een groot deel gebaseerd op de bevindingen uit de Inventarisatie expertise- en adviesloket kennisveiligheid die uitgevoerd werd door RVO.[10] RVO werd daarna gekozen als uitvoerder van het Loket. Het Loket werd in januari 2022 formeel geopend, parallel aan de publicatie van de Nationale Leidraad Kennisveiligheid.[11] Bij de oprichting waren meerdere ministeries en diensten betrokken: OCW, EZK, BZ, J&V, de NCTV, en de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (AIVD en MIVD). Hiermee droeg het Loket bij aan gezamenlijke kennis en kunde binnen de Rijksoverheid op het vlak van kennisveiligheid[12]. Ook de kenniskoepels Universiteiten van Nederland (UNL, voorheen VSNU), de Vereniging Hogescholen (VH), NWO, KNAW,

[7] Kamerstuk 31 288, nr. 894

[8] AIVD., MIVD., NCTV. (2021). Dreigingsbeeld statelijke actoren. [www.defensie.nl].

[9] Kamerstuk 31288 nr. 1003

[10] RVO. (2021). *Inventarisatie expertise- en adviesloket kennisveiligheid*. https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-1024455.pdf

[11] Kamerstuk 31 288, nr. 1003

[12] Kamerstuk 31288 nr. 1003

UMCNL (voorheen NFU) en de TO2-federatie waren nauw betrokken via de Regiegroep Kennisveiligheid.

Bij de aankondiging van het Loket in de Kamerbrief Kennisveiligheid hoger onderwijs en wetenschap van 27 november 2020 gaf de minister van OCW aan dat het Loket bedoeld was om kennisinstellingen te ondersteunen bij de afwegingen die zij vanuit hun verantwoordelijkheid maken op het gebied van kennisveiligheid. Het concrete beleidsdoel van het Loket Kennisveiligheid werd echter voor het eerst formeel gedeeld in de Kamerbrief Voortgang aanpak kennisveiligheid (2022):

> ***"Het doel van het loket is om bewustwording en zelfregulering in de sector te vergroten door het beantwoorden van vragen over internationale samenwerking en kennisveiligheid, het organiseren van bijeenkomsten met het veld en experts, en het ontwikkelen van handzame tools die door kennisinstellingen kunnen worden toegepast."***[13]

Daarmee bestaat het hoofddoel uit twee subdoelen, namelijk (1) het bevorderen en faciliteren van zelfregulering door kennisinstellingen en (2) het creëren van bewustwording binnen kennisinstellingen. In beleidsmatige zin richt het Loket zich op kennisinstellingen die onder de Nationale Leidraad Kennisveiligheid vallen en opereert het binnen een niet-bindend adviesmandaat: het ondersteunt instellingen bij hun eigen afwegingen, maar neemt het maken van besluiten niet over. Bovengenoemde subdoelen moeten bereikt worden door respectievelijk (1) het adviseren van kennisinstellingen en (2) het faciliteren van de learning community. Gezamenlijk moet dit bijdragen aan een weerbare kennissector. Met deze focus op bewustwording en zelfregulering kiest de Rijksoverheid er nadrukkelijk voor om kennisveiligheid primair bij de instellingen zelf te beleggen, met het Loket als ondersteunend instrument.

De formeel gedefinieerde doelgroep van het Loket bestaat uit kennisinstellingen, zo blijkt uit ontvangen vertrouwelijke stukken. Er lijkt op basis van documentatie geen doelgroep van specifieke medewerkers binnen de kennisinstellingen te zijn geweest toen het Loket werd opgericht. Uit interne voortgangsrapportages blijkt wel dat sinds – in ieder geval 2023 – kennisveiligheidscoördinatoren c.q. adviesteams van kennisinstellingen als doelgroep van de learning community zijn aangemerkt. Als we onder kennisinstellingen alle aparte universiteiten, UMCs, hogescholen, NWO-instituten, KNAW-instituten, TO2-instellingen en Rijkskennisinstellingen verstaan zou de

[13] Kamerstuk 31 288, nr. 1003, p. 6

doelgroep uit maximaal 99[14] instellingen bestaan. Het verschilt per instelling hoeveel individuele kennisveiligheidscoördinatoren c.q. leden van het adviesteam de instelling heeft waardoor de precieze doelgroep – in termen van individuele personen – moeilijk te bepalen is. We weten naar aanleiding van de sectorbeelden kennisveiligheid wel dat elke kennisinstelling een kennisveiligheidscoördinator heeft en dat adviesteams in de regel uit meerdere mensen bestaan – wat impliceert dat de potentiële doelgroep groter is dan 99 personen. Uit de sectorbeelden weten we ook dat sommige instellingen kennisveiligheid beperkt relevant vinden gegeven hun risicoprofiel en dat NWO en KNAW een centrale kennisveiligheidscoördinator hebben. Dit impliceert dat de doelgroep juist kleiner kan zijn dan 99 personen.

2.1.1 Adviseringsfunctie

Doel en taken

De advisering van kennisinstellingen houdt in dat het Loket fungeert als landelijk, niet-bindend expertise- en adviespunt waar kennisinstellingen terechtkunnen met vragen over internationale samenwerking, kennis- en technologieoverdracht en mogelijke risico's voor de nationale veiligheid. Deze adviesfunctie was de eerste hoofdtaak van het Loket. Het Loket bundelt hiervoor de expertise van de ministeries van OCW, EZK, BZ en J&V, de NCTV en de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (AIVD en MIVD), zodat instellingen één gecoördineerd overheidsadvies ontvangen. De advisering is maatwerk en richt zich op het duiden van risico's rond bijvoorbeeld samenwerking met buitenlandse onderzoekers, -instellingen of -financiers, en het toepassen van regelgeving rond dual-use technologie, sancties en gevoelige kennisgebieden. Wanneer uit een beoordeling blijkt dat een samenwerking aanzienlijke risico's oplevert, kan het Loket instellingen dringend adviseren deze te mitigeren of niet aan te gaan. De uiteindelijke verantwoordelijkheid blijft echter altijd bij de instelling zelf.[15]

Het Loket heeft geen juridische grondslag voor het verwerken van persoonsgegevens, en mag die in adviesaanvragen dus niet ontvangen. Dat hing samen met de inrichting van het Loket als niet-bindend, adviserend instrument dat kennisinstellingen ondersteunt bij hun eigen risicoafweging, maar geen persoonsgericht onderzoek of screening verricht en ook geen uitspraken doet over een specifieke. Omdat adviesverzoeken in de praktijk – met name bij toelatings- en aanstellingscasuïstiek – toch indirect tot personen herleidbaar kunnen zijn, en daarvoor een expliciete wettelijke grondslag nodig is, zijn maatregelen getroffen om verwerking van persoonsgegevens te voorkomen. De keerzijde daarvan was dat het Loket bij dit type casuïstiek slechts beperkt

[14] Anno 2026 veertien universiteiten, zeven UMCs, 37 hogescholen, negen NWO-instituten, dertien KNAW-instituten, vijf TO2-instellingen en veertien RKI's. Als we de KNAW en NWO-i als een instelling beschouwen zijn het er 79. De RKI's zitten niet in landelijke veldwerkgroep kennisveiligheid, zonder hen bestaat uit de doelgroep uit respectievelijk 85 en 65 instellingen afhankelijk hoe NWO-i en KNAW worden geteld.

[15] Kamerstuk 31 288, nr. 1003

informatie kan ontvangen en daardoor minder volledig en precies kan adviseren. Uit vertrouwelijke stukken blijkt dat ook OCW onderkent dat dit een belemmering vormde voor een volledig advies. Een wetsvoorstel om deze beperking weg te nemen is inmiddels in internetconsultatie.[16]

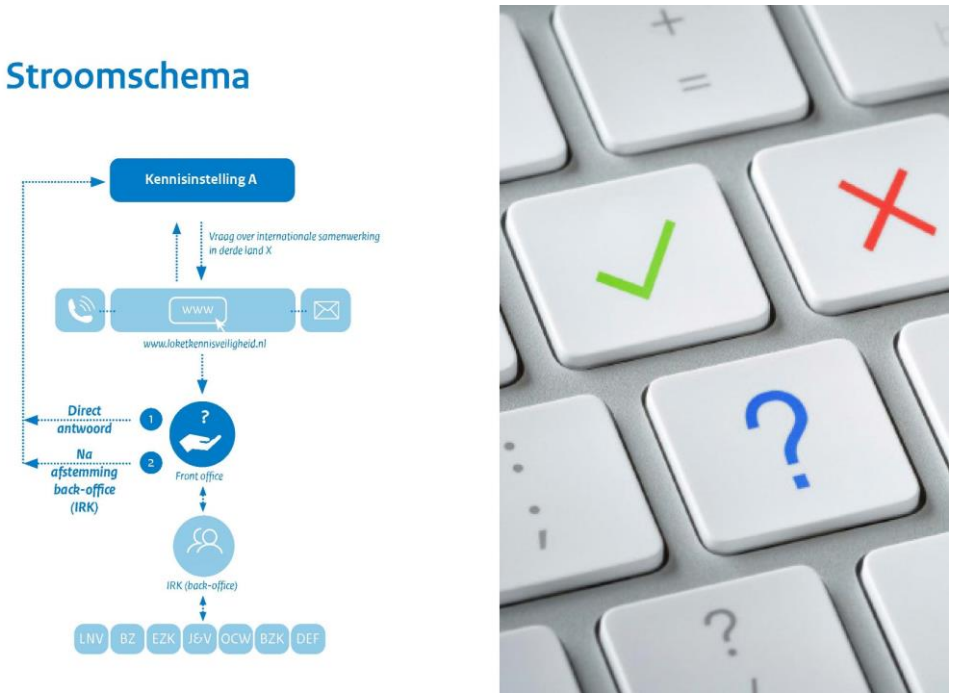
Operationele werking adviesfunctie

Het Loket Kennisveiligheid is in het leven geroepen ter ondersteuning van het brede Nederlandse kennisveld. Dit omvat universiteiten, hogescholen, universitair medische centra (UMC's), onderzoeksinstituten van KNAW en NWO, en de TO2-instellingen. In de basis is het loket bedoeld voor iedereen binnen deze instellingen die met internationale samenwerking te maken heeft, van bestuurder tot individuele onderzoeker. In de praktijk verloopt het contact met het Loket echter vrijwel altijd getrechterd via een vaste contactpersoon: de Kennisveiligheidscoördinator (KVC'er) van een instelling. Op die manier landen adviezen van het Loket op één centraal punt binnen de organisatie, in plaats van dat de kennis van het Loket versnipperd via allerlei onderzoeksgroepen de kennisinstelling binnendruppelt.

De uitvoering van de adviesfunctie rust op twee pijlers: een civiele frontoffice en een interdepartementale backoffice.

- **De Frontoffice (RVO):** De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) fungeert als het gezicht van het Loket. RVO is destijds verkozen vanwege hun kennis van de sector, ervaring met het opzetten van loketten en laagdrempeligheid. De frontoffice is verantwoordelijk voor de generieke voorlichting, het afhandelen van eenvoudige vragen, procesbewaking, archivering en de communicatie met de instelling.
- **De Backoffice (IRK):** Voor de complexe vragen en specifieke casuïstiek is het Interdepartementaal Responsteam Kennisveiligheid (IRK) ingericht. Dit is een overlegorgaan waarin diverse ministeries en diensten (waaronder OCW, EZK, BZ, LVVN) zitting hebben. Zij brengen ieder vanuit hun eigen mandaat, expertise (zoals exportcontrole, sanctieregimes, dreigingsanalyses) en informatiepositie input om tot een interdepartementaal afgestemde risicoanalyse te komen.

[16] Overheid.nl | Consultatie Tijdelijke wet advisering kennisveiligheid



Figuur 1. Stroomschema werking adviesfunctie (bron: communicatie RVO)

De operationele werking van de adviesfunctie is schematisch weergegeven in Figuur 1. Kennisinstellingen kunnen hun vragen over kennisveiligheid via het Loket indienen. De frontoffice van het Loket verzorgt de intake en coördinatie van de afhandeling. Voor de beantwoording wordt, waar nodig, afgestemd met de interdepartementale backoffice (IRK), waarin relevante departementen en expertise samenkomen. De terugkoppeling aan de instelling verloopt vervolgens weer via het Loket.

2.1.2 Doel en taken learning community

De tweede kerntaak betreft het faciliteren van een learning community, waarmee het Loket actief bijdraagt aan bewustwording en ontwikkeling van vaardigheden binnen de kennissector. Hoewel de learning community formeel pas een afzonderlijke taak werd van het Loket in 2023 voerde RVO ook in de jaren daarvoor al taken uit die later onder de learning community zouden vallen, toen nog onder de noemer ‘netwerk’. Vanwege behoefte van kennisinstellingen om handzame trainingen en tools te ontvangen, en kennis en ervaringen onderling te kunnen delen is in de zomer van 2022 besloten dit netwerk door te ontwikkelen tot een learning community.

Via deze community ontplooit het Loket een mix aan activiteiten:

- Het Loket KV ontwikkelt – samen met kennisinstellingen - tools die kennisinstellingen zelf kunnen gebruiken voor interne bewustwording en voorlichting over kennisveiligheid. Ook ontwikkelt het Loket KV inhoudelijke analyses die instellingen kunnen helpen bij hun eigen afwegingen en due dilligence. Naast tools ontwikkelde het Loket een aantal leermodules die kennisveiligheidscoördinatoren helpen bij het vergroten van de bewustwording onder onderzoekers.

- Daarnaast organiseert het Loket diverse kennisdelings- en bewustwordingsactiviteiten. Ten eerste organiseert het Loket thematische evenementen voor de doelgroep van de learning community (en soms voor specifieke groepen, zoals universiteiten of hogescholen), waarbij de nadruk ligt op kennisdeling tussen instellingen. De thematiek wordt bepaald op basis van de kennisbehoefte uit de kennisinstellingen. Verder is er jaarlijks een netwerkbijeenkomst die doorgaans door meer dan 100 deelnemers bezocht wordt. Daarnaast biedt het Loket aan instellingen aan om langs te komen voor voorlichtingsbijeenkomsten ('roadshows'). Een kennisinstelling kan hierbij zelf aangeven op welk terrein ze behoefte hebben aan meer kennis en wie de doelgroep is binnen de instelling. Verder verzorgt het Loket voorlichting op externe evenementen en deelt daarbij ook internationaal zijn ervaringen.
- Naast het ontwikkelen van tools en het organiseren van activiteiten onderhoudt het Loket een besloten online platform voor medewerkers van kennisinstellingen – het Netwerk Kennisveiligheid. De afgeschermde online omgeving netwerkkennisveiligheid.nl biedt KV-medewerkers van kennisinstellingen toegang tot informatie over evenementen, een kennisbank met beleidskaders en verdiepende thema's, en alle door het Loket ontwikkelde tools en modules. Ook staan er geanonimiseerde adviezen die breder toepasbaar zijn voor instellingen. Daarnaast bevat de omgeving een netwerkpagina en functionaliteiten waarmee instellingen zelf informatie kunnen delen. De leden van het platform hebben toegang tot de informatie op netwerkkennisveiligheid.nl. Het platform staat open voor mensen die zich binnen hun instelling specifiek bezighouden met kennisveiligheid en wordt onderhouden door medewerkers van RVO.
- Tot slot verstuurt het Loket maandelijks een nieuwsbrief met actuele ontwikkelingen, relevante documenten en aankondigingen van evenementen. De inhoud combineert informatie uit het veld en vanuit de overheid. De personen op de interesselijst ontvangen de nieuwsbrief en worden uitgenodigd voor bijeenkomsten. Iedereen die bij een kennisinstelling werkt en interesse heeft in kennisveiligheid kan zich voor deze lijst aanmelden. Inschrijven kan alleen met een mailadres van de instelling.

Via de learning community stimuleert het Loket dus onderlinge kennisuitwisseling en faciliteert het de opbouw van expertise bij de instellingen. De learning community is daarmee geen zelfstandig interventie-instrument voor het oplossen van individuele complexe casussen, maar een ondersteunend kader voor kennisdeling en professionalisering binnen de grenzen van het huidige mandaat.

Medewerkers van RVO zijn in de lead voor het uitvoeren en plannen van de verschillende onderdelen van de learning community. In principe bepalen de loketmedewerkers in samenspraak met de coördinator Loket kennisveiligheid en in afstemming met de kennisinstellingen welke activiteiten zij uitvoeren of welke activiteiten prioriteit krijgen. Kennisinstellingen kunnen daarnaast ook zelf ideeën aandragen voor sessies, workshops of thematische evenementen. De loketmedewerkers zijn in dat geval vrij om dit

op te pakken en een bijeenkomst te organiseren. Over de taakuitvoering voor de learning community wordt jaarlijks afgestemd met het ministerie van OCW. Sinds 2024 stelt RVO doelen op voor deze activiteiten in de vorm van KPI's.

Op het moment van oprichten bestonden al andere gremia waarin kennisuitwisseling tussen instellingen plaats kan vinden: in ieder geval de landelijke veldwerkgroep kennisveiligheid de UNL-werkgroep kennisveiligheid en het netwerk integrale veiligheid hoger onderwijs (IV-HO). Desondanks bestond er nog een aanvullende behoefte onder instellingen voor een learning community, waar de Rijksoverheid via het Loket in heeft voorzien. In hoeverre de learning community daarnaast een rol kan of moet spelen bij het adresseren van een eventueel marktfalen (bijvoorbeeld coördinatieproblemen of informatieasymmetrie[17]), is een van de vragen die in deze evaluatie aan bod komt.

2.2 Beleidscontext van het Loket

De Rijksbrede aanpak kennisveiligheid rust op drie samenhangende pijlers die elkaar versterken: (1) het bevorderen van bewustwording en zelfregulering binnen kennisinstellingen, (2) het ontwikkelen van een toetsingskader voor ongewenste kennis- en technologieoverdracht en (3) het versterken van internationale samenwerking[18]. In Bijlage 1 wordt de hele Rijksbrede aanpak kennisveiligheid schematisch weergegeven, inclusief de veldpartijen die betrokken zijn bij de diverse beleidslijnen.

De eerste pijler richt zich op het bevorderen van bewustzijn en zelfregulering binnen kennisinstellingen. Deze pijler heeft tot doel dat instellingen zelf verantwoordelijkheid nemen voor het signaleren, afwegen en beheersen van risico's in internationale samenwerking, met ondersteuning vanuit de rijksoverheid. Het Loket behoort tot de eerste pijler en vormt samen met drie andere instrumenten de nationale infrastructuur voor kennisveiligheid[19]:

- de **Kennisveiligheidsdialoog**, waarin overheid en instellingen op bestuurlijk niveau structureel overleg voeren over dreigingen, casuïstiek en handelingsperspectieven;
- de **Nationale Leidraad Kennisveiligheid** (2022, wordt momenteel geactualiseerd), waarin concrete richtlijnen en good practices zijn opgenomen om risicoanalyses, samenwerkingstoetsen en interne beleidslijnen op te stellen;
- de **Bestuurlijke afspraken kennisveiligheid**, waarmee instellingen zich hebben gecommitteerd aan implementatie van de leidraad, uitvoering van risicoanalyses en deelname aan audits;

[17] Ter Weel et al. (2022). Durf te leren, ga door met meten.

[18] Kamerstuk 31 288, nr. 1003

[19] Kamerstuk 31 288, nr. 1003

- en ten slotte het **Loket Kennisveiligheid**, dat als centraal expertise- en adviespunt fungeert en de verbinding legt tussen beleid en praktijk.

De tweede pijler betreft het ontwikkelen van een toetsingskader voor ongewenste kennis- en technologieoverdracht, waarmee in specifieke gevallen een wettelijke basis wordt gecreëerd om individuen of samenwerkingen te toetsen wanneer nationale veiligheidsbelangen in het geding zijn. Dit toetsingskader – de *Wet Screening Kennisveiligheid* – wordt op dit moment behandeld.[20] Volgens dit wetsvoorstel moeten (aspirant-)studenten, onderzoekers en technisch ondersteunend personeel die toegang willen krijgen tot onderdelen van Nederlandse kennisinstellingen waar zogeheten 'sensitieve technologieën' aanwezig zijn, vooraf een screening ondergaan.[21]

De derde pijler van de Rijksbrede aanpak richt zich op internationale samenwerking, waarbij Nederland inzet op zowel het bevorderen van open wetenschappelijke samenwerking via programma's als Horizon Europe en Erasmus+ als op het ontwikkelen van gedeeld beleid voor kennisveiligheid binnen de EU en daarbuiten.[22] Nederland werkt hiervoor samen met gelijkgezinde landen als Duitsland en het Verenigd Koninkrijk en streeft binnen de EU naar een gelijk speelveld op het gebied van kennisveiligheid.[23] Landen verschillen echter sterk in hoe zij kennisveiligheidsloketten en ondersteuningsstructuren vormgeven, variërend van juridisch verankerde screeningsautoriteiten tot vooral civiel-zelfregulerende netwerken. Deze variatie bepaalt mede hoe gelijk het speelveld in de praktijk kan zijn. In deze evaluatie houden we daarom nadrukkelijk rekening met verschillen in scope, doelgroep en mandaat bij de internationale vergelijking in hoofdstuk 5. In medio 2024 is met de vaststelling van de Raadsaanbeveling over kennisveiligheid in de EU[24] een stap gezet richting een gemeenschappelijk Europees kader voor het versterken van kennisveiligheid binnen alle lidstaten en de Europese Commissie. Nederland blijft een voortrekkersrol vervullen in de EU-brede implementatie van deze aanbeveling en heeft daartoe bijvoorbeeld in september 2024 een bijeenkomst georganiseerd met de Europese Commissie en EU-lidstaten om de uitvoering van de aanbeveling verder te bevorderen.[25]

Deze drie pijlers van de Rijksbrede aanpak bepalen de ruimte voor keuzes over de toekomst van het Loket. Deze evaluatie verkent welke rol daarbij past: een beperkt loket gericht op bewustwording of een verder ontwikkeld loket met een steviger mandaat en takenpakket. Dit moet ook gezien worden in de politiek verschuivende beleidscontext

[20] Kamerstuk 31 288, nr. 1133

[21] Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2025). *Wetsvoorstel Screening Kennisveiligheid*. https://www.internetconsultatie.nl/screeningkennisveiligheid

[22] Kamerstuk 31 288, nr. 1003

[23] Kamerstuk 31 288, nr. 1003

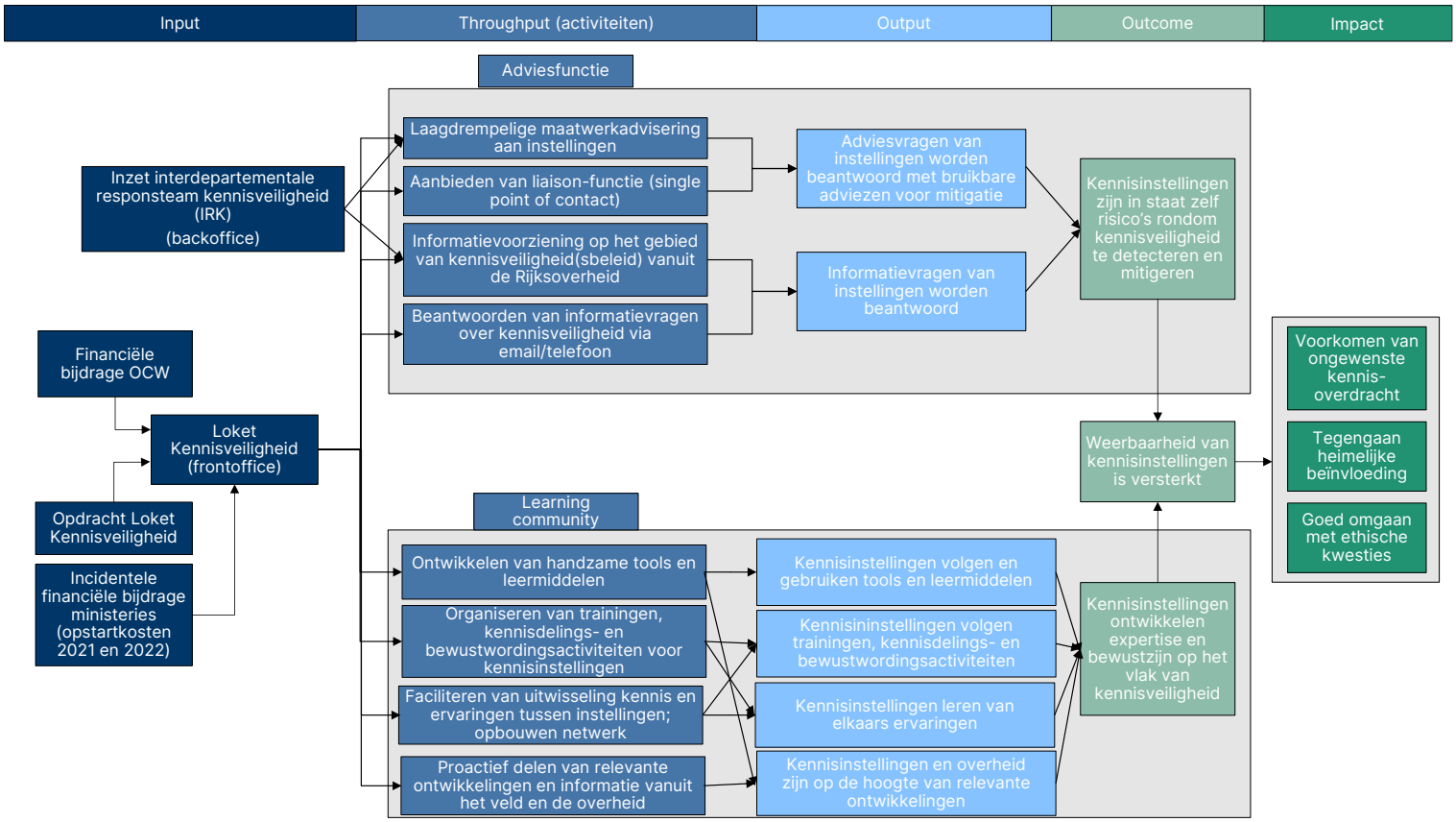
[24] Raadsaanbeveling 9097/1/24 REV 1

[25] Kamerstuk 31 288, nr. 1158

van het Loket. De motie-Martens-America verzoekt de regering te onderzoeken of het wenselijk is dat het Loket ook proactief ongevraagd advies geeft aan kennisinstellingen, vanuit de gedachte dat het Loket waarschijnlijk in meer situaties risico's signaleert dan alleen de situaties waarin instellingen zelf om advies vragen.[26] Daarmee raakt de motie aan bovenstaande kwestie: blijft het Loket primair een ondersteunend instrument binnen zelfregulering, of verschuift de verwachting richting een actievere overheidsrol in het signaleren en adresseren van kennisveiligheidsrisico's?

2.3 Beleidstheorie

In deze paragraaf presenteren we de gereconstrueerde beleidstheorie. Dit model geeft schematisch weer hoe het Loket beoogd werd te werken op het moment van oprichting, anno 2022[27]. Met andere woorden: het geeft de veronderstelde causale verbanden van het beleidsinstrument weer. Belangrijk: beleidswijzigingen sinds oprichting zijn niet verwerkt in de beleidstheorie omdat ontwikkelingen tussen 2022 en 2025 onderdeel zijn van de evaluatie. Wijzigingen en geleerde lessen zijn uiteraard wel meegenomen in deze evaluatie en dit rapport. De beleidstheorie van het Loket Kennisveiligheid wordt hieronder schematisch weergegeven in onderstaande figuur.



[26] Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk 31288, nr. 1130, Motie van het lid Martens-America, 21-05-2024

[27] Met hierbij de kanttekening dat de learning community formeel pas in 2023 in werking trad

Figuur 2 Beleidstheorie van het Loket Kennisveiligheid

De gereconstrueerde beleidstheorie weerspiegelt het oorspronkelijke ontwerp van het Loket, waarin een relatief klein instrument – met nadruk op bewustwording en zelfregulering – een bijdrage levert aan brede beleidsdoelen rond nationale veiligheid en onderzoeksveiligheid. Deze versie van de Beleidstheorie werd vervolgens voorgelegd aan de begeleidingscommissie, wiens input werd verwerkt.

De beleidstheorie verbindt en visualiseert vijf typen elementen: inputs, activiteiten (throughput), outputs, outcomes en impacts. In hoofdlijnen gaat het om:

- **Input.** Aan de basis van het Loket staan (de financiering van) de personele inzet van backofficemedewerkers vanuit de departementen en diensten van de rijksoverheid (het IRK), de financiële bijdrage van OCW, de formele opdracht aan RVO voor het uitvoeren van het frontoffice en de incidentele financiële bijdragen van ministeries voor de ontwikkeling van het Loket in 2021 en 2022.
- **Throughput.** De activiteiten van het Loket kunnen worden opgedeeld in (a) maatwerkadvisering en (b) de learning community. Aan de adviseringskant gaat het om de volgende activiteiten: (1) laagdrempelige maatwerkadvisering aan instellingen, (2) aanbieden van liaison-functie (single point of contact), (3) informatievoorziening op het gebied van kennisveiligheid(sbeleid) vanuit de Rijksoverheid en (4) beantwoorden van informatievragen over kennisveiligheid via email/telefoon[28]. Voor de learning community gaat het om de volgende activiteiten: (1) ontwikkelen van handzame tools en leermiddelen, (2) organiseren van trainingen, kennisdelings- en bewustwordingsactiviteiten voor kennisinstellingen, (3) faciliteren van uitwisseling kennis en ervaringen tussen instellingen; opbouwen netwerk en (4) proactief delen van relevante ontwikkelingen en informatie vanuit het veld en de overheid.
- **Output.** De directe outputs volgend uit throughputs onder de adviseringstak zijn: adviesvragen van instellingen worden beantwoord met bruikbare adviezen voor mitigatie en informatievragen van instellingen worden beantwoord. De concrete outputs van de learning community zijn: kennisinstellingen volgen en gebruiken tools en leermiddelen, kennisininstellingen volgen trainingen, kennisdelings- en bewustwordingsactiviteiten, kennisinstellingen leren van elkaars ervaringen, kennisinstellingen en overheid zijn op de hoogte van relevante ontwikkelingen.

[28] Dit houdt in dat het Loket via hun website, emailadres en telefonisch bereikbaar is voor ondernemers, kennisveiligheidscoördinatoren en onderzoekers van kennisinstellingen om de (informatie)vragen vanuit instellingen op een gepaste wijze te beantwoorden of door te voeren naar de relevante departementen en diensten van de Rijksoverheid.

- **(Intermediate) outcomes.** Op korte en middellange termijn leidt de maatwerkadvisering tot kennisinstellingen die in staat zijn zelf incidenten rondom kennisveiligheid te detecteren en mitigeren. Het gaat hierbij specifiek op het detecteren en mitigeren van risico's zodat incidenten worden voorkomen. De learning community zorgt ervoor kennisinstellingen expertise en bewustzijn op het vlak van kennisveiligheid ontwikkelen. Het verhoogde bewustzijn en de capaciteit bij instellingen om zelf incidenten te herkennen en mitigeren moeten ertoe leiden dat de weerbaarheid van kennisinstellingen wordt versterkt.
- **Impact.** Op langere termijn wordt beoogd dat het Loket bijdraagt aan de overkoepelende doelen van de Rijksbrede aanpak kennisveiligheid: het tegengaan van ongewenste kennisoverdracht en heimelijke beïnvloeding en zo goed mogelijk omgegaan met ethische kwesties.

Box 1: Interpretatie van de beleidstheorie

De eerste stappen in de beleidstheorie (inputs, activiteiten en een deel van de outputs) zijn grotendeels feitelijk vast te stellen. Naarmate de keten verder richting outcomes en impacts loopt, nemen onzekerheid en de invloed van externe factoren toe. De invulling van de (intermediate) outcomes moet daarom niet worden gelezen als een volledig dekkende lijst van causale relaties, maar als een selectie van de meest relevante veranderpaden waarlangs de structurele effecten van het Loket zich waarschijnlijk manifesteren. Hoe verder "naar rechts" in de beleidstheorie, hoe voorzichtiger uitspraken over causaliteit moeten zijn. De beleidstheorie pretendeert dus geen sluitend oorzakelijk model te zijn, maar een analytisch hulpmiddel om de plausibiliteit van effecten te beoordelen.

In de rest van dit rapport gebruiken wij de beleidstheorie als kapstok voor de analyse van doeltreffendheid en doelmatigheid. In hoofdstuk 3 en 4 onderzoeken we achtereenvolgens in welke mate de adviesfunctie en de learning community de beoogde outputs, (intermediate) outcomes en impacts realiseren. Hoofdstuk 5 gaat in op de verhouding tussen ingezette middelen en bereikte resultaten (micro- en macrodoelmatigheid), terwijl hoofdstuk 6 de outcomes en impacts van het Loket plaatst binnen de bredere beleidscontext en toekomstige ontwikkelingen.

2.4 Financiën van het Loket

In de sectie gaan we in op de financiën van het Loket. Hierbij hebben we specifieke aandacht voor beoogde kosten zoals weergegeven in de begrotingen (2.4.1), de daadwerkelijke gemaakte kosten op basis van realisaties (2.4.2), en de kostenverdeling over de betrokken departementen (2.4.3).

2.4.1 Begroting – beoogde kosten

OCW en het Loket hebben de begrotingen gedeeld voor de jaren 2021 tot en met 2026, zie Tabel 1. Hierin worden de totale kosten weergegeven, maar ook de uitsplitsing naar specifieke kostenposten zoals de adviesfunctie en learning community, op basis van onze interpretatie van de kostenposten. Deze uitsplitsing is noodzakelijk voor een evaluatie van de doelmatigheid van de twee hoofdtaken van het loket. OCW en RVO hanteren niet in alle gevallen precies deze categorisering. Zo bevat de categorie 'Overkoepelende kosten' kostenposten die niet eenduidig aan de adviesfunctie of de learning community zijn toe te wijzen, zoals coördinatie, generieke ICT-voorzieningen en overkoepelende communicatie. Wanneer we deze overkoepelende kosten buiten beschouwing laten, is de verdeling van kosten ~65% Adviesfunctie en ~35% Learning Community. De uitsplitsing van kosten is gevalideerd in gesprekken met het Loket. Ook het Loket kan de kosten niet volledig herleiden tot de specifieke taken, maar zelf maken ze een inschatting van ~70% Adviesfunctie en ~30% Learning Community. Deze inschatting komt dus grotendeels overeen met de verdeling in Tabel 1.

Tabel 1: Begroting Loket Kennisveiligheid 2021-2026

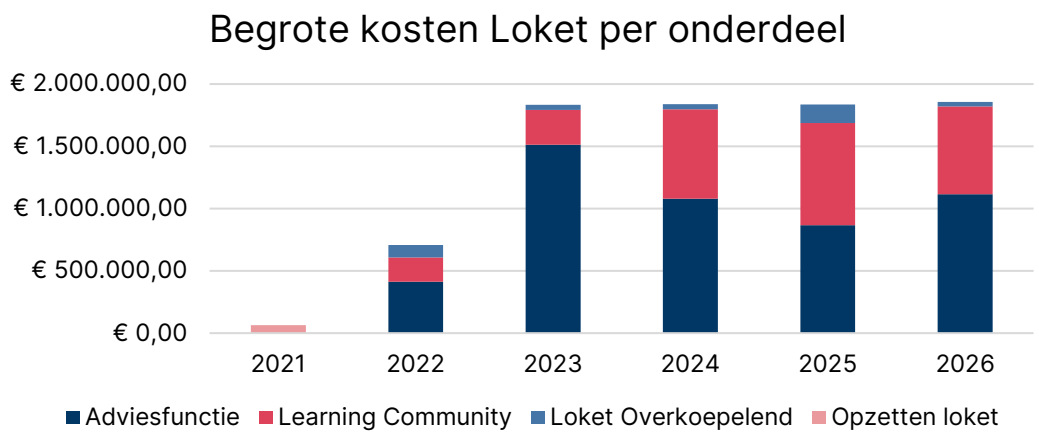
Jaar	Adviesfunctie	Learning Community[29]	Overkoepelende kosten	Loket totaal
2021			€ 64.352,00	€ 64.352,00
2022	€ 412.125,00	€ 194.148,00	€ 99.469,00	€ 705.742,00
2023	€ 1.511.088,00	€ 279.534,00	€ 42.754,00	€ 1.833.376,00
2024	€ 1.079.084,78	€ 718.487,55	€ 39.219,90	€ 1.836.792,23
2025	€ 865.445,00	€ 820.419,00	€ 148.505,00	€ 1.834.369,00
2026	€ 1.114.146,00	€ 706.444,00	€ 34.987,00	€ 1.855.577,00
Eindtotaal	**€ 4.981.888,78**	**€ 2.719.032,55**	**€ 429.286,90**	**€ 8.130.208,23**

Trendanalyse kostenposten

Figuur 3 laat zien dat er verschuiving plaatsvond in de kostenverdeling, voornamelijk veroorzaakt door het volwassen worden van de learning community. Waar in 2023 nog verreweg het meeste geld werd begroot voor de adviesfunctie van het Loket, nam dit budget in 2024 en 2025 stapsgewijs af en kwam er per jaar meer geld beschikbaar voor de learning community. In de begroting van 2026 is deze trend echter niet

[29] Kostenposten "voorlichting kennisveiligheid" en "website" uit 2022 en "positionering kennisveiligheid" uit 2023 onder de learning community gerekend.

doorgezet en is er in vergelijking met 2025 juist meer geld beschikbaar voor de adviesfunctie, waardoor de begroting bijna gelijk is aan die uit 2024.



Figuur 3 Begrote totale kosten Loket per onderdeel (2021-2026)

Tabel 2 wijst uit dat het aandeel van het budget voor de adviesfunctie 62% is, en 34% voor de learning community, maar dat de verdeling wisselt per jaar.

Tabel 2 Aandeel van de totale begrote kosten per onderdeel (2021-2026)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal
Adviesfunctie	0%	63%	82%	59%	47%	60%	62%
Learning Community	0%	30%	15%	39%	45%	38%	34%
Loket Overkoepelend	0%	7%	2%	2%	8%	2%	4%
Opzetten loket	100%	0%	0%	0%	0%	0%	1%

Zowel de begrote kosten als de omvang van de activiteiten van de learning community nemen toe:

- **2024:** Er is een duidelijke stijging qua kosten en omvang van activiteiten van de learning community. In 2024 steeg het budget voor de learning community naar €718.487 waarvan €130.500 directe uitvoeringskosten waren. In dit jaar werd ook voor het eerst expliciet vastgelegd welke activiteiten er onder de learning community vielen, namelijk: bemensing, diensten voor interne communicatie bij RVO, externe communicatie (voor het ontwikkelen van materiaal en beslisbomen), webinars (n = 2), fysieke evenementen (n = 5), e-learnings (n = 4), de leermodule Kennisveiligheid (eenmalig) en activiteiten op het gebied van internationaal netwerk en dienstreizen.
- **2025:** Het budget van de learning community stijgt naar €820.419, waarvan €250.525 directe uitvoeringskosten. Dit bedrag werd gereserveerd voor dezelfde activiteiten als in 2024 plus het uitvoeren van roadshows, het

organiseren van een klankbordgroep (incl. uitbreiding naar klankbordgroep voor loket als geheel) en de doorontwikkeling van het kennisplatform.

2.4.2 Realisatie – daadwerkelijke kosten

OCW en het Loket zijn gevraagd ook de realisaties van daadwerkelijk gemaakte kosten aan te leveren. Ook deze zijn niet specifiek herleidbaar naar de adviesfunctie en de learning community. Wel is bekend dat:

- Voor 2021 & 2022 zijn de kosten in totaal € 109.483,20 lager dan begroot;
- Voor 2024 zijn de kosten € 429.151,53 lager dan begroot.

Voor 2024 en 2025 is een vergelijking gemaakt tussen de begrotingen en (gedeeltelijke) realisaties, zie Tabel 3. Ook hieruit blijkt dat er een jaarlijkse onderuitputting van het budget plaatsvindt. In hoofdstuk 5 komen we hierop terug.

Tabel 3: Prognoses onderuitputting 2024 en 2025

	2024	2025
Begroot	€ 1.836.792	€ 1.834.369
Gedeeltelijke realisatie[30]	€ 1.328.566	€ 1.488.646
Prognose realisatie	€ 1.429.338	€ 1.656.573
Prognose onderuitputting	**€ 407.454**	**€ 177.796**

2.4.3 Kostenverdeling over departementen

De financiering van het Loket is, in lijn met de inrichting van het Loket, verdeeld over meerdere departementen en diensten. In 2021 en 2022 lagen de kosten voor het opstarten van het Loket bij OCW. Deze kosten werden besteed door RVO en waren gericht op de bouw, inrichting, uitvoering, communicatie, onderhoud en beheer van de loketdienst. Naast de opstartkosten was er voor 2022 ook een formatieclaim begroot, welke voorafgaand aan het jaar is bijgesteld van €1,4 miljoen naar €2 miljoen voor

[30] Voor 2024 betreft dit de realisatie tot en met 3 december 2024. Voor 2025 is dit gelijk aan de realisatie tot en met 24 november 2025.

zowel 2022 als 2023. De structurele kosten voor de jaren daarna waren begroot op 1,5 miljoen.[31]

In Tabel 4 is de voorgestelde kostenverdeling voor 2022 en 2023 weergegeven, zoals deze is opgesteld in de Nota Start Rijksbreed Loket Kennisveiligheid van 30 november 2021. Hierin is onderscheid gemaakt tussen personele inzet door de backoffice en kosten samenhangend met de doorontwikkeling van de frontoffice. Onder de kosten van de frontoffice vallen ook overige kosten, zoals kosten gemaakt bij het verkrijgen van technische expertise van externen. Beide kostenposten zijn verdeeld over meerdere departementen. Dit bevestigt dat meerdere departementen personele inzet leveren aan het IRK en laat zien dat ook de overige kosten voor de doorontwikkeling van het Loket zijn begroot over de departementen.

Tabel 4: Voorgestelde kostenverdeling voor 2022 en 2023 (30 november 2021)

Organisatie	Personele inzet backoffice	Frontoffice	Totaal
OCW	€ 300.000	€ 200.000	€ 500.000
EZK	€ 100.000	€ 200.000	€ 300.000
BZ	€ 100.000	€ 200.000	€ 300.000
NCTV	€ 100.000	€ 200.000	€ 300.000
Overig	€ 200.000	€ 400.000	€ 600.000
Totaal	€ 800.000	€ 1.200.000	€ 2.000.000

[31] Nota Start Rijksbreed Loket Kennisveiligheid van 30 november 2021

3 Doeltreffendheid van de adviesfunctie

Conclusie
Het Loket heeft in de opstartfase bijgedragen aan bewustwording en zelfregulering. De laagdrempelige toegang, de zichtbare betrokkenheid van de rijksoverheid en de eerste adviezen hebben instellingen geholpen om kennisveiligheid op de kaart te zetten en eigen afwegingskaders op te bouwen. Juist doordat instellingen in de afgelopen jaren volwassener zijn geworden, en adviezen ook gebruikten als leerstof voor vergelijkbare toekomstige casussen, is de behoefte aan inhoudelijke ondersteuning vanuit het Loket voor een deel van het veld afgenomen. Tegelijk laten interviews zien dat de inhoudelijke meerwaarde van de adviesfunctie anno 2026 voor veel instellingen beperkt is geworden. Dat hangt samen met de toegenomen volwassenheid van instellingen zelf en met structurele beperkingen van het huidige model: het Loket is ingericht als niet-bindend, adviserend instrument binnen een mandaat van bewustwording en zelfregulering, en blijft daardoor beperkt in technologische expertise, in het verwerken van persoonsinformatie en in de mogelijkheid om concrete adviezen te geven. In combinatie met de lange doorlooptijden en het generieke karakter van veel adviezen sluit de huidige benadering daardoor voor veel instellingen steeds minder goed aan op hun behoeften.

In dit hoofdstuk evalueren we de doeltreffendheid van de adviesfunctie. Daarmee sluiten we primair aan op hoofdonderzoeksvraag 1 — in hoeverre het Loket bijdraagt aan bewustwording, zelfregulering en weerbaarheid van kennisinstellingen — en op hoofdonderzoeksvraag 2 — in hoeverre dit plausibel heeft bijgedragen aan het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht, heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties. Meer specifiek beantwoorden we hier de onderdelen van deelvraag 4a en 5f over de bijdrage van de adviesfunctie aan bewustwording, zelfregulering en weerbaarheid, inclusief de vraag of adviezen risico's op schijnveiligheid met zich meebrengen. Daarnaast bezien we, in lijn met de beleidstheorie, of en hoe de adviesfunctie via het veranderpad van output, outcome en impact plausibel heeft doorgewerkt in het voorkomen van kennisveiligheidsrisico's. In de rest van het hoofdstuk analyseren we daarom achtereenvolgens de inrichting van de adviesfunctie, de kwaliteit en bruikbaarheid van de adviezen en de effecten die deze adviezen in de praktijk hebben gehad.

3.1 Input en organisatie

In deze sectie evalueren we de wijze van inrichting van de adviesfunctie van het Loket (zie beschrijving in 2.1.1: Adviseringsfunctie).

3.1.1 Inrichting

De inrichting bij RVO heeft gezorgd voor een laagdrempelig gezicht naar de sector, wat de toegankelijkheid ten goede komt. Uit ontstaansgeschiedenis blijkt dat bewust is gekozen

voor een servicegericht model. RVO werd verkozen boven controlerende diensten (zoals de Douane) om de drempel voor kennisinstellingen te verlagen. Deze opzet is geslaagd: de infrastructuur (intake, registratie, website) is snel en professioneel neergezet. Instellingen weten het Loket te vinden en waarderen in interviews het *single point of entry*.

Hoewel het Loket snel operationeel krijgen een sterke prestatie was, waren er ook groeipijnen. Zo bleek de eerste offerte voor de inrichting uit 2021, al snel ontoereikend[32]. Ook de capaciteit aan de 'achterkant' (het IRK) van de adviesfunctie bleek al snel te knellen. In de interne evaluatienota van juni 2022 werd geconstateerd dat de "capaciteit en expertise van het IRK versterking behoefden", met name op juridisch vlak. Er werd gewaarschuwd dat zonder extra investering in de backoffice de professionaliteit en snelheid in het geding zouden komen.[33] Het Loket heeft zich echter veerkrachtig getoond. Anno 2026 is het budget meegegroeid met de ambities naar €1,9 miljoen per jaar[34] (inclusief de learning community) en is de organisatie geprofessionaliseerd. Hoewel gesprekspartners aangeven dat de adviesfunctie kwetsbaar blijft door de afhankelijkheid van specifieke personen alsmede de doorlooptijd nog altijd aandachtspunten zijn met betrekking tot de adviesfunctie – hier komen we later in dit hoofdstuk op terug – is er een functionerende infrastructuur opgebouwd die zijn waarde voor het veld heeft bewezen.

3.1.2 Mandaat

Het mandaat beperkt de sturingskracht tot vrijblijvende advisering. Het mandaat van het Loket beperkt de sturingskracht tot niet-bindende advisering op verzoek van kennisinstellingen. Het Loket ondersteunt instellingen bij hun eigen afweging, maar neemt zelf geen besluiten over samenwerking, aanstelling of toelating. Dat past bij het beleidsdoel van bewustwording en zelfregulering en respecteert de institutionele autonomie van kennisinstellingen. Tegelijk brengt deze opzet duidelijke grenzen met zich mee. Het Loket verricht geen persoonsgericht onderzoek of screening en doet ook geen uitspraken over de vraag of een specifieke persoon wel of niet moet worden aangenomen of toegelaten. Daarmee is het Loket nadrukkelijk geen screeningsinstantie, maar een adviserend instrument binnen een stelsel waarin de uiteindelijke verantwoordelijkheid bij de instelling zelf blijft.

Deze Nederlandse keuze voor een reactief loket contrasteert met de landen die kennisveiligheid dwingender hebben ingericht via financiering of wetgeving. Deze internationale vergelijking is daarbij niet bedoeld als vergelijking tussen institutioneel identieke 'loketten', maar als vergelijking tussen stelsels langs twee dimensies: (1) de organisatorische

[32] Brief Aanvullende opdracht Inrichting en exploitatie Loket Kennisveiligheid, 20 juli 2022, vertrouwelijk.

[33] Nota Evaluatie en voorstel vervolg Loket Kennisveiligheid, 22 juni 2022 (Woo-dossier).

[34] Opdrachtbrief Loket Kennisveiligheid 2026, 23 oktober 2025, vertrouwelijk.

inbedding van kennisveiligheidsadvies en (2) het dominante sturingsmechanisme, variërend van niet-bindende advisering tot vergunningverlening, screening of financieringsvoorwaarden. Vanuit dat perspectief is het Nederlandse Loket een civiel en ondersteunend model, waarin advisering primair vraaggestuurd is en de overheid geen formeel doorzettingsmechanisme heeft wanneer een instelling een negatief advies niet opvolgt. Daardoor blijft de borging van nationale veiligheid bij hoge risico's in belangrijke mate bij de instelling zelf liggen. Een overzicht van de verschillende sturingsmechanismen die landen hanteren:

- Canada heeft kennisveiligheid sterker gekoppeld aan federale onderzoeksfinanciering. Onder de *National Security Guidelines for Research Partnerships* moeten onderzoekers bij relevante federale subsidieaanvragen een risicoanalyse indienen. Die wordt in eerste instantie beoordeeld door de financieringsorganisatie, in consultatie met nationale veiligheidsdepartementen en -agentschappen waar nodig. Financiering kan vervolgens afhankelijk worden gesteld van aanvullende mitigerende maatregelen. Alleen wanneer een partnerschap als hoog risico wordt beoordeeld en de risico's niet passend kunnen worden gemitigeerd, wordt geen financiering verstrekt. Daarbij speelt in het Canadese stelsel met name een rol of het onderzoek valt binnen de afgebakende *Sensitive Technology Research Areas* (STRA) in combinatie met *Named Research Organizations* (NRO's). Het Canadese model is daarmee minder vrijblijvend dan het Nederlandse: kennisveiligheid is er direct gekoppeld aan de toekenning van publieke onderzoeksmiddelen.
- Frankrijk kent geen equivalent van een vrijwillig adviesloket, omdat het stelsel fundamenteel anders is. Het Franse model is gebaseerd op het beschermen van het 'wetenschappelijk potentieel' (PPST). Binnen dit kader zijn *er Zones à Régime Restrictif* (ZRR): fysieke of digitale zones in laboratoria waarvoor strikte toegangseisen gelden. Wie toegang wil tot een ZRR, moet preventief getoetst worden door een functionaris van defensie. Hetzelfde geldt voor internationale samenwerkingen. Dit is geen advies, maar een vergunningenstelsel. De overheid vertrouwt niet op zelfregie, maar controleert.
- Het VK hanteert een hybride model. Enerzijds is er een hard juridisch kader: het *Academic Technology Approval Scheme* (ATAS), een verplichte screening voor bepaalde buitenlandse onderzoekers op gevoelige technologiegebieden. Anderzijds is er een adviesfunctie via het *Research Collaboration Advice Team* (RCAT), dat onder het *Department for Science, Innovation and Technology* (DSIT) valt en onderzoeksinstellingen adviseert over nationale veiligheidsrisico's bij internationale samenwerking. Daarnaast speelt de *National Protective Security Authority* (NPSA), onderdeel van MI5, een belangrijke rol in bredere protective-security- en Trusted Research-adviezen. Daarmee is de Britse ondersteuning minder vrijblijvend en sterker ingebed in een nationale veiligheidscontext dan in Nederland.

- Duitsland heeft van oudsher een gedecentraliseerde aanpak, waarbij de deelstaten verantwoordelijk zijn voor universiteiten/hoger onderwijs en instellingen en onderzoeksorganisaties (zoals Max Planck, Helmholtz en DFG) hun eigen verantwoordelijkheid dragen. De federale overheid heeft beperkte directe bevoegdheden vanwege de grondwettelijke vrijheid van wetenschap, maar sinds 2024 is er een beleidswijziging: het *Positionspapier Forschungssicherheit im Lichte der Zeitenwende* (standpuntnota over onderzoekveiligheid in het licht van het keerpunt) en het stakeholderproces met de *Allianz der Wissenschaftsorganisationen* markeren een verschuiving naar een overheidsbrede aanpak. In een gesprek met een contactpersoon bij het BMBF werd bevestigd dat er een nationaal platform in voorbereiding is, bedoeld als informatie- en coördinatiepunt voor instellingen. Zij verklaarde ook dat het systeem nog in ontwikkeling is.[35] Niettemin groeit het bewustzijn en wordt de aanstelling van onderzoeksveiligheidsfunctionarissen steeds gebruikelijker.
- Vlaanderen ontwikkelde zich van een economisch georiënteerde naar een academisch en ethisch verankerde benadering. De VLIR-werkgroep Kennisveiligheid, Dual Use en Mensenrechten coördineert beleid tussen universiteiten. De VLIR-richtlijn Kennisveiligheid (2025) operationaliseert Europese doelen en voorziet in verplichte *Research Security Appraisals* bij FWO-financiering. Volgens een Vlaamse gesprekspartner heeft deze civiele, bottom-up aanpak geleid tot een toename van risicobewustzijn zonder juridisering.

Nederland neemt in dit speelveld een middenpositie in: laagdrempeliger dan Frankrijk, centraler georganiseerd dan in Duitsland, maar met minder harde sturingsinstrumenten (intelligence of geld) dan het VK of Canada. Zie onderstaande tabel voor een overzicht:

Tabel 5. Synthese internationale vergelijking

	Governance model	Dominant sturingsmechanisme
Nederland	Vraaggericht. Uitvoering via RVO, beleid via IRK.	Vrijwillig advies. Focus op bewustwording en zelfregie.
Frankrijk	Centraal, juridisch. Verankerd onder defensie/veiligheid (SGDSN)	Wettelijke verplichting. Repressief toezicht en vergunningen.
VK	*Hybride. RCAT onder DSIT; bredere protective-securitycontext via NPSA (MI5).*	Combinatie van formele screening (ATAS) en veiligheidsadvies met sterke informatiepositie.

[35] Zwitserland en Zweden bevinden zich in een vergelijkbare opbouwfase waarin ze nog sterk leunen op decentrale zelfregulering. Zij kijken naar het Nederlandse Loket-model als inspiratie voor coördinatie, maar lopen achter in de implementatie van centrale voorzieningen.

	Governance model	Dominant sturingsmechanisme
Duitsland	Decentraal. Federale coördinatie in opbouw, focus op instellingen.	Vrijwillige tools en netwerken.
Vlaanderen	Academisch en ethisch. Coördinatie via koepel (VLIR).	Zelfregulering. Integratie in ethische commissies.
Canada	Federaal en financieel. Beoordeling via financieringsorganisaties binnen nationaal veiligheidskader.	Koppeling aan subsidievoorwaarden. Weigering bij niet-mitigeerbare hoog-risico's, met aanvullende STRA/NRO-afbakening.

Instellingen waarderen het strike adviesmandaat, maar er zijn uitzonderingen. Uit de interviews blijkt dat de sector in grote lijnen hecht aan het niet-bindende advies (ze willen geen Frans model). Deze waardering verschuift echter wanneer een casus raakt aan sanctiewetgeving of exportcontrole. Bij sanctie- en exportcontrolecasuïstiek ligt de behoefte van instellingen anders dan bij bredere kennisveiligheidsvragen. Instellingen vragen hier niet primair om juridisch bindend Loketadvies, maar om gezaghebbende duidelijkheid over de juridische status van een voorgenomen handeling, dan wel om een beter georganiseerde koppeling met het bevoegd gezag. De spanning zit dus niet zozeer in een afwijzing van het niet-bindende karakter van het Loket als zodanig, maar in het feit dat een ondersteunend adviesmodel onvoldoende rechtszekerheid biedt in domeinen waar formele nalevings- en aansprakelijkheidsvragen centraal staan. Hoewel de Centrale Dienst In- en Uitvoer (CDIU) hier het bevoegd gezag is, verwachten instellingen vanuit de single point of contact-gedachte dat het Loket de afstemming met de CDIU verzorgt. Het Loket geeft echter aan dat afstemming met de CDIU buiten haar mandaat ligt.

De kennispositie het IRK kan niet optimaal worden benut. Onderdeel van de toegevoegde van het Loket is toegang tot informatie van de leden van het IRK. Uit de gesprekken blijkt echter dat deze ambitie door ontwerpkeuzes wordt beperkt. Omdat het Loket geen wettelijke grondslag, noch de doelstelling, heeft om persoonsgegevens te verwerken moeten casussen geanonimiseerd worden doorgezet naar de backoffice. Zij beoordelen de casus dus noodgedwongen op basis van generieke kenmerken (land, instelling, vakgebied). Hun input verschuift hierdoor van persoonsgerichte risicoweging naar algemene duiding. De Britse en Canadese modellen laten zien dat een uitwisseling van dreigingsinformatie elders wel gedaan wordt.

Dat de informatiepositie van het Loket in complexe casuïstiek beperkt is, is het gevolg van een oorspronkelijke ontwerpkeuze om het Loket als ondersteunend en niet-screenend adviesinstrument in te richten. Daarbij is er bewust voor gekozen het Loket geen wettelijke grondslag en geen mandaat te geven voor persoonsgerichte gegevensverwerking. Het Loket was immers primair bedoeld om bewustwording en zelfregulering te

bevorderen, terwijl de overheid naast nationale veiligheid ook andere publieke belangen heeft te beschermen, in het bijzonder de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen. Tegelijk betekende deze inrichting dat het Loket in complexe casuïstiek niet alleen beperkt was in het verwerken van indirect herleidbare persoonsgegevens, maar ook terughoudend moest zijn in het benutten en delen van bredere vertrouwelijke risico- en dreigingsinformatie. Daardoor kon het Loket in dit type casuïstiek minder volledig en precies adviseren dan instellingen soms verwachtten.

3.2 De adviezen van het Loket

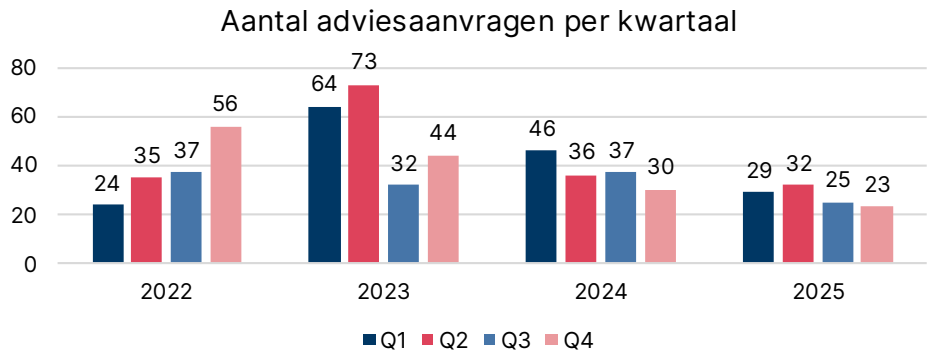
In deze paragraaf analyseren we de prestaties van de adviesfunctie. Hoe kijken kennisinstellingen naar de antwoorden die zij van het Loket krijgen op hun vragen?

3.2.1 Kwantitatieve gegevens over de adviesaanvragen van instellingen

In deze subparagraaf geven we een overzicht van de verdeling van deze adviesaanvragen over verschillende landen, deelonderwerpen, type aanvragers en door de jaren heen. Hierbij nemen we alleen afgehandelde adviezen mee tot 19 november 2025.

De administratieve verwerking en monitoring van de adviesbehoefte is op orde. Het Loket beschikt over een functionerend systeem voor het registreren en categoriseren van vragen. Uit de kwantitatieve gegevens blijkt dat het Loket goed zicht heeft op wie er vragen stelt en waarover. RVO vult zijn rol als procesregisseur adequaat in: dossiers zijn navolgbaar, de intake verloopt volgens de beleidstheorie en er is duidelijk inzicht in de trends.

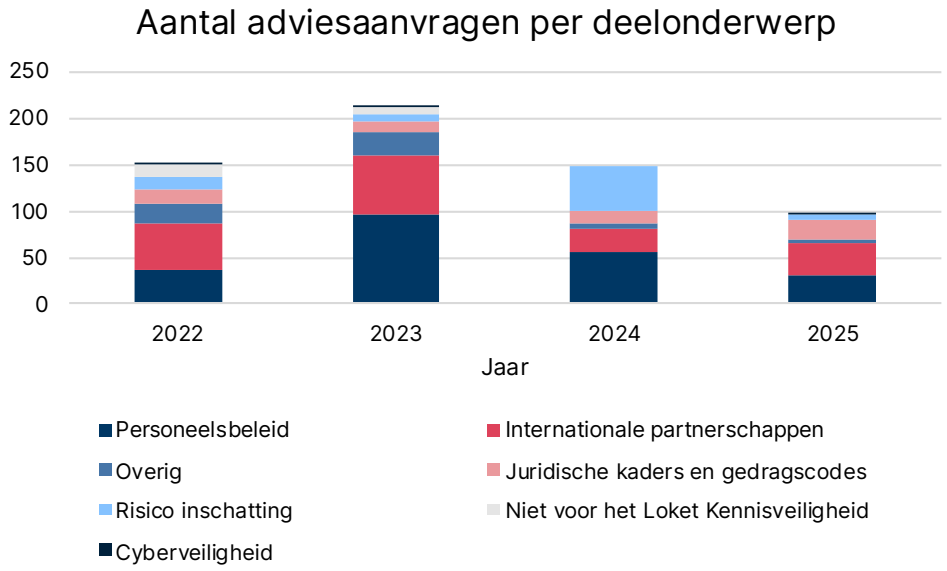
Sinds de oprichting zijn er in totaal 613 adviesaanvragen afgehandeld. Figuur 4 toont de ontwikkeling door de tijd. Na een geleidelijke stijging zien we een piek in het tweede kwartaal van 2023 (73 aanvragen), waarna het volume structureel daalt (naar 30 in Q4 2024). Deze daling duidt op toegenomen complexiteit en volwassenheid. Uit de interviews blijkt namelijk dat instellingen eenvoudige vragen steeds vaker zelf afhandelen; bij het Loket blijven de complexere, politiek of juridisch gevoelige casussen over. De daling in aanvragen signaleert dus toenemende zelfraadzaamheid van instelling.



Figuur 4 Aantal adviesaanvragen per kwartaal (2022-2025)

Inhoudelijk laat de data zien dat de focus van de sector consistent gericht blijft op de bekende landen met een hoog risicoprofiel. Ruim de helft van de aanvragen gaat over landen met een bekend risicoprofiel. Opvallend is dat het aantal vragen over 'Nederland' (dit zijn vaak vragen over het Nederlandse beleid t.a.v. landen en thema's) na 2023 sterk afneemt. Ook neemt in de laatste twee jaren het aandeel aanvragen over overige landen sterk toe.

De meeste adviesaanvragen gaan over personeelsbeleid en internationale partnerschappen. Vaak gaat het daarbij over de toelating of aanstelling van een buitenlandse onderzoeker of over onderzoekssamenwerking met een buitenlandse kennisinstelling. Over tijd zien we dat het aandeel vragen dat de categorie 'overig' afneemt. Hieronder vallen 'algemene vragen' en informatieverzoeken of persvragen. Dit impliceert dat instellingen het Loket minder belasten met vragen die zij zelf via open bronnen kunnen beantwoorden. Wat overblijft zijn de inhoudelijk complexe dossiers. In 2024 neemt het aandeel aanvragen dat over een risico-inschatting gaat sterk toe. Dit is het gevolg van een verandering in rapportagemethodiek van het Loket – geconstateerd werd dat in feite vrijwel alles een risico-inschatting is, maar dat zegt niet zoveel over het daadwerkelijke deelonderwerp. Figuur 5 geeft een weergave van het aantal adviesaanvragen per deelonderwerp voor de jaren 2022-2025.

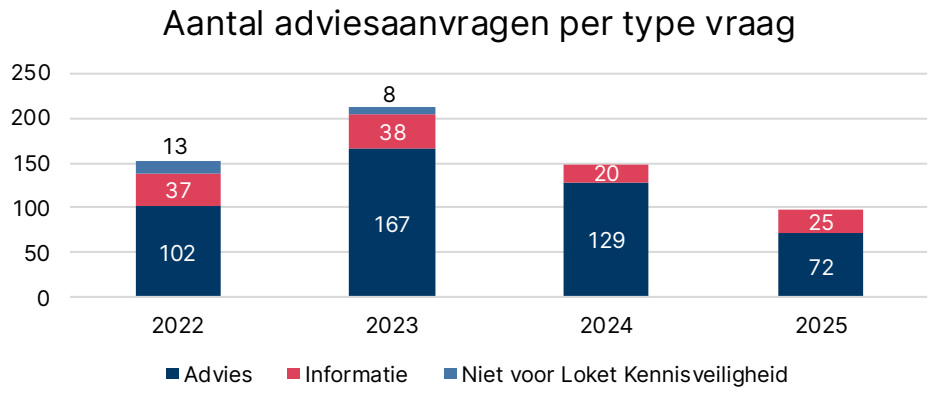


Figuur 5 Aantal adviesaanvragen per deelonderwerp (2022-2025)[36]

Op basis van de deelonderwerpen van de adviesaanvragen blijkt dat er een vrij constante verhouding bestaat tussen het aandeel adviesvragen en informatievragen. Gemiddeld is

[36] De data lopen tot 19 november 2025. Vandaar dat de totale som aan adviesaanvragen voor 2025 niet exact overeenkomt met het totaal uit Figuur 4.

77 procent van de aanvragen een adviesvraag, 20 procent een informatievraag en 3 procent niet bestemd voor het Loket. Figuur 6 geeft een overzicht van de verschillende type vragen per jaar voor de periode 2022-2025.



Figuur 6 Aantal aanvragen per type vraag (2022-2025)[37]

Het Loket heeft daarnaast zelf een onderscheid aangebracht in het complexiteitsniveau van de aanvragen.[38] Waar in 2023 het percentage niet-complexe vragen nog op 28 procent lag, daalde dit in 2024 naar 16 procent en in 2025 naar 14 procent. Dit bevestigt het in deze paragraaf geschetste beeld.

3.2.2 Kwaliteit en bruikbaarheid van de uitgebrachte adviezen

Uit de interviews blijkt dat kennisinstellingen blij zijn met het bestaan van het Loket. Kennisinstellingen geven aan het bestaan van het Loket te waarderen. Instellingen stellen het op prijs dat ze via het Loket te weten kunnen komen hoe de overheid kijkt naar specifieke landen, technologieën of beleidsvraagstukken.

Uit de interviews blijkt dat de redenen om het Loket te benaderen in de tijd zijn verschoven. In de opstartfase werd het Loket vaker gebruikt voor inhoudelijke kennisaanvulling bij concrete casussen. Naarmate instellingen volwassener zijn geworden, is het gebruik vaker verschoven naar verificatie van de eigen analyse, bestuurlijke of juridische rugdekking en het afgeven van signalen richting Den Haag. Binnen dat bredere beeld zien wij drie terugkerende aanleidingen voor adviesaanvragen:

- ***Informatiebehoefte.*** Gesproken hogescholen doen dit soms, overige kennisinstellingen zelden tot nooit. Deze adviesaanvragen zoeken specifieke context of

[37] De data lopen tot 19 november 2025. Vandaar dat de totale som aan adviesaanvragen voor 2025 niet exact overeenkomt met het totaal uit Figuur 4.

[38] In de rapportage van het Loket Kennisveiligheid zijn slechts de aanvragen uit 2024 meegenomen tot het moment van rapporteren. Daarom zijn alleen de eerste 98 van de 149 aanvragen uit 2024 meegenomen in deze categorisering.

expertise om een, voor hun gevoel, complete risicoweging te kunnen maken. De verwachting is hier dat het Loket over unieke informatie beschikt (bijvoorbeeld via de inlichtingendiensten) die zij zelf niet hebben, of dat het de instelling anderszins vooruit kan helpen in hun risicoanalyse.

- ***Verificatie.*** Dit is de meest voorkomende reden om een adviesvraag in te dienen. Een aanzienlijke groep instellingen beschikt inmiddels over interne expertise. Zij geven aan dat zij de risico-inschatting zelfstandig uitvoeren. Het voorleggen aan het Loket gebeurt dan minder vanuit een open hulpvraag maar meer als toets op de eigen analyse: zien wij dit goed, missen wij iets, en kunnen we onze afweging intern steviger onderbouwen? In sommige gevallen speelt daarbij ook behoefte aan schriftelijke vastlegging of bestuurlijke rugdekking. Tegelijkertijd geldt dat de toegevoegde waarde van deze exercitie door veel instellingen als beperkt wordt ervaren wanneer het Loket weinig nieuwe informatie toevoegt.
- ***Signaal afgeven***. Tot slot wordt het Loket soms bewust benut om signalen richting Den Haag af te geven. Instellingen leggen dan casussen voor waarvan zij weten dat die beleidsmatig gevoelig zijn of in een juridisch vacuüm vallen. Het doel is dan niet alleen antwoord op de individuele casus, maar ook het onder de aandacht brengen van bredere knelpunten in beleid of uitvoering.

De inhoudelijke meerwaarde van de adviezen is voor veel instellingen beperkt. De adviezen zijn volgens de meeste instellingen onvoldoende bruikbaar voor risicomitigatie. Veel instellingen noemen de adviezen te generiek, te laat en inhoudelijk niet beter dan wat zij zelf al hadden uitgezocht. Op enkele uitzonderingen na geven zij aan dat de adviezen hen geen nieuwe informatie of inzichten opleverden en geen impact hadden op de interne besluitvorming. Dit gebrek aan meerwaarde manifesteert zich langs twee sporen:

- ***Kennis van de technologieën***. Kennisinstellingen bezitten in hun ogen zelf de meest diepgaande expertise over specifieke sensitieve technologieën. De adviseurs van het Loket zijn veelal generalisten die varen op algemene beleidslijnen. Hierdoor blijven adviezen over de risico's van de techniek vaak generiek. Instellingen achten hun eigen inschatting van de technologische gevoeligheid hierdoor vaak beter dan die van het Loket.
- ***Intelligence***. Instellingen hopen dat het Loket extra informatie kan geven over entiteiten, affiliaties en dreigingen. In de praktijk lukt dat maar deels. Casussen worden zoals eerder besproken geanonimiseerd aangeleverd, waardoor gerichte dreigingsanalyse moeilijk is, en instellingen krijgen vaak een advies terug dat voor een groot deel steunt (of lijkt te steunen) op openbare bronnen die zij zelf ook al hebben geraadpleegd.

Dit speelt breed. Ook een gesproken instelling met een laag risicoprofiel ontving bijvoorbeeld een ‘hoog risico’-advies op basis van het feit dat de partner op de ASPI-lijst stond, aangevuld met algemene landeninformatie en de standaard disclaimer dat de

instelling zelf de eindafweging moest maken. Deze instelling had deze constatering echter zelf al gedaan. Het doorspelen van deze informatie helpt hen niet verder in hun zelfregulering. Zij hoopten bij het Loket juist op niet-openbare informatie, of op concrete argumentatie over hóe zo'n ASPI-notering in de specifieke casus gewogen moest worden.

Omdat het Loket in veel casussen vooral algemene technologische duiding en publiek toegankelijke actorinformatie biedt, blijken de adviezen voor veel instellingen in de praktijk minder richtinggevend. In dit onderzoek zagen wij geen gevallen waarin een Loketadvies de doorslag gaf om een samenwerking of aanstelling af te blazen. Wel zagen we dat instellingen hoog-risico-adviezen naast zich neerlegden, omdat zij hun eigen risicoanalyse deskundiger achtten.

Meerdere instellingen geven aan hierdoor gestopt te zijn met het stellen van vragen. Sommige instellingen zijn inmiddels zelfs overgegaan tot het zelfstandig inkopen van commerciële inlichtingendiensten omdat het Loket in hun ogen niet levert op het gebied van *intelligence*.

Het opnemen van algemene informatie zorgt voor verwarring over de daadwerkelijke grond van de risico-inschatting. Er wordt in de huidige adviesstructuur geen expliciet onderscheid gemaakt tussen algemene context (openbare landeninformatie, definities van technologie) en de specifieke risico-weging (welke elementen de daadwerkelijke grondslag van het oordeel vormden, dus écht als potentieel gevaarlijk worden ingeschat). Regelmatig bestaan adviezen voor een groot deel uit algemene, bij de aanvrager reeds bekende landeninformatie (bijvoorbeeld over de mensenrechtensituatie). Enkele kennisveiligheidscoördinatoren merken op dat hierdoor ruis ontstaat: instellingen moeten gissen of deze tekst een impliciete waarschuwing is voor hun casus, of slechts contextuele informatie die niet écht ten grondslag ligt aan de risicoinschatting. De redeneerlijn is voor hen onzichtbaar. Een heldere knip tussen 'Wat weten we in het algemeen' en '*Wat maakt concreet* dat wij een hoog risico zien' (of transparantie over het ontbreken van specifieke info of van de mogelijkheid om de onderbouwing te geven) zou de weging van Loket-adviezen ten goede komen.

De resterende inhoudelijke meerwaarde van het advies concentreert zich in specifieke niches en juridische duiding. Tegen de achtergrond van het overwegend generieke karakter van veel adviezen, noemden enkele individuele gesprekspartners wel een klein aantal situaties waarin het Loket volgens hen concrete toegevoegde waarde had. Het gaat hierbij om uitzonderingen op het hoofdbeeld en dus niet om breed terugkerende of structurele patronen in de adviesfunctie.

- ***Onbekende entiteiten***: Bij buitenlandse partijen die (nog) niet op openbare risicolijsten staan, kan het Loket via de backoffice soms verbanden leggen met een militaire instelling die via open source onderzoek onzichtbaar bleef.

- ***Complexe constellaties met een mogelijk dual-use karakter***: In enkele gevallen helpt het Loket instellingen om een casus in een bredere veiligheidscontext te plaatsen, bijvoorbeeld wanneer een ogenschijnlijk civiele samenwerking of technologie in combinatie met actorinformatie, toepassingscontext of sanctieregimes toch een kennisveiligheidsrisico blijkt op te leveren. De toegevoegde waarde zit daarbij minder in technologische beoordeling op zichzelf, en meer in de combinatie van contextduiding, actorinformatie en bredere overheidsblik.
- ***Juridische interpretatie***: Instellingen geven aan dat het Loket hen scherp houdt op de reikwijdte van sancties (bijvoorbeeld dat ook mondelinge kennisoverdracht strafbaar is).

Deze bevinding is wat ons betreft niet strijdig met de constatering dat de *algemene* toegevoegde waarde van de adviesfunctie is afgenomen. De analyse laat zien dat de resterende inhoudelijke meerwaarde van het Loket zich anno 2026 vooral beperkt tot incidentele uitzonderingen, voor een beperkt aantal instellingen.

De lange doorlooptijd ondermijnt de bruikbaarheid van het advies. De structurele overschrijding van de doorlooptijden vormt een fundamenteel obstakel voor de doeltreffendheid van de adviesfunctie. Hoewel de gemiddelde doorlooptijd over de jaren fluctueert – met een piek van 27 werkdagen in 2024 en een daling naar 19 werkdagen in 2025 – wordt de eigen streeftijd van 15 werkdagen structureel niet gehaald. Bovendien verhullen deze gemiddelden de weerbarstige praktijk bij complexe casuïstiek: precies de dossiers waarvoor instellingen het Loket nodig hebben. Hier zijn uitschieters naar meerdere maanden geen uitzondering.

Doordat de doorlooptijd van adviezen regelmatig de snelheid van wervingsprocedures overschrijdt, nemen instellingen het besluit (aannemen of afwijzen) vóórdat het formele advies binnen is. Vacatures en projectstarts kunnen in een competitieve internationale markt niet onbeperkt worden opgehouden. Het Loket geeft aan deze vertraging in de praktijk te willen ondervangen door tussentijds telefonisch contact op te nemen om de richting van het advies alvast te delen. Hoewel kennisveiligheidscoördinatoren deze informele updates waarderen als overbrugging, biedt een mondelinge indicatie vaak onvoldoende basis om daadwerkelijke maatregelen te treffen of een kandidaat formeel af te wijzen. Een te laat advies kan in theorie natuurlijk nog wel bijdragen aan (toekomstige) expertise van een kennisinstelling.

Adviezen over mitigerende maatregelen worden zelden geïmplementeerd. Omdat het Loket door zijn mandaat geen harde ‘nee’ kan opleggen, hanteert het in veel adviezen een constructie waarin een risicoschatting gepaard gaat met geadviseerde risicobeperkende maatregelen. Uit de evaluatie blijkt echter dat deze adviezen in de praktijk nauwelijks effect sorteren. Wij zijn in de interviews geen concrete voorbeelden tegengekomen van instellingen die deze maatregelen daadwerkelijk hebben geïmplementeerd om een samenwerking veilig mogelijk te maken.

Een belangrijke reden waarom geadviseerde maatregelen vaak niet worden opgevolgd, is dat de voorgestelde maatregelen volgens instellingen slecht aansluiten bij de dagelijkse wetenschappelijke praktijk. Maatregelen die in adviezen worden genoemd – zoals "strikte fysieke compartimentering" van labs of "het screenen van alle bezoekers bij een openbare conferentie" – staan volgens respondenten haaks op de werkwijze op de werkvloer. Kennisveiligheidscoördinatoren omschrijven dergelijke ingrepen als praktisch onuitvoerbaar of financieel onhaalbaar.

De geadviseerde maatregelen worden door Kennisveiligheidscoördinatoren daarnaast regelmatig ervaren als generieke, hergebruikte blokken die niet voldoende zijn toegespitst op de casus. Een respondent haalt een voorbeeld aan waarbij het Loket adviseerde om geen gegevensdragers mee te nemen bij reizen naar risicolanden, terwijl de betreffende casus geen dienstreis betrof. Dit is waarschijnlijk gebeurd doordat het Loket vaak dergelijke standaardoplossingen – net als "regelmatig overleg", "bezoekersprotocollen" of "contractuele ontbindende voorwaarden" – aan de lijst met mitigerende maatregelen toevoegt. In de praktijk leidt dit ertoe dat 'de hele lijst' juist makkelijker terzijde wordt gelegd, in plaats van dat de lengte bijdraagt aan een gevoel van urgentie.

Kennisinstellingen geven aan grote behoefte te hebben aan een sparfunctie: de mogelijkheid om in een vroeg stadium informeel te overleggen over een casus, zonder direct een formeel traject in te gaan. Kennisinstellingen geven aan hier behoefte aan te hebben omdat ze hopen dat laagdrempelig contact met het Loket hen van concreter maatwerkadvies kan voorzien, zonder de (te) lange doorlooptijd. Over het telefonisch contact rondom een aanvraag zijn Kennisveiligheidscoördinatoren tevreden, en dit mag volgens hen dus worden opgeschaald. Een vergelijkbare werkwijze wordt in het VK al gehanteerd, daar heeft elke kennisinstelling een eigen contactpersoon. Vanuit het Loket wordt aangegeven dat dit kan botsen met de wens tot interdepartementale afstemming en men geen mandaat heeft om telefonisch te adviseren.

3.3 De effecten van de adviezen

3.3.1 Detectie, mitigatie en weerbaarheid

De adviesfunctie van het Loket heeft in de eerste jaren bijgedragen aan bewustwording, kennisopbouw en weerbaarheid binnen instellingen. Instellingen vinden dat hun vermogen om zelf risico's te detecteren en te mitigeren in de afgelopen jaren is gegroeid. De Vervolgmeting Kennisveiligheid, die Dialogic & Oberon gelijktijdig met dit onderzoek uitvoeren, lijkt dit te onderschrijven. Uit de gesprekken blijkt dat adviezen van het Loket, vooral in de opstartfase van het kennisveiligheidsbeleid, hieraan hebben bijgedragen. Die werden gebruikt als leerstof: lessen uit concrete casussen werden geëxtrapoleerd naar vergelijkbare toekomstige situaties en hielpen instellingen bij het opbouwen van eigen afwegingskaders. In een kennisveiligheidsdomein dat zich in korte

tijd sterk heeft ontwikkeld, had het Loket daarmee in de eerste jaren een rol in de professionalisering van het veld.

Tegelijkertijd constateren we dat anno 2026 de adviesfunctie substantieel minder bijdraagt aan risicodetectie en -mitigatie. Uit hoofdstuk 3.2 blijkt juist dat veel instellingen de adviezen inmiddels als te generiek, te laat en inhoudelijk beperkt bruikbaar ervaren. Daardoor hebben Loketadviezen voor veel instellingen minder invloed op hun concrete besluitvorming dan in de opstartfase.

Die afgenomen ervaren meerwaarde is deels ook een teken van geslaagde zelfregulering. De beleidstheorie veronderstelt dat kennisinstellingen uiteindelijk zelf beter in staat raken om risico's te detecteren en te mitigeren en dat hun weerbaarheid daardoor wordt versterkt. Voor een deel van het veld lijkt dat veranderpad in belangrijke mate gerealiseerd: instellingen zijn volwassener geworden en hebben het Loket voor routinematiger of minder complexe afwegingen inhoudelijk minder nodig. Dat is deels een succes van het instrument. Tegelijk roept het de vraag op welke rol een licht ingericht, reactief en niet-bindend loket nog moet vervullen in een volwassener stelsel.

Een relevant neveneffect van de adviesfunctie is dat Loketadviezen instellingen kunnen helpen hun eigen afweging intern te legitimeren. Instellingen geven aan dat het waardevol kan zijn om hun analyse te toetsen aan het oordeel van de rijksoverheid en dat een Loketadvies intern gewicht kan geven aan een voorgenomen besluit. Tegelijk is legitimering geen expliciet beoogd hoofddoel in de gereconstrueerde beleidstheorie van het Loket, waarin de nadruk ligt op bruikbare advisering voor mitigatie, bewustwording en zelfregulering. Bovendien verschilt de ervaren waarde van deze legitimerende functie tussen instellingen: waar sommige instellingen het advies gebruiken om het gesprek intern te voeren of bestuurlijk draagvlak te versterken, ervaren andere instellingen deze meerwaarde als beperkt wanneer adviezen weinig nieuwe informatie bevatten of te laat komen om nog invloed te hebben op de besluitvorming.

3.3.2 Voorkomen technologieoverdracht, heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties door advisering (impact)

Bij de beoordeling of het Loket via de adviesfunctie daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht, heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties, past methodologische terughoudendheid. Er zijn geen kwantitatieve gegevens beschikbaar over voorkomen incidenten of afgewende risico's, en er is geen systematische terugkoppeling beschikbaar over wat instellingen na een advies met een casus hebben gedaan. Dat is deels ook inherent aan een preventief en adviserend instrument als het Loket: effecten laten zich moeilijk rechtstreeks meten en het Loket is geen verantwoordingsorgaan dat opvolging van casussen systematisch registreert. Een hard causaal oordeel over de impact van de adviesfunctie is daarom niet mogelijk.

Wel is op basis van de beleidstheorie en de gesprekken een plausibele redenering mogelijk. De beleidstheorie veronderstelt dat de adviesfunctie eerst leidt tot bruikbare adviezen voor mitigatie, die instellingen vervolgens helpen om risico's beter te detecteren en te mitigeren.

Het is aannemelijk dat het Loket, met name in de eerste jaren, heeft bijgedragen aan het voorkomen van risico's, doordat instellingen lessen uit adviezen gebruikten om hun eigen beleid, afwegingskaders en weerbaarheid te versterken. Maar anno 2026 is die impact via de adviesfunctie kleiner geworden. Omdat uit hoofdstuk 3.2 blijkt dat veel instellingen de adviezen anno 2026 als te generiek, te laat en beperkt bruikbaar ervaren, ligt het voor de hand dat ook de bijdrage van die adviezen aan outcome en impact is afgenomen.De bijdrage van de adviesfunctie aan het daadwerkelijk voorkomen van risico's ligt daarmee waarschijnlijk vooral in de eerste jaren van het Loket, in de huidige context is de impact op casusniveau beperkter.

4 Doeltreffendheid van de learning community

Conclusie
Het Loket voert de beoogde activiteiten in het kader van de learning community naar behoren uit. Het bereik van de learning community varieert: de evenementen en nieuwsbrief hebben een hoog bereik maar de tools, modulen en online mogelijkheden tot kennisdeling worden relatief weinig gebruikt. De activiteiten van de learning community worden als waardevol en laagdrempelig ervaren, maar gebruikers missen diepgang. Dit geldt voor ervaren instellingen meer dan voor onervaren instellingen, en dit gebrek aan diepgang is in recente jaren een groter knelpunt geworden. De learning community heeft daarmee duidelijk bijgedragen een toenemend bewustzijn, maar beperkt bijgedragen aan het ontwikkelen van expertise bij instellingen.

In dit hoofdstuk evalueren we de doeltreffendheid van de learning community. Daarmee sluiten we primair aan op hoofdonderzoeksvraag 1 — in hoeverre het Loket bijdraagt aan bewustwording, zelfregulering en weerbaarheid van kennisinstellingen — en op hoofdonderzoeksvraag 2 — in hoeverre dit plausibel heeft bijgedragen aan het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht, heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties. Meer specifiek beantwoorden we hier de onderdelen van deelvraag 4b, 4c, 5b en 5c over de bijdrage van de learning community. Daarnaast bezien we, in lijn met de beleidstheorie, of en hoe de learning community via het veranderpad van output, outcome en impact plausibel heeft doorgewerkt in het voorkomen van kennisveiligheidsrisico's. In de rest van het hoofdstuk analyseren we daarom achtereenvolgens de activiteiten, prestaties en bereikte effecten en impact van de learning community.

4.1 Activiteiten van de learning community

Het aantal activiteiten neemt tijdens het begin evaluatieperiode eerst toe, en vlakt richting het einde wat af. In 2021 besteedde het Loket de middelen van de learning community aan de aankondiging van het Loket Kennisveiligheid op RVO.nl, het opstellen van een communicatieplan voor voorlichting van toekomstige gebruikers. In 2022 en 2023 werd dit communicatieplan (incl. nieuwsbrief, webinars, programma's, in-house trainingen) uitgevoerd. Sinds 2023 zijn ook de eerste roadshows uitgevoerd. Het totale aantal activiteiten tussen 2024 en 2025 neemt over de breedte iets af, zo is te zien in Tabel 6.

De KPI's voor het aantal activiteiten worden grotendeels behaald. In 2024 en 2025 werden de kwantitatieve doelen die RVO en OCW afspreken voor de aantallen activiteiten van de learning community grotendeels behaald. In 2024 werden 7 van de 9 KPI's behaald; in 2025 waren dat er (vóór 19 november) al 4 van de 8 – te zien in onderstaande tabel. De twee niet behaalde KPI's in 2024 – fysieke evenementen en bijeenkomsten

van de klankbordgroep – tellen op tot vier niet-georganiseerde bijeenkomsten, wat slechts een klein aandeel is van het totaal aan activiteiten van de learning community. Op het gebied van de gestelde kwantitatieve doelen voor de output scoort het Loket dus goed.

Het aantal uitgestelde of gestaakte activiteiten van het Loket op het gebied van de learning community was in 2024 en 2025 beperkt. In 2024 werden tien activiteiten uitgesteld. In 2025 waren dat er slechts twee. Daarnaast werden er in beide jaren drie activiteiten gestaakt.

Tabel 6 KPI's en realisatie voor de learning community (2024-2025)

Onderwerp	KPI 2024	Realisatie 2024	Behaald 2024	KPI 2025	Realisatie 2025	Conform planning[39]
Tools	5	5	Ja	4	4	Ja
Leermodules	2	2	Ja	1	1	Ja
Fysieke evenementen	4	2	Nee	4	4	Ja
Roadshows	7	7	Ja	10	6	Nog niet
Webinars	3	3	Ja	4	2	Nog niet
Presentaties en workshops	8	8	Ja	6	6	Ja
Netwerkevenement plannen	1	1	Ja	1	1	Ja
Website bijdrage organisaties	10	12	Ja	15	12	Nog niet
Bijeenkomst klankbordgroep	3	1	Nee	3	2	Nog niet
Nieuwsbrieven	Geen KPI	8	N.v.t	Geen KPI	10	N.v.t
Totaal		**49**			**48**	

[39] NB: Deze beoordeling conform planning is aangeleverd door het Loket zelf. Hoewel deze cijfers in indicatief kunnen zijn voor het behalen van de KPI in 2025, betekent een 'nee' niet direct dat de KPI in 2025 niet behaald werd.

4.2 Prestaties van de learning community

In deze paragraaf analyseren we de prestaties van de learning community aan de hand van de de beleidstheorie. In deze sectie focussen we ons op de geleverde outputs – bij 4.3 gaan we verder in op de outcomes van deze outputs.

4.2.1 Kennisinstellingen volgen en gebruiken tools en leermiddelen

De tools en modules bereiken nog niet de volledige beoogde doelgroep. Het dilemmaspel - dat sinds maart 2025 bestaat - werd 26 keer gedownload vóór november 2025 en is daarmee door een ongeveer kwart van de maximale doelgroep (99) gedownload. Op de website van het Loket werden tussen januari en november 2025 de pagina 'kennisbank' en de pagina 'tools en e-learnings' respectievelijk door 146 en 156 unieke gebruikers bezocht. Het aantal bezoekers van het gesloten platform en het aantal ontvangers van de nieuwsbrief ligt beduidend hoger (respectievelijk 292 en 398 voor de nieuwsbrief van mei 2025).

Gebruikers zijn redelijk enthousiast over de kwaliteit van tools en leermiddelen. De laagdrempeligheid van de tools en leermiddelen wordt breed gewaardeerd. Gebruikers zijn in interviews enthousiast over het dilemmaspel en geven aan dat dit hen binnen hun instellingen geholpen heeft met het creëren van bewustzijn en verhogen van het kennisniveau. De e-learnings wordt door gebruikers wisselend geëvalueerd. De meeste gebruikers ervaren ze als nuttig en fijn, enkele meer ervaren gebruikers vinden echter dat de e-learnings te weinig diepgang hebben en van beperkte toegevoegde waarde zijn. Kennisveiligheidscoördinatoren spreken behoefte uit voor meer materialen die direct gebruikt kunnen worden door onderzoekers en andere medewerkers van kennisinstellingen.

4.2.2 Kennisinstellingen volgen trainingen, kennisdelings- en bewustwordingsactiviteiten

De opkomst bij thematische evenementen is relatief hoog. Bij de thematische evenementen waren in 2025 gemiddeld 62 aanwezigen en gemiddeld 58,4 in 2023, zo blijkt uit de interne rapportage van RVO. De maximale doelgroep van 99 instellingen wordt gemiddeld niet gehaald, al is het geen formele doelstelling dat elke instelling bij elk evenement aanwezig moet zijn. De aanwezigheid op bijeenkomsten in 2025 bestond met name kennisveiligheidscoördinatoren – wat aansluit bij de beoogde doelgroep. Kennisveiligheidscoördinatoren vinden het zelf ook logisch dat zij de doelgroep van het Loket zijn.

De webinars worden over het algemeen goed bekeken. Voor het jaar 2023 weten we op basis van de kwalitatieve interne rapportage van RVO dat de drie webinars dat jaar gemiddeld 94 bekeken werden. Interviewrespondenten waarderen de laagdrempeligheid

van de webinars, maar noemen ook als kanttekening dat ze niet altijd voldoende diepgang bieden.

Uit de interviews blijkt dat de doelgroep de trainingen, evenementen en activiteiten waardevol vindt, maar diepgang mist. De frequentie van bijeenkomsten en webinars wordt als voldoende ervaren door onze respondenten. Bezoekers van fysieke evenementen zijn over het algemeen zeer tevreden met het evenement dat zij bijwoonden. De 25 aanwezigen die een tevredenheidsonderzoek invulden gaven een 8,8 als rapportcijfer voor het evenement dat zij hadden bijgewoond. De kwaliteit van de bijeenkomsten van de learning community wisselt echter wel, zo blijkt uit onze gesprekken met medewerkers van kennisinstellingen. In de interviews kwam ook naar voren dat de wisselende kwaliteit ook samenhangt met de wisselende kwaliteit van sprekers op de bijeenkomsten. Meerdere respondenten geven aan diepgang te missen en behoefte te hebben meer gedetailleerde kennis en technische bijstand. Veel gehoord is dat de theorie wel aan bod komt bij de sessies, maar dat de koppeling met de werkpraktijk van kennisveiligheidscoördinatoren maar beperkt wordt gemaakt.

We zien hierin een duidelijk verschil tussen ervaren en onervaren kennisveiligheidscoördinatoren. Onervaren kennisveiligheidscoördinatoren zijn relatief enthousiast terwijl de ervaren coördinatoren in grote mate diepgang missen. Dit laatste is met name een probleem van de laatste jaren. Ervaren kennisveiligheidscoördinatoren zijn van mening dat de diepgang tijdens evenementen niet voldoende is meegegroeid met het stijgende kennisniveau van dit deel van de doelgroep. Uitzondering hierop zijn de roadshows: deze worden unaniem als nuttig ervaren.

4.2.3 Kennisinstellingen leren van elkaars ervaringen

De learning community heeft een aanzienlijk netwerk van kennisinstellingen gevormd. Het bereik van de learning community nam toe door de jaren heen en omvat inmiddels de overgrote meerderheid van kennisinstellingen binnen de doelgroep. Het aantal aangesloten instellingen en online bezoeken van het online platform ligt hoog (in oktober 2025 respectievelijk 80 en 292) en laat zien dat bijna de hele doelgroep onderdeel is van de learning community. Op één levensbeschouwelijke universiteit na, zijn alle universiteiten hierbij aangesloten. Bij hogescholen is het bereik iets minder, maar alle grote hogescholen zijn wel aangesloten. Het bereik onder NWO- en KNAW-instituten is hoog – meer dan de helft van de individuele instituten zijn daar aangesloten. Bij de instellingen die momenteel nog niet zijn aangesloten speelt kennisveiligheid doorgaans een minder prominente rol; dit betreft bijvoorbeeld kunstacademies. Onder rijkskennisinstellingen en de TO2-instellingen is sprake van groei: inmiddels is ongeveer de helft aangesloten.

Dankzij toenemende belangstelling voor de learning community kan de doelgroep in de toekomst nog breder worden. Sinds de oprichting van de learning community in 2023 is er toenemende belangstelling voor de learning community vanuit andere doelgroepen

dan de kennisinstellingen die oorspronkelijk binnen de scope van de learning community vallen. Uit de interne rapportages van RVO blijkt dat in 2025 drie partijen zich hebben gemeld: de Politieacademie, een particuliere opleiding voor fysiotherapie en een onderwijsinstelling voor het mbo en vmbo. Alleen de Politieacademie heeft toegang gekregen tot het platform; de andere twee ontvangen uitsluitend de nieuwsbrief.

Het leren van elkaars ervaringen op fysieke bijeenkomsten gebeurt deels. Onze analyse laat hier een genuanceerd beeld zien. Inmiddels is er een groep kennisinstellingen die al een hoger kennisniveau hebben en andere instellingen goed weten te vinden via persoonlijke contacten of via overige werkgroepen over kennisveiligheid. Zij geven aan dankzij de learning community niet extra te leren van andere gelijke kennisinstellingen. Respondenten geven aan dat ze middels andere gremia, waarvan sommige mede zijn voortgekomen uit de learning community, andere kennisinstellingen van hetzelfde type (bijvoorbeeld universiteit of hogeschool) goed weten te vinden. Voor kennisinstellingen die minder gevorderd zijn op het gebied van kennisveiligheid geldt dat juist wel: zij kunnen *dankzij* de learning community een goed netwerk opbouwen. Ook concluderen we uit interviews dat de learning community bijdraagt aan netwerkvorming tussen verschillende type kennisinstellingen – universiteiten ontmoeten bijvoorbeeld vaker hogescholen, UMCs ontmoeten bijvoorbeeld vaker NWO-instituten. Dit zou zonder de learning community minder vaak gebeuren, wat betekent dat de learning community een deeloplossing biedt voor een coördinatieprobleem. De vraag is of de additionaliteit van de learning community t.o.v. bestaande netwerken groot genoeg is. Hier komen we op terug bij 5.2.3.

Onder kennisinstellingen is meer behoefte aan sparren met medewerkers van de Rijksoverheid en meer intervisie tussen instellingen in de learning community. Zij spreken hier vooral de behoefte uit om over concrete casuïstiek van gedachte te kunnen wisselen met elkaar en met medewerkers van het Loket, bijvoorbeeld via dialoogsessies met loketmedewerkers of georganiseerde intervisie met kennisinstellingen die een vergelijkbaar kennisniveau hebben. Dit behoort nu niet tot het takenpakket van de learning community, maar er is dus wel behoefte aan.

Kennisdeling via het online platform vindt beperkt plaats. Het aantal aangesloten instellingen en individuele bezoekers ligt hoog (respectievelijk 80 en 292) en laat zien dat bijna de hele doelgroep op het platform zit. Echter wordt kennisdeling via het platform amper gedaan, getuige het relatief lage aantal unieke gebruikers van de pagina's 'kennis delen' (51) en 'netwerk' (ook 51). Interviewrespondenten geven aan zich wel bewust te zijn van de mogelijkheid, maar het niet te doen omdat het niet in hun systeem zit. In vergelijking met de andere learning communities uit de vergelijkende analyse is de betrokkenheid van de community en de frequentie van de interacties tussen de leden van de doelgroep laag. Het Loket stimuleert deze online uitwisseling bewust beperkt vanwege het vertrouwelijke karakter van de materie.

Wel delen instellingen in toenemende mate hun ervaringen en beleid met elkaar tijdens bijeenkomsten van het Loket. In 2024 gebeurde dit vijf keer, in 2025 steeg dit naar negen keer. Ook wordt informatie van derden vaker in de nieuwsbrief van het Loket verwerkt (stijging van 2,6 per nieuwsbrief in 2024 naar 4,8 per nieuwsbrief in 2025).

4.2.4 Kennisinstellingen en overheid zijn op de hoogte van relevante ontwikkelingen

Het bereik van de nieuwsbrief is hoog. De nieuwsbrief wordt in september 2025 gevolgd door 93 instellingen – vrijwel de gehele doelgroep. Van vorige edities van de nieuwsbrief hebben we leescijfers, die zijn als volgt:

Tabel 7: leescijfers van de nieuwsbrief in 2025

	Januari	Februari	April	Mei
Verzonden aan	377	377	391	398
Geopend door	332	172	195	174
Doorklikkers	72	56	63	66
Totaal kliks	498	318	333	498

De medewerkers van kennisinstellingen die we spraken gaven aan dat ze de nieuwsbrief nuttig vonden en dat het handig is dat evenementen via de nieuwsbrief worden aangekondigd. Tegelijkertijd gaven de interviewrespondenten ook aan dat ze meer behoefte hebben aan inzicht in bredere trends op het gebied van kennisveiligheid en hoe de rijksoverheid hiernaar kijkt. Uit de interviews blijkt ook dat de kennisbehoefte van verschillende type instellingen sterk varieert. Voor medewerkers van instellingen die ver voorlopen op het gebied van kennisveiligheid is de informatie uit de nieuwsbrief daarom vaak niet van grote toegevoegde waarde.

De informatie-uitwisseling tussen Loket en instellingen wordt beter maar is volgens instellingen nog niet voldoende. In 2024 werd er een klankbordgroep opgericht voor de learning community van het Loket bestaande uit medewerkers van kennisinstellingen om informatie-uitwisseling tussen de twee te faciliteren. Bij het organiseren van de klankbordgroep behaalde het Loket in 2024 niet de KPI (één van de beoogde drie sessies). In 2025 bleef de KPI gelijk en werden er ook slechts twee van de beoogde drie bijeenkomsten van de klankbordgroep georganiseerd. Het Loket heeft in 2025 meer behoeftepeilingen onder instellingen gehouden dan in 2024, en sinds 2023 worden de roadshows uitgevoerd op basis van specifieke informatiebehoeften. Evenementen worden altijd geëvalueerd en tools worden ontwikkeld in samenwerking met instellingen. Desondanks ervaren veel instellingen de learning community nog steeds als voornamelijk zendend. Dit zit hem ook deels in de niet voorziene behoefte aan meer sparren in de

learning community zoals eerder beschreven. Wederom: dit behoort nu niet tot het takenpakket van de learning community, maar er is dus wel behoefte aan.

Het Loket heeft zich steeds meer internationaal ontpopt tot kennisdeler. In 2025 heeft het Loket negentien bijdragen gedaan aan de internationale kennisveiligheidsagenda van OCW, in 2024 was dit nog maar drie keer.

4.3 Effecten en impact van de learning community

In deze sectie bespreken we de effecten van de learning community. Daarbij gaan we apart in op de effecten op middellange (outcomes) en lange (impact) termijn.

4.3.1 Outcome

Bewustzijn

De learning community heeft bijgedragen aan toenemend bewustzijn onder kennisinstellingen. Uit de interviews met medewerkers van de kennisinstellingen, rijksoverheid, RVO komt naar voren dat de bewustwording onder (medewerkers van) kennisinstellingen is toegenomen sinds de start van het Loket. Met name de informatievoorziening vanuit het Loket heeft hier naar alle waarschijnlijkheid aan bijgedragen want het Loket slaagt erin om (medewerkers van) kennisinstellingen over het algemeen goed te informeren.

Dit was met name het geval voor onervaren kennisinstellingen en kennisveiligheidscoördinatoren. Dit kwam meermaals naar voren in de interviews met kennisinstellingen. Gedurende de evaluatieperiode heeft de opdrachtgever van het Loket ervoor gekozen om te sturen op een zo breed mogelijk bereik onder verschillende instellingen. Dit leidde weliswaar tot het gelijktrekken van verschillen in bewustwording, maar voorzag daarom minder in de behoefte van kennisinstellingen die al verder gevorderd zijn op het gebied van kennisveiligheid en zich al meer bewust waren van het thema.

Los van specifieke activiteiten heeft enkel de oprichting van het Loket ook al bijgedragen aan stijgende bewustwording. Toen het Loket werd opgericht stond bewustzijn van kennisveiligheid bij veel instellingen nog in de kinderschoenen, en raakte dit rond 2022 in een stroomversnelling[40]. Respondenten noemden expliciet dat door het Loket op te richten de rijksoverheid een duidelijk signaal aangaf kennisveiligheid belangrijk te vinden, waardoor de legitimiteit van het thema toenam. Dit heeft (mensen binnen) instellingen bewuster gemaakt van het thema.

Het effect van de learning community op bewustzijn is waarschijnlijk groot onder kennisveiligheidscoördinatoren, maar minder groot voor andere type medewerkers van

[40] Oberon & Dialogic (2023). Sectorbeeld kennisveiligheid

kennisinstellingen. Dit is een bewuste keuze van kennisinstellingen. Veel kennisinstellingen maken de bewuste keuze dat kennisveiligheidscoördinatoren de taak hebben om kennisveiligheid binnen hun instelling te waarborgen. Zij moeten zorgen dat binnen de instelling de juiste onderzoekers en andere professionals voldoende bewust zijn. Hiervoor noemen kennisinstellingen twee redenen. Ten eerste willen ze de tijdsinvestering voor onderzoekers en andere professionals beperken. Ten tweede willen instellingen voorkomen dat onderzoekers en andere professionals overbewust worden, omdat dan mogelijk stigmatisering tegen onderzoekers uit risicolanden op de loer ligt.

Sommige producten van het Loket dragen overigens wel direct bij aan bewustwording van onderzoekers. De roadshows bevorderen direct de bewustwording medewerkers van kennisinstellingen bevorderen. Ook vertellen kennisveiligheidscoördinatoren in interviews dat ze tools van het Loket, zoals het dilemmaspel, gebruiken voor bewustwording binnen de instellingen.

Ontwikkelen expertise

De learning community hebben beperkt bijgedragen aan het ontwikkelen van expertise bij instellingen. Instellingen vinden de activiteiten van de learning community waardevol, maar ze missen diepgang. Meerdere instellingen erkennen dat kennisveiligheid grijs gebied vormt, en willen dat grijze gebied voor zichzelf verkleinen. Hierbij benoemen ze dat de learning community hen hierbij niet heeft geholpen. Dit geldt voor zowel ervaren als onervaren instellingen, al merken we wel op dat onervaren instellingen wel vaker positief zijn over de bijdrage van de learning community aan hun expertise. De ervaren instellingen geven daarentegen veelvoudig aan dat de learning community niet voldoende is meegegroeid met hun eigen expertise. Op basis van hiervan blijkt dus dat de learning community voor ervaren instellingen mettertijd minder doeltreffend is geworden. Daarnaast is het bereik van sommige activiteiten (gesloten platform, tools & modules) dusdanig laag dat het niet aannemelijk is dat het heeft bijgedragen aan toenemende expertise binnen instellingen.

Versterken weerbaarheid

Het vergroten van bewustzijn is een eerste stap in het versterken van weerbaarheid, maar de outcomes van de learning community zijn beperkt door beperkte bijdrage ontwikkeling van expertise. Voor het bewerkstelligen van effect is de eerste stap om bewustzijn te creëren rondom een bepaald probleem of belang. Wij stellen vast dat de learning community een bijdrage levert aan het bewustzijn van kennisinstellingen t.a.v. kennisveiligheid. Om de weerbaarheid van deze instellingen te vergroten moet ook de expertise van de doelgroep worden vergroot. Hier is de learning community beperkt doeltreffend in geweest.

4.3.2 Impact

De impact van de learning community zit vooral in het vergroten van bewustzijn; voor de beoogde lange termijneffecten is de bijdrage aan ontwikkeling van expertise anno 2026

niet concreet en praktisch genoeg – zeker voor ervaren instellingen. De beoogde impact van het Loket is het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht, tegengaan van heimelijke beïnvloeding en dat kennisinstellingen goed omgaan met ethische kwesties. De learning community van het Loket heeft hier naar alle waarschijnlijkheid aan bijgedragen omdat het bewustzijn van kennisinstellingen heeft verhoogd. Het toegenomen bewustzijn binnen kennisinstellingen en de daarmee toegenomen weerbaarheid van kennisinstellingen dragen hoogstwaarschijnlijk bij aan een betere signalering van kennisveiligheidsrisico's. Reden hiervoor is dat betere bewustwording een noodzakelijke randvoorwaarde is voor goede mitigatie van kennisveiligheidsrisico's en het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht en heimelijke beïnvloeding en het zo goed mogelijk omgegaan met ethische kwesties. De respondenten hebben echter duidelijk aangegeven dat voor het vergroten van de impact de community meer aan concrete en praktische kennisontwikkeling zou moeten bijdragen, die vooral ook aansluit bij de praktijk van kennisveiligheidscoördinatoren.

5 Doelmatigheid Loket Kennisveiligheid

Conclusies doelmatigheid adviesfunctie

De uitvoering van eenvoudige aanvragen beoordelen wij als doelmatig, mede omdat de gemiddelde doorlooptijd lager dan de beoogde doorlooptijd. De doorlooptijd van complexe aanvragen is met >20 werkdagen gemiddeld ruim een werkweek langer dan de beoogde doorlooptijd (15 werkdagen), en mede daarom beoordelen wij de uitvoering van complexe casussen als beperkt doelmatig. De kosten van de prestaties, namelijk afgehandelde adviesaanvragen, beoordelen wij als doelmatig. Het afhandelen van een adviesaanvraag kost tussen de €5.000 en €10.000, wat ons betreft redelijke kosten gegeven de complexiteit en coördinatiekosten van de casuïstiek die het Loket behandelt. In internationaal perspectief ligt dit kostenniveau in dezelfde orde van grootte als vergelijkbare research-security functies; het Nederlandse model is daarmee niet uitzonderlijk duur, maar wel relatief licht in mandaat. Op basis van ramingen over de potentiële schade van kennisveiligheidsincidenten achten wij het aannemelijk dat de adviesfunctie op outcomeniveau doelmatig is. Zolang het Loket daadwerkelijk invloed blijft houden op de besluitvorming in een (klein) deel van de risicovolle casussen, is de verhouding tussen de schade die wordt voorkomen en de Loket-kosten positief. Naarmate adviezen door lange doorlooptijden of beperkte bruikbaarheid minder worden meegenomen in besluiten, neemt de doelmatigheid op outcomeniveau af. Ook in internationaal perspectief betekent dit dat Nederland met relatief beperkte middelen een plausibele bijdrage levert aan het beperken van kennisveiligheidsrisico's.

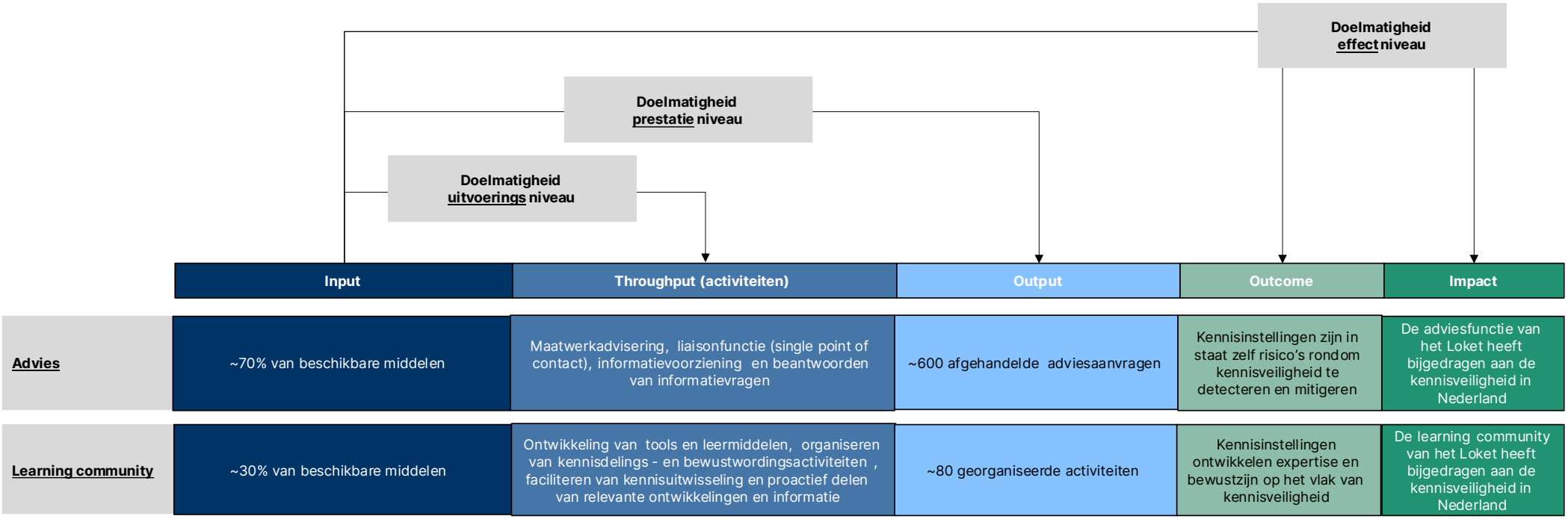
Conclusies doelmatigheid learning community

De organisatie van de learning community is doelmatig vanwege doeltreffende en responsieve inrichting van activiteiten. De mate van efficiëntie in uitvoering neemt over de tijd af, vanwege het gelijk blijven van de kwantitatieve output en het stijgen van de totale kosten. De prestaties van de learning community zijn het organiseren van jaarlijks circa 20-40 activiteiten, van nieuwsbrieven tot roadshows, met totale kosten tussen de €200.000,- en €800.000,-. Deze kosten zijn niet uit verhouding met de gerealiseerde prestaties en zijn dus doelmatig. Bij de effecten van de learning community stellen we vast dat het gegeven de beperkte investering, en ondanks dat het niet formeel vast te stellen is dat bewustwording leidt tot minder incidenten, het aannemelijk is dat de investering doelmatig is, gegeven de eerdergenoemde potentiële schade van kennisveiligheidsincidenten. De toegevoegde waarde van de learning community t.o.v. bestaande netwerken is wel een belangrijk vraagteken voor de doelmatigheid op outcomeniveau, zeker voor ervaren coördinatoren.

In dit hoofdstuk wordt de doelmatigheid van het Loket Kennisveiligheid geanalyseerd, ofwel de mate waarin de beschikbare middelen optimaal zijn benut. Hierbij maken we onderscheid tussen de twee hoofdactiviteiten van het Loket: de adviesfunctie en de learning community. Hierbij onderscheiden we drie niveaus (in Figuur 7 is de structuur van deze analyse gevisualiseerd aan de hand van de beleidstheorie):

- De verhouding tussen middelen en verrichte activiteiten – **doelmatigheid op uitvoeringsniveau** (5.1.1 en 5.2.1). Hier wordt sec de efficiëntie van het bestaande proces en bijbehorende activiteiten geanalyseerd.
- De verhouding tussen middelen en gerealiseerde output – **doelmatigheid op outputniveau** (5.1.2 en 5.2.2). Hier wordt gekeken naar mogelijke alternatieven voor het bestaande proces waarmee de efficiëntie kan worden vergroot (zonder in te leveren op kwaliteit).
- De verhouding tussen middelen en gerealiseerde effecten – **doelmatigheid op outcomeniveau** (5.1.3 en 5.2.3). Hierbij wordt gekeken naar alternatieven voor het Loket Kennisveiligheid om zelfregulering en bewustwording ten aanzien van kennisveiligheid te stimuleren (zonder in te leveren op kwaliteit).

Het hoofdstuk wordt afgesloten met een korte beschouwing op de doelmatigheid van het Loket in relatie tot andere instrumenten (5.3).



Figuur 7 Visualisatie van doelmatigheidsanalyse op drie niveaus

CONCEPT

5.1 Doelmatigheid adviesfunctie

In deze sectie wordt de doelmatigheid van de adviesfunctie geduid op niveau van uitvoering, outputs en outcomes.

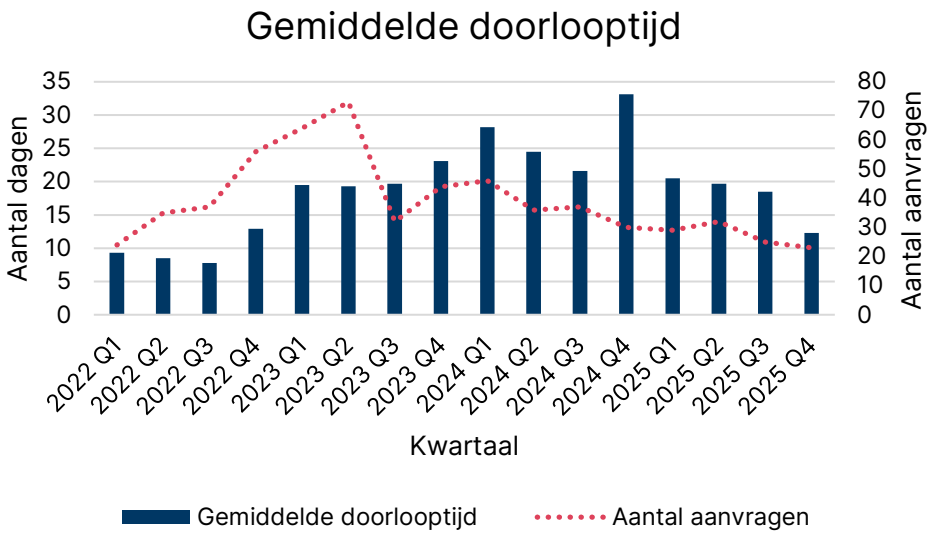
5.1.1 Uitvoering van adviesfunctie

Efficiëntie maatwerkadvisering aan instellingen

De doorlooptijd van eenvoudige aanvragen is gemiddeld lager dan de beoogde doorlooptijd, en daarmee beoordelen wij de uitvoering als doelmatig. Bij eenvoudige vragen is de beoogde doorlooptijd 3 werkdagen. Uit de kwantitatieve rapportage van het Loket Kennisveiligheid blijkt dat voor de periode 2021-2024 eenvoudige vragen binnen 2,2 werkdagen werden afgehandeld. Deze niet-complexe vragen werden gemiddeld dus sneller afgehandeld dan beoogd. Uit de aangeleverde casussen blijkt dat in de loop van de jaren bepaalde stukken van het antwoord, zoals de inleiding en algemene informatie over betrokken externe land, werden hergebruikt of aangevuld. Dit is, op basis van onze interviews, een bewuste keuze geweest, en zorgt naast een efficiëntieslag voor een inhoudelijk consistente manier van beantwoording.

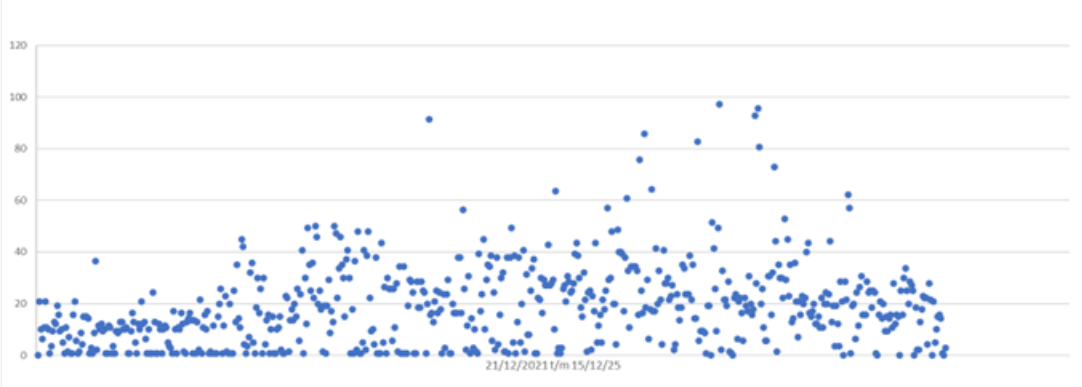
De doorlooptijd van complexe aanvragen is met >20 werkdagen ruim een werkweek langer dan de beoogde doorlooptijd (15 werkdagen), en daarmee beoordelen wij deze uitvoering als beperkt doelmatig. Complexe vragen dienen binnen 2 weken afgehandeld te worden. De daadwerkelijke doorlooptijd was gemiddeld 21,5 werkdag. De afhandeling van complexe vragen was in deze periode daarmee meer dan een werkweek langer dan de beoogde doorlooptijd (15 werkdagen). Figuur 8 geeft de gemiddelde doorlooptijd van alle afgehandelde adviesaanvragen weer. RVO heeft aangegeven zelf deze indicator niet meer te gebruiken voor het monitoren van adviesaanvragen, omdat de spreiding qua doorlooptijd tussen aanvragen groot is. Deze indicator is voor deze evaluatie wel interessant als trendanalyse. Twee opvallende trends zijn:

- Toename van gemiddelde doorlooptijd in de periode tussen het startpunt tot Q1 2024. Dit valt samen met de toename van het aantal vragen in deze periode (zie Figuur 4 Aantal adviesaanvragen per kwartaal (2022-2025).
- Na Q1 2024 neemt de gemiddelde doorlooptijd, op uitschieter Q4 2024 na, juist af. Dit kan duiden op een hogere efficiëntie van het Loket, maar de trend loopt ook gelijk aan een afname van het aantal aanvragen. Bij minder aanvragen is de kans dat een aanvraag in het IRK blijft liggen kleiner, wat de doorlooptijden doet afnemen. Een andere mogelijke verklaring voor de toename in gemiddelde doorlooptijd gedurende Q1 2022 en Q1 2024 is een toename in de complexiteit van de aanvragen.



Figuur 8: Gemiddelde doorlooptijd van afgehandelde adviesaanvragen (2022-2024)

De gemiddelde doorlooptijden tonen echter een vertekend beeld, omdat ze geen inzicht geven in de onderlinge verschillen tussen doorlooptijden. Om deze reden is het loket bij interne evaluaties gaan werken met spreidingsgrafieken voor de weergave van de doorlooptijden. Figuur 9 geeft de spreiding van doorlooptijden weer voor de periode 21 december 2021 tot 15 december 2025. Allereerst valt op dat de verdeling van de doorlooptijden niet symmetrisch is rond het gemiddelde, maar sterk wordt beïnvloed door uitschieters naar boven. Daarnaast blijkt uit het diagram dat het aantal uitschieters toeneemt vanaf 2024. Vooral in Q3 en Q4 van 2024 zijn er veel uitschieters waarbij het afhandelen van de adviesaanvraag meer dan 60 werkdagen duurde. Dit verklaart de hoge gemiddelde doorlooptijd voor Q4 2024 uit Figuur 8. Echter, de spreidingsdiagram laat duidelijk zien dat ook zonder deze uitschieters de doorlooptijd van veel casussen meer dan 20 werkdagen bedroeg. Bij 3.2.2 is hierover al benoemd dat een advies dan pas beschikbaar is nadat een instelling zelf al heeft gehandeld, waarmee de adviezen alleen nog bruikbaar zijn ter validatie van door instellingen gemaakte keuzes.



Figuur 9: Spreidingsgrafiek doorlooptijd van afgehandelde adviesaanvragen (21december 2021 tot en met 15 december 2025)

De belangrijkste inzichten over doelmatigheid op uitvoeringsniveau zijn:

- ***Doelmatigheid is verbeterd door ervaring en standaardisering*.** De respondenten stellen dat de efficiëntie van de maatwerkadvisering een groeicurve heeft doorgemaakt over de tijd heen. De respondenten verklaren deze ontwikkeling door jaren ervaring die zijn opgedaan. Deze ervaring vertaalt zich in het herkennen van terugkerende casuïstiek, wat o.a. geleid heeft tot de standaardisering in de beantwoording die eerder is beschreven.
- ***Toename in complexiteit adviesaanvragen verhoogt doorlooptijd en vermindert doelmatigheid.*** Als voornaamste reden voor de toegenomen doorlooptijd van complexe vragen wordt de toenemende complexiteit van de vragen genoemd. Deze ontwikkeling wordt met name toeschreven aan de leercurve die de instellingen en aanvragers zelf hebben doorgemaakt. Hierdoor worden de relatief meer eenvoudige vragen vaker intern afgehandeld, en ontvangt het Loket relatief meer complexe adviesaanvragen. Dit leidt er ook toe dat de gemiddelde doorlooptijd een vertekend beeld kan geven. Een aantal vragen waarop de departementen zelf nog het te voeren beleid moeten afstemmen, kunnen leiden tot grote uitschieters in de doorlooptijd. Uit de bottleneck analyse van het Loket in 2025 is gebleken dat de adviesvragen over sanctieverordeningen en -voorschriften veruit de langste doorlooptijd kennen.
- ***Handelingen van individuele departementen kosten tijd.*** De departementen uit het IRK hebben te maken met verplichte accorderingsstructuren die tijd vergen. De afstemming tussen de IRK-leden gebeurde in het begin 2 keer per week, maar is sinds enkele jaren (+-2,5 jaar geleden) terug geschaald naar een wekelijks overleg. De te bespreken casussen van die week worden twee dagen voorafgaand aan het overleg uitgestuurd, waardoor de leden van het IRK niet altijd voldoende tijd hebben om zich voor te bereiden. Bij complexe aanvragen is binnen de departementen afstemming nodig, welke naast de reguliere werkzaamheden moet plaatsvinden. Aangezien het vaak om gevoelige dossiers gaat, vindt deze afstemming idealiter fysiek van persoon tot persoon plaats en niet via de mail. Dit maakt de kans echter groter dat het niet ieder IRK-lid is gelukt om alle interne afstemming op tijd rond te hebben, waardoor er tijdens het IRK-overleg nog bepaalde vragen uitstaan. Hierdoor is er een mogelijkheid dat de casusbespreking gedeeltelijk wordt opgeschoven naar de daaropvolgende week, wat direct effect heeft op de doorlooptijd.

Efficiëntie uitvoering overige adviesfunctie-activiteiten

Voor de overige adviesfunctie-activiteiten volgt een bondig overzicht van de belangrijkste inzichten uit het onderzoek.

Het Loket bewaakt voortgang en archiveert casuïstiek. Op basis van de aangeleverde casussen kunnen we stellen dat het Loket per casus in ieder geval de volgende gegevens opslaat:

- De aanvraag

- Het advies
- Metadata:
    - De datum van de aanvraag
    - Het doelland waar de aanvraag over gaat
    - Het type instelling dat de aanvraag heeft gedaan
    - Het type vraag (advies/informatie/niet voor LK)
    - Het deelonderwerp waar de adviesaanvraag over gaat
    - De doorlooptijd van de adviesaanvraag, sinds Q3 2024 uitgesplitst naar fase:
        1. van in behandeling naar IKR
        2. van IRK naar MT
        3. accordering van OCW

Op basis van deze gegevens kunnen trendanalyses worden gemaakt over de casuïstiek. De administratie is over het algemeen goed op orde.

Er zijn enkele indicatoren die impliceren dat het vervullen van een liaisonfunctie door het Loket doelmatig gebeurt. Zo wordt het Loket goed gevonden door de instellingen en er zijn geen signalen dat instellingen om het Loket heen departementen uit het IRK benaderen met kennisveiligheidsvragen. Het Loket vervult de rol van een *single point of contact* dan ook doelmatig.

Een kanttekening hierbij is dat het efficiënt invullen van de liaisonfunctie ook een afhankelijkheid van enkele personen met zich meebrengt. Een deel van de efficiëntie komt door het feit dat er per departement nu maar één of twee personen tot het IRK behoren. Alhoewel deze individuen hierdoor zeer goed in de materie zitten en de rol van *single point of contact* doelmatig wordt vervuld, brengt dit in potentie een kwetsbaarheid met zich mee. Wanneer een IRK-lid wegvalt of doorschuift naar een andere functie, zal er veel extra tijd nodig zijn om de opvolger in te werken en de opgebouwde kennis weer op pijl te krijgen. Waarborging van de opgebouwde kennis en expertise binnen de departementen is een aandachtspunt, en de bereidheid van departementen om hiervoor capaciteit in te zetten is een kwetsbaarheid.

5.1.2 Outputs adviesfunctie

We beoordelen de output van de adviesfunctie als doelmatig. Om te kijken of we kosten in verhouding staan tot de prestaties maken we eerst een reconstructie van de kosten. De totale output van de adviesfunctie is jaarlijks ongeveer 100 tot 200 afgehandelde

aanvragen (zie 3.2.1). De begrote kosten zijn jaarlijks ongeveer €1.000.000 (zie Tabel 1)[41]. De kosten voor het afhandelen van een casus is dus grofweg:

€1.000.000 gedeeld door 100 tot 200 = €10.000 tot €5.000

Dit zijn wat ons betreft redelijke kosten gegeven de complexiteit en coördinatiekosten van de casuïstiek die het Loket behandelt. Dit onderschrijven we met het volgende rekenvoorbeeld:

Als standaard uurtarief van een Loket-medewerker, hanteren we de totale kosten van het gemiddelde uurtarief senior medewerker (Schaal 11) van CAO Rijk 2025[42] - €93. Met kosten van €10.000 tot €5.000 gedeeld door €93 kom je op circa 55 tot 110 totaal te besteden uren per casus.

In dit tijdsbestek moeten de activiteiten van de adviesfunctie uitgevoerd worden: maatwerkadvisering aan instellingen, het bewaken van voortgang en archivering van casuïstiek, het vervullen van een liaisonfunctie, generieke informatievoorziening en voorlichting. Voor eenvoudige casus is dit voldoende tijd, maar het gros van de casussen is echter complex (zie Figuur 6). Bij deze aanvragen is het IRK betrokken, en meer individuen, wat betekent dat de beschikbare tijd gedeeld wordt tussen betrokkenen. Daarnaast blijkt uit de interviews dat er geregeld navraag gedaan moet worden bij derden met specifieke kennis en expertise. Gegeven de complexiteit en coördinatiekosten van de adviesfunctie (zie ter onderbouwing 3.2), schatten wij de beschikbare tijd eerder te beperkt in dan te ruim. Ook zijn de daadwerkelijke kosten nog wat lager dan in dit rekenvoorbeeld, vanwege de jaarlijkse onderuitputting van het budget. Daarmee zijn de output van de adviesfunctie in onze optiek doelmatig.

Dan resteert de vraag of dezelfde prestaties niet op een efficiëntere wijze gerealiseerd hadden kunnen worden. Daarbij merken we drie zaken op.

Sinds de oprichting van het Loket zijn er steeds meer veiligheidswaarborgen geïntroduceerd die een uitdaging vormen voor de doelmatigheid van het Loket, maar voor de doeltreffendheid passend zijn. De veiligheidswaarborgen zijn tot stand gekomen vanwege de gevoeligheid van de casussen die kan raken aan de nationale veiligheid. Door de huidige werkwijze zijn er wel uitdagingen ontstaan voor de doelmatigheid. Tegelijkertijd wordt in interviews ook benadrukt dat deze manier van werken passend is bij de missie van het Loket om kennisveiligheid te waarborgen.

[41] Omdat de realisatie van daadwerkelijk gemaakte kosten op taakniveau ontbreekt, hanteren we deze schatting van kosten voor het bepalen van doelmatigheid op outputniveau. De daadwerkelijke kosten zijn in realiteit lager door de jaarlijkse onderuitputting van het budget (zie 2.4.2).

[42] Handleiding Overheidstarieven 2025 – Tabel 2.2

Als het loket sneller (en dus doelmatiger) adviezen afhandelt bestaat het risico dat de kwaliteit (en dus doeltreffendheid) afneemt. Het kost veel tijd om de combinatie van technische en juridische kennis op te halen binnen de verschillende departementen. Het ophalen van deze kennis is belangrijk voor de kwaliteit van het advies, maar is tegelijkertijd een bepalende factor voor de snelheid van afhandeling. Per casus zal er dus een afweging moeten worden gemaakt door de departementen tussen de kwaliteit en de snelheid van het antwoord. Voor de eenvoudige vragen zal dit in de praktijk geen problemen opleveren. In het geval van complexe casussen waarbij het antwoord vaak niet eenvoudig te achterhalen, is het vanuit doelmatigheidsperspectief daarom belangrijk om de kosten van mogelijke doorontwikkeling – bijvoorbeeld extra capaciteit of een aangepast mandaat – af te zetten tegen de baten: kortere doorlooptijden, meer bruikbare adviezen en een grotere kans dat instellingen het advies daadwerkelijk betrekken in hun besluitvorming. Als niet wordt geïnvesteerd en de complexiteit en verwachtingen blijven toenemen, is het aannemelijk dat de verhouding tussen ingezette middelen en feitelijke invloed op casusbesluiten verder onder druk komt te staan.

Verder is het al de werkwijze van het Loket om duidelijk te benoemen van waar de onzekerheid in een bepaald advies zit, waarin vooral de complexiteit van een casus zit, en waar beleidsmatig nog geen consensus over is bereikt. In de gesprekken met kennisinstellingen wordt dit alleen niet door iedereen zo ervaren. Aangezien de communicatie richting de kennisinstellingen in grote mate bijdraagt aan hoe het Loket door instellingen wordt ervaren, zien wij aanknopingspunten om nóg duidelijker aan de voorkant bij complexe casuïstiek te communiceren over de doorlooptijden, onzekerheden en complexiteit.

5.1.3 Outcomes adviesfunctie

We beoordelen de outcomes van de adviesfunctie als doelmatig. Allereerst gaan we in op de gemaakte kosten in verhouding staan met gerealiseerde effecten. Voor de adviesfunctie gelden jaarlijkse kosten van circa €1.000.000,-[43]. Om te bepalen of deze effecten circa €1.000.000,- per jaar waard zijn, is het belangrijk om te kijken naar de potentiële schade van kennisveiligheid-incidenten op basis van bestaande studies. Wij gebruiken hiervoor een rapport van het Britse Department for Science, Innovation and Technology (DSIT)[44], wat kijkt naar de mogelijke financiële schade van kennisveiligheidsincidenten gericht op het Britse bedrijfsleven en de bredere economie. Hoewel kennisveiligheidsincidenten moeilijk te monitoren zijn, schat het rapport de ondergrens van schade voor de Britse economie in 2024 op £1 miljard. Voor Nederland zijn deze cijfers niet bekend, maar uitgaande van vergelijkbare schade voor Nederland waarvan

[43] Omdat de realisatie van daadwerkelijk gemaakte kosten op taakniveau ontbreekt, hanteren we deze schatting van kosten voor het bepalen van doelmatigheid op outcomeniveau. De daadwerkelijke kosten zijn in realiteit lager door de jaarlijkse onderuitputting van het budget (zie 2.4.2)

[44] https://assets.publishing.service.gov.uk/media/691442809d50fc2fe8161635/Economic_Impact_of_IP_from_Cyber_Attacks_-_ALMA_ECONOMICS.pdf

de economie (in BBP) 3x kleiner is dan de Britse, achten wij het valide om voor Nederland uit te gaan van circa €380 miljoen. Dit betekent dat wanneer het Loket middels de adviesfunctie 0,27% van de kennisveiligheidsincidenten weet te voorkomen, de doelmatigheid op outcomeniveau positief is.

Bij 3.3 is toegelicht dat het aannemelijk is dat het Loket heeft bijgedragen aan de toegenomen bewustwording en weerbaarheid van de sector. De feitelijke impact op veiligheid is niet met kwantitatieve data te staven. Wel is het op basis van de beleidstheorie aannemelijk dat incidenten zijn voorkomen. Omdat het Loket dus maar een zeer gering percentage (0,27%) van de kennisveiligheidsincidenten hoeft te voorkomen, achten wij het op basis van onze evaluatie aannemelijk dat het de adviesfunctie op outcomeniveau doelmatig is. Deze analyse heeft een hoog 'berekening op bierviltje'-gehalte, maar vanwege de grote bedragen is de onzekerheid die erbij gepaard gaat in onze optiek niet problematisch: of de potentiële schade nu €380 miljoen of €100 miljoen is, ons oordeel over de doelmatigheid blijft gelijk.

5.2 Doelmatigheid learning community

In deze sectie wordt de doelmatigheid van de learning geduid op niveau van uitvoering, outputs en outcomes.

5.2.1 Uitvoering van learning community

Wij stellen vast dat de responsieve inrichting van activiteiten getuigt van een doelmatige uitvoering, maar dat de doelmatigheid afneemt over de tijd bij het gelijk blijven van de kwantitatieve output en het stijgen van de totale kosten. De doelmatigheid van de learning community kan niet beoordeeld worden op dezelfde wijze als de uitvoering van de adviesfunctie. Daarvoor ontbreekt kwantitatieve data over de doelmatigheid van de uitvoering van de taken, zoals de doorlooptijd van advisering. Wel heeft het Loket aantoonbaar gemaakt dat de activiteiten worden georganiseerd en vormgegeven op basis van informatiebehoefte en feedback van het veld – dit maakt de activiteiten doelgericht, wat getuigt van een doelmatige uitvoering. Kanttekening hierbij is wel dat het Loket door instellingen nog wel als zendend wordt ervaren, zoals in H4 ook is beschreven.

Hier tegenover staat dat de gemaakte kosten voor de learning community zijn gestegen, zowel absoluut als relatief:

- De begrote totale kosten zijn gestegen van circa €280.000 in 2023 naar ongeveer €800.000 in 2025 (zie Tabel 1);
- De begrote kosten en het aantal uren voor de learning community stegen ook ten opzichte van de kosten voor de adviesfunctie tussen 2023 en 2025; 15 procent in 2023 versus 45 procent in 2025 (zie Tabel 2).

De totale output van de LC neemt in het laatste jaar echter af (zie Tabel 6, in H4.1): er zijn in 2025 minder leermodules, roadshows, webinars, presentaties en workshops gerealiseerd. Hier staat tegenover dat er wel twee fysieke evenementen en een klankbordgroep georganiseerd zijn, maar op totaal niveau neemt de kwantitatieve output dus af. Daarom stellen wij dat de mate van efficiëntie in de uitvoering afneemt bij het gelijk blijven van de kwantitatieve output en stijgen van de kosten.

5.2.2 Outputs learning community

We beoordelen de prestaties van de learning community als doelmatig, met aanknopingspunten voor verbetering. Eerst maken we een reconstructie van de kosten. In het geval van de learning community komt dit neer op het jaarlijks organiseren van circa 20-50 activiteiten van nieuwsbrieven tot roadshows (zie 4.2) met kosten tussen de €200.000 en €800.000 (zie 2.4)[45]. De verhouding tussen output en kosten verschilt dus sterk van jaar op jaar. Ondanks dat niet kosten niet op activiteitniveau beschikbaar zijn, achten wij deze kosten niet buiten proportioneel en dus doelmatig. Dit is mede omdat wij het onwaarschijnlijk vinden dat vergelijkbare learning communities (zie Bijlage 2) significant minder kosten voor vergelijkbare activiteiten zouden hebben. Wij hebben alleen geen financiële jaarverslagen kunnen achterhalen, waardoor dit een aanname blijft en geen feitelijke vaststelling.

Meer doelmatige kennisdeling kan gerealiseerd worden wanneer de kennisveiligheidscoordinatoren zelf actiever kennis met elkaar delen, waar in de huidige opzet het Loket voornamelijk informatie deelt. Hierbij kan gedacht worden aan het beschikbaar stellen van ontwikkelde procedures of werkwijzen voor andere instellingen. Hiermee wordt de betrokkenheid van de instellingen vergroot en het community gevoel verstevigd. Momenteel vindt onderlinge kennisdeling al wel gedeeltelijk plaats, bijvoorbeeld door middel van presentaties bij evenementen, maar op dit vlak zit (wat betreft de instellingen) nog onbenut potentieel. Uit de gevoerde interviews komt naar voren dat de behoefte om laagdrempelig met collega's te sparren aanwezig is onder de kennisveiligheidscoördinatoren. Evenementen van het Loket voorzien hierin, maar kennisveiligheidscoördinatoren doen dit ook buiten het Loket om. Bovendien zijn online mogelijkheden op het platform tot op heden nog niet doeltreffend, en dus ook niet doelmatig.

5.2.3 Outcomes learning community

We beoordelen de outcomes van de learning community als doelmatig. Allereerst bekijken we of de gemaakte kosten in verhouding staan met de gerealiseerde effecten. Voor de

[45] Omdat de realisatie van daadwerkelijk gemaakte kosten op taakniveau ontbreekt, hanteren we deze schatting van kosten voor het bepalen van doelmatigheid op outputniveau. De daadwerkelijke kosten zijn in realiteit lager door de jaarlijkse onderuitputting van het budget (zie 2.4.2).

adviesfunctie gelden jaarlijkse kosten tussen de €200.000,- en de €800.000,-[46]. Bij 4.3**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** is toegelicht dat het aannemelijk is dat de learning community heeft bijgedragen aan de beoogde toename in bewustwording onder (medewerkers van) kennisinstellingen. Het is ingewikkeld om te bepalen of dit effect de jaarlijkse kosten van tussen de €200.000,- en €800.000,- waard is. De totale investering is dus beperkt. Bij 4.3 is geconcludeerd dat het aannemelijk is dat de geleverde outputs van de learning community hebben bijgedragen aan de beoogde toename in bewustwording onder (medewerkers van) kennisinstellingen. Het is niet vast te stellen of bewustwording daadwerkelijk resulteert in minder incidenten, maar wij achten dit wel aannemelijk. Daarbij hoeven er gegeven de grote potentiële schade van kennisveiligheidsincidenten, ook niet veel incidenten voorkomen te worden. Ondanks dat bij 4.3 is geconcludeerd dat de impact van het Loket groter had kunnen zijn, beoordelen wij de effecten van de learning community als doelmatig.

Voor de vraag of het Loket dezelfde effecten had kunnen hebben met minder middelen, stellen wij vraagtekens bij de toegevoegde waarde t.o.v. bestaande netwerken voor (gedeeltelijk) dezelfde doelgroep. Alhoewel de learning community het samenbrengen van kennisveiligheidscoördinatoren faciliteert, gebeurt dit ook al op andere plekken. Zo bestaan er met Universiteiten van Nederland (UNL) en de Vereniging Hogescholen (VH) al andere netwerken die ook de mogelijke kennisdeling faciliteren. Uit gesprekken die wij hebben gevoerd met deelnemers van de learning community, benoemen coördinatoren dat ze regelmatig buiten het Loket om schalen met collega's van soortgelijke instellingen, die te maken hebben met soortgelijke casuïstiek. Dit geldt zeker voor coördinatoren die al langer in hun functie zitten en het veld goed overzien. Nieuwe coordinatoren geven aan wel veel waarde te hechten aan de community van het Loket, omdat ze hiermee in staat worden gesteld in het leggen van het eerste contact. De toegevoegde waarde van de learning community lijkt daarmee af te nemen naar mate het kennisveiligheidsveld meer volwassen wordt.

5.3 Doelmatigheid Loket i.r.t. andere instrumenten

Naast het Loket hebben instellingen beschikking over overige instrumenten en netwerken. In het licht van de adviesfunctie bieden de leidraad kennisveiligheid en het UNL-volwassenheidsmodel praktische handvatten voor instellingen om hun kennisveiligheidsbeleid te versterken. Voor de learning community functie zijn er bestaande netwerken zoals KIA (Kennisveiligheid Informatiepunt Academische instellingen) en IV-HO (Informatievoorziening Hoger Onderwijs), waar instellingen

[46] Omdat de realisatie van daadwerkelijk gemaakte kosten op taakniveau ontbreekt, hanteren we deze schatting van kosten voor het bepalen van doelmatigheid op outcomeniveau. De daadwerkelijke kosten zijn in realiteit lager door de jaarlijkse onderuitputting van het budget (zie 2.4.2).

ervaringen en kennis uitwisselen. Deze instrumenten en netwerken dragen elk op hun manier bij aan de bewustwording en professionalisering van kennisveiligheid.

In dit landschap fungeert het Loket vooral als centrale schakel en tweedelijnsvoorziening. Het Loket biedt ondersteuning bij complexe vraagstukken die niet direct binnen de eigen instelling of via bestaande netwerken kunnen worden opgelost, en speelt zo een verbindende en coördinerende rol. Voor de toekomstige invulling van het loket is het daarom belangrijk om kritisch te kijken naar de doelmatigheid van specifieke taken van het loket. Het is de vraag of het Loket met zijn huidige rol en middelen optimaal functioneert, of dat bepaalde taken en functies wellicht efficiënter kunnen worden ondergebracht bij bestaande netwerken of binnen de instellingen zelf.

Hiermee ontstaat ruimte voor een discussie over de toekomstbestendigheid en doelmatigheid van het Loket binnen het bredere kennisveiligheidsveld. Zijn de investeringen in het Loket gerechtvaardigd ten opzichte van de toegevoegde waarde ten opzichte van andere instrumenten, of kunnen sommige functies beter elders landen? Dit vraagt om een periodieke herijking van de rol en positionering van het Loket, waarbij de behoeften van het veld, betrokkenen en de politiek, maar ook overige beleidstrajecten, centraal staan. In het volgende hoofdstuk werken we dit verder uit.

6 Positionering en toekomst van het Loket

In dit hoofdstuk evalueren we de toekomstbestendigheid van het Loket. We analyseren of de huidige positionering nog past bij de behoeften van het veld en de politiek (onderzoeksvraag 7 & 8), welke invloed nieuwe wetgeving en internationale ontwikkelingen hebben (onderzoeksvraag 9) en verkennen de mogelijkheden voor proactieve advisering (onderzoeksvraag 10).

Conclusie
Het Loket staat op een strategisch kruispunt. Uit de evaluatie blijkt dat de toenemende volwassenheid in het veld samengaat met een verschuivende ondersteuningsbehoefte. Instellingen zoeken concrete ondersteuning bij complexe casuïstiek, scherpere duiding van sancties en sensitieve technologie en een laagdrempelige sparpartner. De toekomst ligt daarom uitdrukkelijk niet in ongewijzigd doorgaan, maar in een expliciete keuze: óf het Loket doorontwikkelen tot een sterker expertisecentrum met meer deskundigheid en een sterkere, juridisch houdbare informatiepositie, of de rol scherper begrenzen op algemenere informatievoorziening en ondersteuning van minder volwassen instellingen.

6.1 Gerapporteerde behoeften omtrent het Loket

6.1.1 Behoeften vanuit het veld

De behoefte aan ondersteuning vanuit de overheid ontwikkelt zich mee met zowel de volwassenheid van instellingen als de toenemende complexiteit van het kennisveiligheidsdomein. Die complexiteit zit zowel in specifieke casussen, maar als de stapeling van sanctieregimes, exportcontrole, geopolitieke ontwikkelingen, Europese richtsnoeren en de komst van de screeningswet. Uit de evaluatie komen daarom verschillende, deels nieuwe behoeften naar voren.

Behoefte aan meer praktische instrumenten. Instellingen hebben behoefte aan praktische instrumenten die aansluiten bij hun volwassenheidsniveau, zoals checklists, formats, handreikingen en trainingsmateriaal. Veel gebruikers waarderen de huidige tools en e-learnings als nuttig en laagdrempelig, maar met name meer ervaren instellingen geven aan dat deze instrumenten vaak te algemeen blijven en onvoldoende vertalen naar hun dagelijkse praktijk. De behoefte ligt bij instrumenten die concreter vertaald zijn naar werkbare afwegingskaders.

Behoefte aan persoonsgerichte advisering. Instellingen zoeken steun op de vraag of een specifieke casus of partner een risico vormt. De huidige werkwijze richting het IRK gaan wringt hier. Betrokkenen pleiten voor de mogelijkheid om specifieke casuïstiek

ongeanonimiseerd voor te kunnen leggen. Dit botst echter met de huidige juridische inrichting en taakstelling van het Loket.[47]

Behoefte aan meer concrete advisering door verdieping van de expertise. Naarmate instellingen volwassener worden, verschuift de adviesbehoefte naar concretere duiding op sanctiewetgeving, actorcontext, economische veiligheid, sensitieve technologie en internationale beleidsontwikkelingen. De roep om concreter advies hangt samen met de behoefte aan specialistische expertise. Als een vraag gaat over kwantum-sensoren, wil de instelling een expert spreken die de dual-use risico's doorgrondt. Tegelijkertijd realiseren betrokkenen zich dat het binnen de huidige kaders organisatorisch en financieel moeilijk haalbaar is.

Behoefte aan collectief leren en trendanalyse. De wens voor het delen van casuïstiek is groot. Huidige kaders rondom vertrouwelijkheid belemmeren dit soms, omdat het delen van adviezen ook kwetsbaarheden van instellingen blootlegt. Toch willen instellingen leren van elkaars dilemma's, bijvoorbeeld via een database met geanonimiseerde 'jurisprudentie'. Aangezien het Loket in de afgelopen jaren een dataset van vraagpatronen heeft opgebouwd, zien gesprekspartners potentie voor een rol als data- en expertisecentrum, als het Loket patronen uit binnengekomen en vragen en interdepartementaal afgestemde adviezen vertaal naar thematische producten en thematische briefings richting in het veld. De uitdaging blijft wel om dit te doen zonder vertrouwelijkheid of herleidbaarheid in gevaar te brengen.

Behoefte aan internationale verbinding en vertaling. Er is behoefte aan harmonisatie: het Loket zou sterk moeten fungeren als de Nederlandse schakel naar zusterorganisaties en Brussel. Hoewel het Loket hier achter de schermen al stappen in zet, willen instellingen dat Europese ontwikkelingen nog zichtbaarder en vroegtijdiger worden geduid en vertaald naar de Nederlandse praktijk. Instellingen verwachten steeds vaker dat het Loket internationale ontwikkelingen, Europese richtlijnen en buitenlandse research-securitypraktijken volgt en vertaalt naar de Nederlandse context.

Verbreding van de scope. Kennisveiligheid wordt vaak geassocieerd met ongewenste kennisoverdracht, geven sommige Kennisveiligheidscoördinatoren aan. Zij worstelen echter ook regelmatig met heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties (bijv. buitenlandse promovendi die zich onder druk gezet voelen door hun overheid). Hoewel het Loket ook op deze vlakken informatie biedt, ervaren instellingen in de praktijk soms een gebrek aan concreet handelingsperspectief o.b.v. Loketadviezen over casussen die niet gaan over het voorkomen van ongewenste kennisoverdracht maar over de andere dimensies van kennisveiligheid (heimelijke beïnvloeding en ethische kwesties).

[47] Een wetsvoorstel om dit op te lossen is inmiddels in internetconsultatie: Overheid.nl | Consultatie Tijdelijke wet advisering kennisveiligheid

Behoefte aan een sterkere en explicietere sparfunctie. Instellingen waarderen het huidige telefonische contact, maar geven aan behoefte te hebben aan een duidelijker en structureler vormgegeven sparfunctie in de voorfase van een casus. Zij zoeken een mogelijkheid om vragen te kunnen verkennen voordat een formeel adviestraject start ("Ik zie dit, hoe kijken jullie hiernaar?"). Hoewel het Loket momenteel al flexibeler is en soms telefonisch vragen beantwoordt gedurende een traject, is er dus nog een behoefte aan een 'bel-lijn' voordat een formeel proces start – het liefst met een vast contactpersoon die de instelling goed kent.

6.1.2 Accenten vanuit betrokkenen bij het Loket

De behoeften van betrokkenen bij het Loket overlappen voor een belangrijk deel met de behoeften vanuit het veld. Hieronder benoemen we daarom alleen de accenten die in de gesprekken met OCW, RVO en andere betrokkenen nadrukkelijker naar voren kwamen.

Van loket naar data- en expertisecentrum. Betrokkenen zien potentie voor een sterkere rol van het Loket als data- en expertisecentrum. Het Loket beschikt inmiddels over een dataset van vraagpatronen en een groeiend beeld van informatiebehoeften in het veld. Op basis daarvan kan het gerichtere producten, diensten en accountmanagement ontwikkelen.

Meer focus op sancties, duiding en productontwikkeling. In de gesprekken met betrokkenen komt terug dat sanctiewetgeving complex is en dat het aantal vragen hierover toeneemt. Een mogelijke doorontwikkeling ligt daarom in sterkere expertise-opbouw en in producten waarmee een deel van deze vragen sneller kan worden afgehandeld.

Rijksbrede consistentie en samenhang. Betrokkenen zien behoefte aan een Loket dat kennisveiligheid niet alleen sectoraal benadert, maar ook beter verbindt met economische veiligheid, geopolitieke ontwikkelingen en Rijksbrede afwegingskaders. Vooral voor instellingen is het lastig als signalen uit verschillende beleidsdomeinen versnipperd of zelfs tegenstrijdig overkomen.

Doelmatiger interne afhandeling. Betrokkenen wijzen erop dat antwoorden nu vaak afhankelijk zijn van afstemming met departementen en diensten, wat tijd kost. Zij zien ruimte om standaardvragen sneller af te vangen, expertise slimmer te organiseren en de interne afhandeling doelgerichter in te richten.

6.1.3 Behoeften vanuit de politiek

De politieke druk op het Loket neemt toe om een actievere rol te spelen. De motie-Martens-America verzoekt "te onderzoeken of het wenselijk is het Loket Kennisveiligheid ook proactief ongevraagd advies te laten geven aan kennisinstellingen", vanuit de gedachte dat het Loket waarschijnlijk in meer situaties risico's signaleert dan alleen de

situaties waarin een instelling zelf een vraag indient.[48] De motie raakt aan een principiele vraag over de rol van de overheid in het kennisveiligheidsdomein: blijft het Loket primair een reactief en ondersteunend instrument binnen zelfregulering, of ontwikkelt het zich ook tot een actor die risico's actiever communiceert naar het veld?

Die politieke wens kan op verschillende manieren worden gelezen. Zij hoeft niet uitsluitend te duiden op casus-specifieke waarschuwingen. Zij kan ook betrekking hebben op thematische briefings, trendmatige signalering en bredere terugkoppeling van patronen uit de casuïstiek. Op dat vlak bestaat binnen de huidige inrichting al enige ruimte, en het Loket is daar via nieuwsbrieven, themabriefings en de learning community ook voorzichtig mee begonnen. Een deel van de politieke wens sluit dus aan bij een doorontwikkeling van de signaalfunctie en het lerend vermogen van het stelsel, zonder dat het Loket opschuift richting screening of bindende interventie.

Tegelijk maakt de motie zichtbaar waar de grenzen van de huidige inrichting liggen. Voor meer persoonsgerichte of inlichtingen-gedreven vormen van ongevraagde advisering is de ruimte beperkter. Betrokkenen bij het Loket benadrukken in de gesprekken dat het Loket geen screeningsinstantie is, dat het niet is ingericht om persoonsgericht onderzoek te doen, en dat een brede casusgerichte proactieve rol ook spanning oproept rond privacy, discriminatie, vertrouwelijkheid, capaciteit en rolzuiverheid. Ook vanuit instellingen klinkt hierop terughoudendheid rondom ongevraagde casusadvisering.

Daarnaast is er politieke druk om specifieke risico's scherper te begrenzen. De motie over CSC-beurzen laat zien dat in de politiek ook wensen leven die verder gaan dan het huidige niet-bindende mandaat van het Loket.[49] Dat illustreert de bredere spanning in het dossier: de politiek vraagt op sommige punten om scherpere interventie, terwijl het Loket is ontworpen als instrument voor niet-bindende advisering op verzoek.

6.2 Invloed van overige beleidstrajecten[50]

De wet screening kennisveiligheid zal naar verwachting invloed hebben op het werk van het Loket, maar het is nog te vroeg om te zeggen wat voor invloed dat precies zal zijn. Waar het beleid nu leunt op zelfregulering, introduceert de wet een harde juridische norm voor toegang tot sensitieve technologie. Dit roept twee scenario's op over de belasting van het Loket. Enerzijds zou het aantal formele adviesvragen over personeel kunnen dalen, omdat de wettelijke screening deze taak (voor de allerhoogste risico's)

[48] Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk 31288, nr. 1130, Motie van het lid Martens-America, 21-05-2024.

[49] Tweede Kamer der Staten-Generaal, Kamerstuk 31288, nr. 1131, Motie van het lid Martens-America c.s., 21-05-2024.

[50] De herziening van de Nationale Leidraad Kennisveiligheid is in de gesprekken wel genoemd, maar wordt niet gezien als een traject dat de rol van het Loket wezenlijk zal veranderen.

overneemt. Anderzijds verwachten sommige instellingen juist dat zij het Loket vermoedelijk willen gebruiken als pre-screeningsvoorportaal (valt deze kandidaat of dit vakgebied überhaupt onder de wet?). Als de wet gebruikmaakt van brede definities, kan deze poortwachtersrol voor het Loket een aanzienlijke operationele belasting gaan vormen: hoe breder de scope, hoe groter de kans dat instellingen het Loket gebruiken voor voorbereidende vragen en interpretatie. Betrokkenen vanuit het Loket achten het onwenselijk dat het Loket een voorportaal voor de screeningswet wordt. Een realistischer rol ligt volgens hen in informatieverstrekking over de wet en kennisdeling via de learning community.

6.3 Dilemma's voor de toekomst van het Loket

De inventarisatie van behoeften (paragraaf 6.1) en de analyse van de veranderende context (paragraaf 6.2) laten zien dat het Loket op een strategisch kruispunt staat. Waar de focus in de opstartfase lag op het opbouwen van een infrastructuur voor bewustwording en zelfregulering, verschuift de uitdaging nu naar het positioneren van die infrastructuur in een volwassener en deels dwingender speelveld. Instellingen zijn zelfstandiger geworden, terwijl de politieke verwachtingen ten aanzien van het Loket juist toenemen. Dat leidt tot een aantal fundamentele keuzes (zie hiervoor hoofdstuk 7).

Dilemma 1: hoe blijft een high-trust adviesinstrument bruikbaar in een stelsel met meer formele toetsing? De huidige beleidsinzet van het ministerie van OCW zet in op zelfregie door instellingen, maar de wet screening kennisveiligheid en behoeften van de politiek betekenen een verschuiving richting meer overheidsregie. Zo stelde een Kamerlid tijdens het commissiedebat Kennisveiligheid van 30 januari 2025 dat "de balans met academische vrijheid en toegang tot kennis natuurlijk goed moet blijven."[51] Tegelijkertijd werd vanuit een andere fractie gevraagd "welk mandaat deze minister heeft om in te grijpen wanneer het landsbelang prevaleert boven de autonome vrijheid van instellingen" (p.5).[52] Deze citaten illustreren het spanningsveld tussen institutionele autonomie en overheidsregie.

Het primaire dilemma dat tijdens deze evaluatie naar voor komt gaat dus over de balans tussen zelfregie door instellingen (het Loket moet instellingen helpen betere eigen afwegingen te maken) en overheidsregie (instellingen moeten de afwegingen van het Loket overnemen). Daardoor komt het Loket in een lastige middenpositie terecht. Als het vooral trusted advisor wil blijven, moet het laagdrempelig, veilig en niet-oordelend

[51] Handelingen Tweede Kamer (2025). *Verslag commissiedebat Kennisveiligheid*, p.3. Den Haag: Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[52] Handelingen Tweede Kamer (2025). *Verslag commissiedebat Kennisveiligheid*, p.5. Den Haag: Tweede Kamer der Staten-Generaal.

blijven. Maar naarmate het in de perceptie van instellingen sterker verbonden raakt aan screening en harde grenzen, kan die vertrouwensbasis onder druk komen te staan

Dilemma 2: blijft het Loket een reactief loket, of ontwikkelt het zich verder tot expertisecentrum en signaalknooppunt? In de opstartfase voldeed een relatief licht en reactief loket, omdat het veld nog sterk in ontwikkeling was en veel winst viel te boeken met algemene bewustwording, eerste adviezen en netwerkvorming. Inmiddels is dat niet meer genoeg voor een groeiend deel van het veld. Veel instellingen zoeken minder een algemeen loket en vaker een deskundige sparringpartner, scherpere duiding van sancties en sensitieve technologie, en een partij die patronen, trends en internationale ontwikkelingen vertaalt naar concrete handelingsperspectieven. Die rol vraagt echter om meer specialistische expertise, een sterkere informatiepositie en een explicietere keuze voor doelgroepdifferentiatie. Zonder zo'n investering blijft het Loket voor veel instellingen te generiek, maar met zo'n investering wordt het iets wezenlijk anders dan het huidige model.

Dilemma 3: hoe nationaal moet het Loket adviseren in een steeds internationaler speelveld? Kennisveiligheidsrisico's worden steeds vaker gewogen in internationale netwerken, Europese consortia en grensoverschrijdende beleidscontexten. Instellingen hebben daarom behoefte aan advies dat rekening houdt met buitenlandse kennisveiligheidspraktijken, internationale samenwerking en uiteenlopende beleidsdoelen. Het dilemma voor het Loket is dat het tegelijk nationale kaders moet helpen toepassen en instellingen moet ondersteunen in een speelveld dat niet nationaal ophoudt. De vraag is tevens of het Loket explicieter de functie moet krijgen van Nederlandse schakel in een internationaal research-securitynetwerk.

7 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk bespreken we de conclusies en aanbevelingen die volgen uit deze evaluatie. In de conclusies geven we weer of het Loket, bezien vanuit de beleidstheorie, doeltreffend en doelmatig is geweest. In de aanbevelingen schetsen we handelingsperspectieven om de doeltreffendheid en doelmatigheid in de toekomst te vergroten.

7.1 Conclusies

Conclusie 1: Het Loket was een doeltreffende katalysator voor kennisveiligheidsbewustzijn. Kennisinstellingen zijn positief over het feit dat de voorziening bestaat. Ook benadrukken zij dat de Rijksoverheid door het Loket op te richten en daarvoor middelen vrij te maken, een duidelijk signaal heeft afgegeven dat kennisveiligheid een serieus beleidsthema is. Daarmee is ook de legitimiteit van kennisveiligheid als onderwerp binnen de Nederlandse wetenschap vergroot. Kennisinstellingen geven aan dat hun bewustzijn op het vlak van kennisveiligheid dankzij het Loket is toegenomen en dat zij beter zelf risico's kunnen detecteren en mitigeren. Ook de learning community heeft bijgedragen aan toenemend bewustzijn dankzij bruikbare informatie en instrumenten, zeker voor beginnende instellingen en kennisveiligheidscoördinatoren. Het Loket heeft daarmee bijgedragen aan de weerbaarheid van kennisinstellingen.

Conclusie 2: Het Loket heeft in de beginjaren bijgedragen aan volwassenwording van de sector op het gebied van kennisveiligheid. Op basis van deze evaluatie en de gelijktijdig uitgevoerde Vervolgmeting Kennisveiligheid concluderen we dat Nederlandse kennisinstellingen volwassener zijn geworden op kennisveiligheidsvlak – en dat het Loket daaraan heeft bijgedragen. Uit de gesprekken blijkt dat adviezen van het Loket, vooral in de opstartfase van het kennisveiligheidsbeleid werden gebruikt als leerstof. Ook zien we dat instellingen in de learning community nuttige tools, informatie en onderlinge contacten hebben opgedaan.

Conclusie 3: De doeltreffendheid van de adviesfunctie is in de huidige context afgenomen. Doordat instellingen in de afgelopen jaren volwassener zijn geworden, en doordat het Loket in de huidige inrichting beperkt blijft in technologische expertise en in het verwerken van persoonsinformatie, is de meerwaarde van de huidige adviesfunctie voor een groot deel van het veld substantieel kleiner geworden. Veel instellingen ervaren de adviezen als te traag, te generiek en inhoudelijk niet beter dan hun eigen analyse. Een aantal van hen maakt daarom geen gebruik meer van het Loket. Voor de meeste gebruikers geldt dat zij de huidige adviesfunctie vaker benutten voor verificatie, legitimatie, signalering of leren voor vergelijkbare toekomstige casussen dan als instrument dat daadwerkelijk richting geeft aan besluitvorming. Dat instellingen het Loket vaker gebruiken voor verificatie en leren voor vergelijkbare toekomstige casussen is op zichzelf een relevant resultaat, omdat die behoefte mede voortkomt uit de

professionaliseringsslag die instellingen mede dankzij eerdere Loketadviezen hebben doorgemaakt; tegelijk laat deze evaluatie zien dat de adviesfunctie onvoldoende is meegegroeid met die toegenomen volwassenheid.

Conclusie 4: De learning community draagt inmiddels beperkt doeltreffend bij aan het ontwikkelen van expertise binnen instellingen. Het Loket voert de beoogde activiteiten in het kader van de learning community naar behoren uit maar het bereik is in sommige gevallen onvoldoende. De activiteiten van de learning community worden als waardevol en laagdrempelig ervaren, maar gebruikers missen vaak diepgang. Dit geldt voor ervaren instellingen meer dan voor onervaren instellingen, en het gebrek aan diepgang is in recente jaren een groter knelpunt geworden vanwege de toenemende volwassenheid van de sector. De learning community heeft duidelijk bijgedragen een toenemend bewustzijn, maar beperkt bijgedragen aan het ontwikkelen van expertise bij instellingen. De beoogde impact is dus maar deels bereikt.

Conclusie 5: Kennisinstellingen hebben nog behoefte aan ondersteuning vanuit de overheid, maar een deel van die behoefte past niet goed binnen de huidige inrichting van het Loket. Instellingen zoeken bij complexe, persoonsgebonden of anderszins vertrouwelijke casuïstiek een deskundige sparringpartner die concrete duiding en handelingsperspectief kan bieden. Juist daarvoor schiet de huidige inrichting van het Loket tekort: binnen het huidige mandaat beschikt het Loket niet over de juridische ruimte, informatiepositie en specialistische technologische expertise die nodig zijn om die rol op casusniveau structureel te vervullen. Daarmee maakt deze evaluatie zichtbaar dat de behoefte in het veld is verschoven naar een type ondersteuning waarvoor het Loket in zijn huidige vorm niet goed is toegerust.

Conclusie 6: Het Loket heeft grotendeels doelmatig gepresteerd, maar de dalende doeltreffendheid zorgt ook voor een inherente daling van de doelmatigheid. De uitvoering van eenvoudige aanvragen beoordelen wij als doelmatig. De doorlooptijd van complexe aanvragen is langer dan de beoogde doorlooptijd en beoordelen wij daarom als ondoelmatig. De kosten van de outputs van de adviesfunctie beoordelen wij als doelmatig. Op basis van ramingen over de potentiële schade van kennisveiligheidsincidenten, achten wij het aannemelijk dat de adviesfunctie op outcomeniveau doelmatig is. De organisatie van de learning community is doelmatig vanwege doeltreffende en responsieve inrichting van activiteiten. De mate van doelmatigheid in uitvoering neemt over de tijd af, vanwege het gelijk blijven van de kwantitatieve output en het stijgen van de totale kosten. De outputs van de learning community zijn qua kosten zijn niet uit verhouding en dus doelmatig. De toegevoegde waarde van de learning community t.o.v. bestaande netwerken is wel een belangrijk vraagteken voor de doelmatigheid op outcomeniveau, zeker voor ervaren coördinatoren.

7.2 Aanbevelingen

Op basis van de conclusies constateren wij dat het Loket op een kruispunt staat en dat ongewijzigd doorgaan zou leiden tot gemiste kansen en een verdere spanning tussen mandaat, verwachtingen en toegevoegde waarde. Daarom is onze centrale aanbeveling aan OCW en het Loket:

> **Kies expliciet voor doorontwikkeling tot expertisecentrum of voor afbouw tot informatieknooppunt.**

De twee handelingsperspectieven volgen uit de beleidstheorie van het Loket. Indien OCW de oorspronkelijke doelen van bruikbare advisering, expertiseontwikkeling en versterkte zelfregulering ook in een volwassener veld centraal wil blijven stellen, vraagt dat om een steviger ingericht Loket. Indien daarentegen wordt vastgesteld dat de blijvende meerwaarde van het Loket vooral nog ligt in bewustwording, informatievoorziening en netwerkvorming voor minder ervaren instellingen, ligt een beperktere informatieknooppuntfunctie meer voor de hand.

Hieronder werken we de twee handelingsperspectieven uit deze aanbeveling in meer detail uit:

Handelingsperspectief 1: Ontwikkel het Loket door tot sterker expertisecentrum. Dit handelingsperspectief is logisch als OCW de centrale overheidsvoorziening voor kennisveiligheid wil behouden én bereid is te investeren in meer toegevoegde waarde voor (met name volwassen) instellingen. Uit de evaluatie blijkt dat daar in de sector groot draagvlak voor is. Doorontwikkeling vraagt om een sterkere informatiepositie, meer specialistische expertise en een explicietere differentiatie naar type instelling en volwassenheidsniveau. Alleen dan kan het Loket beter bijdragen aan de doelen uit de beleidstheorie: versterkte zelfregulering, vergrootte expertise en grotere weerbaarheid van instellingen. Ook vanuit doelmatigheidsperspectief is zo'n investering goed te onderbouwen, juist omdat de potentiële kosten van gemiste of onvoldoende gemitigeerde kennisveiligheidsrisico's groot kunnen zijn.

De volgende acties zijn volgens ons binnen dit handelingsperspectief noodzakelijk:

a) ***Moderniseer het adviesproduct fundamenteel.*** Een doorontwikkeling tot expertisecentrum vraagt om adviezen die voor volwassen instellingen weer echt iets toevoegen. Dat betekent dat het Loket in adviezen meer technologische expertise en inlichtingenkennis te berde moet brengen, scherper onderscheid moet maken tussen context en daadwerkelijke drager van risico, transparant moet communiceren wanneer geen specifieke inlichtingeninformatie kan worden toegevoegd, en geen adviezen meer moet uitbrengen die hoofdzakelijk openbare bronnen en algemene landeninformatie herhalen. Ook moeten mitigerende maatregelen veel concreter en praktischer worden uitgewerkt, in samenwerking

met de sector, zodat zij aansluiten op de praktijk van open kennisinstellingen. Dit vraagt om meer expertise, betere tooling en een sterkere informatiepositie.

b) ***Werk met vaste contactpersonen en een echte sparfunctie.*** Instellingen hebben behoefte aan een vertrouwd gezicht dat hun context kent. Daaraan gerelateerd wensen ze snelle, informele afstemming voordat een vraag uitmondt in een formeel adviestraject. Het Loket zou daarom kunnen werken met vaste contactpersonen voor instellingen en een veilige sparfunctie moeten bieden, waarin kennisveiligheidscoördinatoren laagdrempelig kunnen overleggen met materiedeskundigen van de overheid. Het is binnen deze functie van belang dat een Rijksbrede afstemde lijn behouden blijft.

c) ***Zorg dat learning community meer bijdraagt aan expertise-ontwikkeling van instellingen.*** Het Loket moet de samenwerking met instellingen absoluut behouden en mogelijk uitbouwen om zo meer diepgang in hun activiteiten aan te brengen. Binnen de learning community past daarbij ook meer ruimte voor intervisie tussen instellingen en tussen instellingen en het Loket.

d) ***Differentieer expliciet naar volwassenheid en risicoprofiel.*** Voor startende instellingen blijft brede informatievoorziening, basale beleidsondersteuning en toegang tot netwerk relevant. Voor volwassen instellingen is de meerwaarde beperkter. Voor hen moet het Loket juist functioneren als een hoogwaardig expertiseknooppunt met raakvlakken met economische veiligheid, exportcontrole en sectorspecifieke dreigingsduiding. Dat betekent: minder algemene landeninformatie, meer gerichte trendsignalering, meer sectorkennis en bijeenkomsten en tools die meegroeien met en aansluiten bij het volwassenheidsniveau van de sector.

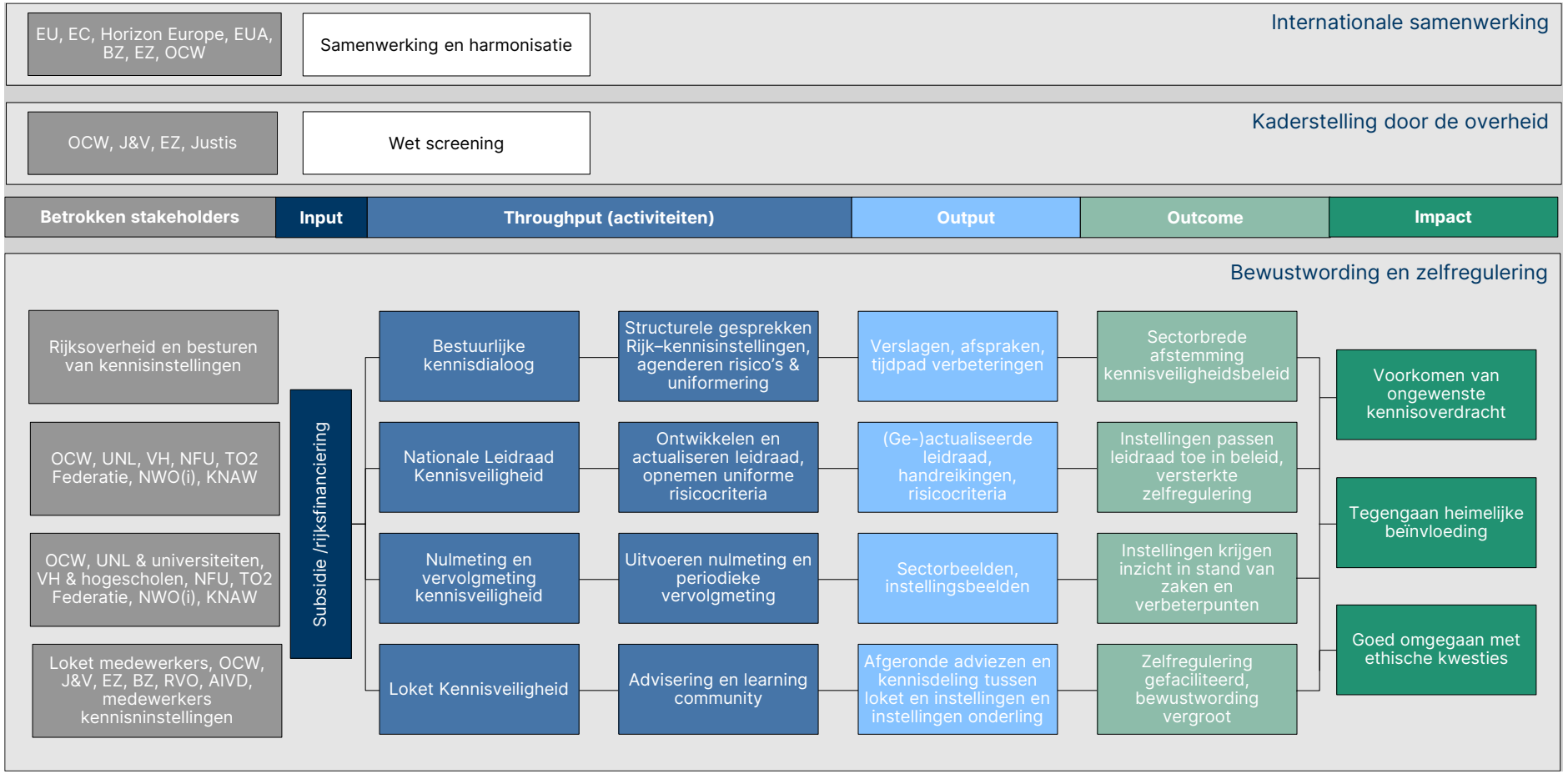
Handelingsperspectief 2: Bouw het Loket af tot informatieknooppunt. Gezien de afnemende doeltreffendheid van zowel de adviesfunctie als de learning community kan afbouwen van het Loket logischer blijken dan het voortzetten van het Loket in de huidige opzet. Dit handelingsperspectief is logisch als de Rijksoverheid niet bereid of in staat is om de informatiepositie, kaders en expertise te organiseren die nodig zijn voor handelingsperspectief 1. In dat geval ligt het meer voor de hand om de rol van het Loket te concentreren op informatievoorziening, kennisdeling, routering en ondersteuning van minder ervaren instellingen, dan om vast te houden aan een adviesfunctie die voor een groot deel van het veld nog maar beperkt toegevoegde waarde heeft. Het Loket zou die functies kunnen voortzetten terwijl de advisering op casusniveau wordt afgebouwd.

De learning community wordt als nuttig ervaren voor de netwerkvorming, maar gezien het bestaan van andere kennisveiligheidscommunities waar volwassen instellingen elkaar vaak al vinden, is de blijvende meerwaarde voor ervaren instellingen beperkt. In een afbouwscenario ligt het daarom meer voor de hand om de learning community en een beperkte informatieknooppuntfunctie te behouden dan het huidige adviesmodel. Dat betekent wel dat de toegevoegde waarde voor ervaren instellingen waarschijnlijk verder afneemt.

We denken binnen dit handelingsperspectief aan de volgende concrete acties:

a) ***Beperk de adviesfunctie tot uitzonderingsgevallen of beëindig haar gefaseerd.*** Formuleer expliciet voor welke typen vragen het Loket nog wél antwoord geeft tijdens de afbouwfase, en welke typen casussen niet langer via het Loket lopen.
b) ***Behoud één herkenbaar overheidsaanspreekpunt.*** Ook in een afbouwscenario moet voor instellingen één ingang behouden blijven voor basisinformatie over kennisveiligheid, zodat zij niet langs verschillende departementen hoeven.
c) ***Concentreer de learning community op bewustwording, basiskennis en ondersteuning van minder ervaren instellingen.*** Maak expliciet dat de learning community in dit scenario niet langer probeert alle instellingen te bedienen, maar zich richt op starters, kennisveiligheidscoördinatoren en brede informatievoorziening.
d) ***Organiseer een gecontroleerde overgang.*** Voorkom een abrupte afbouw door een overgangsperiode te hanteren, waarin duidelijk wordt gecommuniceerd wat verandert, welke functies blijven bestaan en waar instellingen terechtkunnen met complexe vragen die buiten het Loket komen te vallen.

Bijlage 1. Rijksbrede aanpak kennisveiligheid



CONCEPT

Bijlage 2. Overzicht vergelijkende analyse learning communities

	Loket Kennisveiligheid	Cyberveilig Nederland	KIA	Platform IV-HO
Omschrijving	Het Loket Kennisveiligheid is een instrument van de Rijksoverheid dat als doel heeft de kennisveiligheid in de Nederlandse kennissector te bevorderen.	Cyberveilig Nederland is primair een brancheverenigingen van cybersecuritybedrijven met een sectorbrede scope: belangenbehartiging en versterking van de cyberweerbaarheid in Nederland.	De Kenniscommunity Informatie en Archief (KIA) is een digitaal platform voor overheidsmedewerkers die werken aan informatiehuishouding, archieven en openbaarmaking.	Het Platform Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs (IV-HO) is een samenwerkingsplatform voor professionals van hogescholen en universiteiten op het gebied van integrale veiligheid.
Doelgroep	Voornamelijk KVC/adviesteams (niet primair onderzoekers) van alle kennisinstellingen in Nederland met uitzondering van rijksinstellingen	(Medewerkers van) cybersecuritybedrijven/dienstverleners (leden) in Nederland.	Overheidsmedewerkers die werken aan informatiehuishouding, archieven en openbaarmaking	Hogescholen en universiteiten en hun (integrale) veiligheidsprofessionals/veiligheidsadviseurs.
Governance	Learning community wordt door Loket/RVO uitgevoerd en geprogrammeerd, met input uit het veld.	Vereniging/brancheorganisatie met bestuur uit leden, dagelijks bureau en werkgroepen per thema.	Communityplatform in opdracht van OCW; faciliterende governance via community-management; community bepaalt activiteiten /thema's.	Initiatief van VH en VSNU/UNL; ondergebracht bij SURF; initieel financiering vanuit OCW en de sector, momenteel op weg naar communitymanagement.
Input	Personele inzet Loket/RVO, directe financiering vanuit OCW	Tijd en expertise van leden en personele inzet bestuursbureau en bestuursleden; financiering vanuit leden.	Tijd en bijdragen van leden (community-content), financiering voor personele inzet en platformfaciliteit vanuit OCW	Personele inzet van instellingen en SURF en digitale capaciteit SURF; financiering vanuit de sector, in opbouwfase financiële steun OCW.

	Loket Kennisveiligheid	Cyberveilig Nederland	KIA	Platform IV-HO
Throughput (activiteiten)	Organiseren kennisdelings- en bewustwordingsactiviteiten (themabijeenkomsten, webinars, workshops), onderhouden besloten online platform (Netwerk Kennisveiligheid), nieuwsbrief, ontwikkeling tools/leermodules, roadshows.	Public affairs (consultaties/beleidsinput), organiseren van werkgroepen (kwaliteit/transparantie), ontwikkelen van sectorinstrumenten (woordenboek, buyers guides) en kennisproducten en het faciliteren van publiek-private informatiedeling.	Frequente kennisdeling (nieuws, vragen, tips), uitwisseling in themagroepen, organiseren van evenementen en online sessies, faciliteren van platform waar leden kunnen posten.	Workshops, bijeenkomsten, werkgroepen waarin gezamenlijk met sector producten ontwikkeld worden, kennisdeling via (openbare) wiki-omgeving en community-infrastructuur.
Output	Tools en e-learnings, thematische events /webinars /roadshows, presentaties en workshops, besloten platform met kennisbank/documentuitwisseling, nieuwsbrief.	Position papers/beleidsbijdragen, netwerkactiviteiten, sectorinstrumenten (o.a. cybersecurity woordenboek), (mede)ontwikkeling certificering/kwaliteitstools, kennisproducten.	Communitycontent (posts/vraag-antwoord), georganiseerde evenementen, themapagina's in kennisbank-structuur en verwijzingen naar externe kennisproducten.	Toolkits/handreikingen, managementsystematiek, e-learning en onderzoeken; thematische adviezen/position papers.
Outcome	Verhoogde bewustwording bij (medewerkers van) kennisinstellingen en weerbaarheid van kennisinstellingen tegen kennisveiligheidsrisico's.	Betere afstemming sector–overheid–kennisinstellingen; versterkte professionele standaarden en transparantie /kwaliteit in de sector.	Sneller vinden van vakgenoten, betere informatiepositie, effectievere samenwerking en professionalisering rond informatiehuishouding/archief/openbaar making (overheidspraktijk).	Uitwerkingen van integraal veiligheidsbeleid, gedeelde best practices en kennis, ontwikkelde instrumenten /tools.
Impact	Tegengaan ongewenste kennisoverdracht en heimelijke beïnvloeding en beter omgaan met ethische kwesties.	Vergroten digitale weerbaarheid NL en verhogen kwaliteit en transparantie cybersecuritysector.	Versterken van het vak en collectief beter organiseren van duurzame toegankelijkheid, kwaliteit en verantwoord openbaar maken van informatie.	Structureel beter in staat om open en veilige leer- en werkomgeving te bieden; integrale veiligheidsaanpak breed ingebed in de sector.

dialogic

Onderzoek voor *onderbouwd* beleid.

Dialogic innovatie & interactie
Hooghiemstraplein 33
3514 AX Utrecht
030-2150580
www.dialogic.nl